

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra asijských studií

Korejské idiomy – lidské emoce a vlastnosti

Korean Idioms – Human Emotions and Qualities

Magisterská diplomová práce

Bc. Kateřina Čárová

Vedoucí práce: František Kratochvíl, M.A., Ph.D

Olomouc 2024

Prohlášení o samostatnosti

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Korejské idiomy – lidské emoce a vlastnosti vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci, dne.....

.....

podpis

ANOTACE

Typ závěrečné práce:	magisterská diplomová
Název práce:	Korejské idiomy – lidské emoce a vlastnosti
Název práce v AJ:	Korean Idioms – Human Emotions and Qualities
Vysoká škola, fakulta, ústav:	Univerzita Palackého v Olomouci Filozofická fakulta Katedra asijských studií
Autor práce:	Bc. Kateřina Čárová
Vedoucí práce:	František Kratochvíl, M.A., Ph.D.
Počet stran:	97
Počet znaků:	163 286
Počet zdrojů:	39
Počet příloh:	1

Abstrakt v ČJ:

Tato magisterská diplomová práce se věnuje tématu korejských idiomů vyjadřující lidské emoce a vlastnosti, které se zároveň vztahují k částem lidského těla. Práce tyto často používané korejské idiomy shromažďuje, popisuje a rozebírá, soustředí se především na problematiku ekvivalence. K vybraným korejským idiomům hledá vhodné české ekvivalenty, které vyhodnocuje v rámci korespondence.

Abstrakt v AJ:

This thesis examines the subject of Korean idioms expressing emotions and human character profiles that include a reference to body part. This thesis collects frequently used idioms, describes and analyses them. The aim of this work is to identify their Czech equivalent and when they do exist, to compare them to establish the extent of correspondence.

Klíčová slova v ČJ: korejské idiomy, emoce, ekvivalence, metafora, vlastnosti

Klíčová slova v AJ: Korean idioms, emotions, equivalence, metaphor, qualities

Poděkování

Ráda bych poděkovala Františkovi Kratochvílovi, M.A., Ph.D za vedení mé diplomové práce, za trpělivost, ochotu, lidský přístup a cenné rady.

Obsah

ÚVOD	9
1 Teorie emocí.....	10
1.1 Emoční antecedent a appraisal	10
1.2 Emoce a pocity	12
1.3 Klasifikace emocí	13
1.4 Lidské porozumění emocím	13
1.5 Emoce v různých jazycích.....	14
1.6 Problémy defínování a překladu	16
1.7 Možné řešení	18
1.8 Zkoumání lidského prožívání	20
2 Frazeologie.....	21
2.1 Metafora	21
2.2 Idiomy	22
2.2.1 Překlad idiomů	23
2.3 Idiomy o emocích zmiňující části lidského těla	25
2.4 Idiomy v korejštině.....	27
3 Metodologie	33
3.1 Metoda korpusového zpracování	33
3.2 Korespondence	37
3.3 Typologie analýzy idiomů	37
3.3.1 Úplná korespondence	38
3.3.2 Částečná korespondence	39
3.3.3 Nekorespondence	41
4 Analýza dat – interní orgány	43
4.1 Játra	43
4.1.1 Korejské idiomy odkazující na játra.....	44
4.1.2 České idiomy	48
4.2 Žaludek, břicho.....	51
4.2.1 Korejské idiomy odkazující na žaludek/břicho	52
4.2.2 České idiomy	55
4.3 Hlava, rozum, mozek	57
4.3.1 Korejské idiomy odkazující na hlavu/rozum	58
4.3.2 České idiomy	63
4.4 Krev	66

4.4.1	Korejské idiomy odkazující na krev.....	67
4.4.2	České idiomy.....	70
4.5	Duch, mysl, vědomí	72
4.5.1	Korejské idiomy obsahující výraz vědomí/mysl	72
4.5.2	České idiomy	76
4.6	Srdce, hrudník, nitro.....	79
4.6.1	Korejské idiomy odkazující na srdce/hrudník.....	80
4.6.2	České idiomy	83
4.7	Vyhodnocení analýzy idiomů	85
	ZÁVĚR.....	90
	Resumé.....	92
	Seznam zdrojů	93
	Seznam příloh.....	96

Seznam tabulek

TABULKA 1: DVOJICE, JEŽ SE VÝZNAMOVĚ NAPROSTO PŘEKRÝVAJÍ.....	86
TABULKA 2: DVOJICE IDIOMŮ, JEŽ SE MOHOU ZASTUPOVAT JEN V URČITÝCH TYPECH SITUACÍ	86
TABULKA 3: ROZLOŽENÍ V RÁMCI ÚPLNÉ KORESPONDENCE Z CELKOVÉHO MNOŽSTVÍ IDIOMŮ	86
TABULKA 4: ROZLOŽENÍ V RÁMCI ČÁSTEČNÉ KORESPONDENCE Z CELKOVÉHO MNOŽSTVÍ IDIOMŮ	87

Ediční poznámka

Pro transkripci z korejského jazyka je v této diplomové práci použitý systém české vědecké transkripce. Korejská slova jsou v práci uvedena v korejské abecedě *hangul* a jejich přepisy jsou označovány kurzívou. Pro některé méně obvyklé psychologické termíny jsou užívány pojmy anglické (appraisal, antecedent...).

Korejské idiomy jsou v práci uvedeny stylem: idiom v korejské abecedě *hangul*, přepis korejského idiomu českou transkripcí, vysvětlení použité slovní zásoby, vhodný český ekvivalent a doslovný překlad. Praktická část také často odkazuje na tři zdroje sdružující korejské idiomy, které označuje následujícími zkratkami:

CKI – 500 Common Korean Idioms

EKI – Essential Korean Idioms – 300 Idioms to Upgrade Your Korean

EKIE – 100 Expressions You Can't Live Without

ÚVOD

Téma korejských idiomů zaměřujících se na lidské emoce a vlastnosti bylo pro tuto práci vybráno z několika důvodů. Idiomy jsou hojně užívanou složkou jak mluveného, tak psaného jazyka. Protože idiomy mají význam, jež se nedá doslovně dedukovat ze slov, ze kterých se idiomy skládají, jejich překlad může být obtížný. Jedná se o jazykové prostředky, které promluvu ozvláštňují a dodávají jí na zajímavosti.

Dalším důvodem k výběru tohoto tématu je objasnění korejských idiomů vyjadřujících emoce a vlastnosti pro české zájemce o korejský jazyk. Pro korejský jazyk v češtině zatím není adekvátní množství zdrojů, takže ti, kdo se tento asijský jazyk chtějí naučit, musí často čerpat z anglických či jinými jazyky psaných zdrojů.

Pochopení idiomů v cizím jazyce umožňuje hlubší porozumění nejen jazyku, ale i kultuře. Znalost a náležité užívání idiomů navíc zvyšuje jazykovou kompetenci.

V teoretické části, konkrétně v kapitole 1, se práce věnuje emočnímu appraisalu a antecedentu, vysvětluje důležité termíny jako emoce a věnuje se i lidskému porozumění emocím. V kapitole 2 se zabývá frazeologií a jejími důležitými součástmi jako jsou metaforou a idiomy. Další část, tedy kapitola 3, popisuje použitou metodologii, a to metodu korespondence.

V praktické části (kapitola 4) práce shromažďuje často používané korejské idiomy vyjadřující emoce, které odkazují na části lidského těla, analyzuje je a porovnává je s idiomy českými. Hledá mezi nimi vhodné ekvivalenty a dle metody korespondence zkoumá, do jaké míry jsou si podobné, či zdali se podstatně liší. K této části bylo využito několik korejských slovníků často používaných idiomů a Slovníky české frazeologie a idiomatiky. Práce si také klade za cíl identifikovat vhodné české ekvivalenty.

1 Teorie emocí

První kapitola se věnuje teorii emocí. Popisuje emoční antecedentu a appraisal a vysvětluje pojmy emoce, pocit a vlastnost. Taktéž se zabývá problematikou překladu a nabízí možná řešení. V neposlední řadě zahrnuje i lidské porozumění emocím a zkoumání lidského prožívání.

1.1 Emoční antecedent a appraisal

Základním pojmem, který je potřeba vysvětlit, je *antecedent*, česky *zhodnocení*. Termín emoční antecedent (*emotion antecedent*) označuje události nebo situace, které vyvolávají emoce, lze ho tedy popsat i jako spouštěč či vyvolávač emocí. Často se jedná o jedincův způsob interpretace situace než o situaci jako takovou (např. vztek může být u různých lidí vyvolán odlišnými událostmi). (Scherer et al., 1997: 269)

Emoční antecedenty se mohou lišit dle jedincovy kultury, ale obvykle jsou velmi podobné. Emoce jako smutek, vztek, strach a štěstí lidé v různých částech světa prožívají ve velmi podobných situacích. Lidé různých kultur reagují podobně na antecedenty jako obdržení dobrých či špatných zpráv, problémy ve vztazích nebo naopak zlepšení vztahů, oddělení od blízkých (krátké jako např. cesta, ale i permanentní – např. smrt), potěšení, kontakt s cizinci a úspěch i neúspěch. Na prožívání emocí ve spojitosti s emočním antecedentem kultura nemá přílišný vliv. (Scherer et al., 1997: 270)

Druhý důležitý termín je emoční appraisal. Jedná se o proces předpovídání emocí u jedince dle situací, které prožívá. Že je tento počáteční okamžik, jakýsi iniciátor pro pocítění emoce důležitý, zmínili už filozofové jako Aristoteles, Descartes či Spinoza. (Moors, Scherer, 2013: 135)

Pojem appraisal byl poprvé uveden Arnoldem v roce 1960 a později i Lazarem v roce 1966. Teorie appraisalu, která byla rozvinuta v 80. letech, říká, že emoce jsou z většiny vyvolávány a hodnoceny na základě důležitosti pro blaho jedince. Jedná se o relativně často používaný termín i teorii a navazuje na něj mnoho dalších teoretiků. (Moors, Scherer, 2013: 135)

Definice appraisalu zahrnují vstup (input) a výstup (output). Proces appraisalu začíná stimulem (input) a jako output tvoří hodnoty pro jeden či více appraisal faktorů, jakými jsou např. relevance cíle či očekávání. Tento popis emočního appraisalu však není kompletní,

jelikož nezahrnuje faktory, které se přímo netýkají appraisalu (např. velikost, barvu nebo polohu). (Moors, Scherer, 2013: 137)

Další pokusy o definici appraisalu na funkční úrovni celý proces neomezují jen na jediný mechanismus. Naopak – jakýkoli mechanismus vytvářející hodnoty pro jeden či více faktorů považují za platný. Teoretici takto poukazují na dva až tři možné mechanismy: mechanismus založený na pravidlech, asociativní mechanismus a někdy i mechanismus sensoricko-motorický. Mechanismy se zobrazují mnoha různými způsoby, mohou být verbální (výrokové nebo pojmové) či obrazové (vnímané nebo smyslové), taktéž mohou být lokální a symbolické nebo distribuované či subsymbolické. (Moors, Scherer, 2013: 137)

Z výše uvedeného vyplývá, že appraisal zahrnuje cílovou relevanci a kongruenci, předvídavost či novost, zprostředkování a záměr. Zda zahrnuje také vnitřní valenci, je předmětem debaty. (Moors, Scherer, 2013: 137)

Mezi pojmy emoce a appraisal existují vazby, kterým se budou věnovat následující odstavce. Appraisal může být komponent emoci, spouštěč dalších komponentů, část pocitové složky, dopad ostatních komponentů, nebo komponent emoce, případně část jejího významu. Je předmětem debaty, zda je appraisal komponentem všech, nebo jen některých emoci, a zda je nutným emočním komponentem. Většina autorů považuje appraisal za typickou součást emoci. (Moors, Scherer, 2013: 138)

Někteří teoretici tvrdí, že appraisal není pouhou součástí emoci, nýbrž jejich spouštěčem a iniciátorem dalších komponentů. Znamená to, že appraisal způsobuje celou kaskádu dalších dějů, jakými jsou fyziologické reakce a rozličné změny v chování a v pocitech. Dle tohoto názoru appraisal způsobuje většinu emoci, a je tedy považován za jejich typický spouštěč. (Moors, Scherer, 2013: 138, 139)

Appraisal je součástí pocitové složky spolu s fyziologickými reakcemi či chováním a jeho produkt (output) je zpracován do pocitů. V některých situacích si jedinci uvědomují stimul (input), output appraisalu i proces appraisalu na funkční úrovni jakožto vztah mezi inputem a outputem. Vzhledem k tomu, že citění není ovlivňovaná pouze appraisalem, se však nejedná o vztah lineární. (Moors, Scherer, 2013: 139)

Pokud je appraisal považován za spouštěč dalších komponentů (somatických, motorických nebo motivačních), ovlivňuje i pocitovou složku. V tom případě už appraisal nemůže být jen pouhým účastnícím se faktorem, nýbrž faktorem klíčovým. Vzhledem k přímým i nepřímým důsledkům bývá proto emoční appraisal považován za hlavní determinant pocitů u většiny emočních prožitků. (Moors, Scherer, 2013: 139, 140)

Někteří teoretici zdůrazňují roli appraisalu při dopadu prožití emoce nebo výsledku jiných komponentů. Příkladem může být appraisal záměrů, jež se může objevit jako dopad prožití vzteku, který podporuje lidi v hledání viníka události. (Moors, Scherer, 2013: 140)

Appraisal se vyskytuje vždy v blízkém časovém horizontu k ostatním komponentům. Můžou se objevovat současně, nebo se appraisal může projevit trochu dřív či později.

Emoce a appraisal jsou konceptuálně propojené, například nebezpečí je část strachu a ztráta zase souvisí se smutkem. Vědomí o vztahu mezi těmito dvěma koncepty může (ale nemusí) mít vliv na ostatní komponenty i prožívání emoce v určité situaci. Tyto konceptuální vztahy mezi emocemi a appraisalem jsou považovány buď za nutné, typické, anebo občasné. (Moors, Scherer, 2013: 141)

V každém případě lze termín appraisal definovat jako obvyklý spouštěč dalších emočních komponentů, a zároveň jako klíčový faktor k prožívání. (Moors, Scherer, 2013: 141)

1.2 Emoce a pocity

Dalšími základními pojmy jsou psychologické termíny emoce a pocity. Právě jejich vymezení je věnována tato podkapitola.

Emoce jsou velmi komplexní kognitivní jevy. Jejich definice zahrnuje pocity, myšlení a lidské tělo. Michelle Rosaldo (1984: 143) napsala, že „Emoce jsou myšlenky pociťované skrz červenání se, puls, změny v oblasti jater, mysli, srdci, žaludku a kůži. Jedná se o ztělesněné myšlenky...“ Některé myšlenky a pocity jsou propojeny s funkcemi těla a tohoto jevu jsou si vědomí lidé z rozličných kultur. S názorem, že emoce se rovnají tělesným pocitům, však nesouhlasí polská jazykovědkyně Anna Wierzbicka. Argumentuje například pocitem opuštěnosti či ztráty – při prožívání těchto emocí lidé nemusí nutně cítit fyziologické změny. (Wierzbicka, 1999: 2)

Zakladatel behaviorismu, John Watson, nabízí následující definici: „Emoce je dědičná vzorcovitá reakce zahrnující změny organismu těla jako celku, především však viscerální a glandulární systém.“ (Plutchik 1994: 3)

Emoce lze měřit, Plutchik uvádí: „Emoce jsou komplexními stavy organismu obsahující pocity, chování, impulzy, fyzické změny a snahu o kontrolu, a proto měření emocí je také komplexním procesem.“ (Plutchik 1994: 139)

Pocity, často označované jen jako city, lze popsat jako velmi subjektivní a soukromé emoční naladění. Pojem pocit zahrnuje vnitřní stav člověka, prožitek, který nezná nikdo jiný než sám jedinec. Někdy je považován za vyšší, ušlechtilou emoci. Na první pohled se může

zdát, že emoce a pocity jsou naprosto zaměnitelné pojmy, emoce však na rozdíl od pocitů jsou doprovázené rozličnými fyziologickými projevy. (Kodedová, 2020: 7)

1.3 Klasifikace emocí

Emoce jsou komplexní kognitivní jevy, kterých existuje celá široká škála. K těmto jevům dochází v lidském těle, a tudíž s ním do určité míry souvisí.

Části lidského těla tato práce dělí na externí a interní. Za externí orgány považuje části těla, které můžeme jasně vymezit a jsou viditelné pouhým okem jako například ruce, oči, uši či nohy. Naopak do orgánů interních řadí játra, srdce/hrudník, rozum/hlava a žaludek, ale začleňuje do nich i krev a vědomí.

Tato práce se vzhledem ke svému rozsahu podrobně věnuje pouze idiomům vztahujícím se k orgánům vnitřním, tedy interním. Jmenovitě jsou jimi játra, mozek/hlava, žaludek/břicho, srdce, krev a vědomí.

Mezikulturně je uznáváno šest základních emocí. Jedná se jmenovitě o radost, smutek, vztek, strach, překvapení a nechuť. Veškeré další emoce jsou pokládány za kombinace či upravenější verze těchto základních, jejich podoba a pojmenování se však liší dle kultury a jedná se tedy o kulturní specifika. (Baron-Cohen, 2010: 1)

V pozdějších kapitolách se tato práce zaměří na to, ve kterém orgánu se konkrétní emoce promítají v korejštině, a bude porovnávat, jestli je způsob vyjádření shodný s češtinou.

1.4 Lidské porozumění emocím

Lidské emoce lze také popisovat ve vztahu k vývoji jejich vnímání v rámci jedinců. Ne každý člověk je schopen rozlišovat širokou škálu emocí. Schopnost rozlišovat jednotlivé emoce a jejich celou škálu se proměňuje s věkem a vývojem jedince – malé dítě rozlišuje jinou škálu emocí než dospělý jedinec.

Této problematice se věnuje Simon Baron-Cohen, který uskutečnil zajímavý průzkum, jehož se zúčastnilo 377 dětí ve věku od 4 do 16 let. Zkoumal, jestli jsou děti schopné poznat a rozumět různým emocím, a sledoval, jakou roli v tom hraje jejich věk. Došel k závěru, že porozumění se může skutečně diametrálně lišit, například emoci bezstarostnosti, tedy „cítit se bezstarostně“, *carefree*, děti ve věku 4-6 let vůbec nerozpoznávají, ve věku 7-8 ji chápe 10,5 %, rozumí jí 50 % dětí ve věku 9 a 10 let, 83 % dětí o rok či dva starších, 94,8 % (13-14 let) a 97,0 % jedinců ve věku 14-16 let. (Baron-Cohen, 2010: 2,3)

Ze studie vyplývá, že děti mezi osmým a dvanáctým rokem života se emocím učí nejrychleji, děti mladší a starší než tato věková skupina rozšiřují svůj emoční repertoár pomaluji. Tento výzkum ukazuje, že učení se emocím v závislosti na věku má povahu Gaussovy křivky – postupně tedy roste a po dosažení vrcholu zase klesá v podobné intenzitě, kterou stoupala. (Baron-Cohen, 2010: 6, 7)

Takovéto výzkumy mohou být velice prospěšné. S jejich pomocí nejsme schopni pouze zmapovat lidský vývoj a naše vnímání emocí, nýbrž mohou přispět i v oborech jakými jsou psychologie a psychiatrie, a to klidně přímo v rámci terapie. V těchto oblastech lze za pomoci podobných poznatků rozpoznávat a diagnostikovat rozličné poruchy, mimo jiné i schizofrenii.

V různých kulturách se vnímání emocí však může značně lišit. Při snaze vysvětlit určité komplexnější koncepty (a to právě i emoce) je klíčové uvědomit si, že výrazy jsou pravděpodobně zabarvené kulturou mluvčího. Často i lexémy, u kterých to není na první pohled zjevné, bývají hluboce kulturně zakořeněné, proto se považuje za důležité si tento fakt dobře uvědomit. Ovšem i v případě, že si jsme vědomi vlastní kultury a jejího zásahu do vnímání rozličných konceptů, nebývá jednoduché fungovat bez jejího vlivu. Není v lidských schopnostech vystoupit ze své vlastní kultury, můžeme pouze najít určitý bod, ze kterého lze jiné kultury pozorovat neutrálně. Abychom byli však schopni tento speciální bod nalézt, musíme si nejprve dobře uvědomit naši vlastní kulturu. Teprve poté se stáváme schopni stanout v místě, odkud spatříme ostatní kultury s univerzální perspektivou. A teprve s pochopením určité kultury získáváme schopnost porozumět i jejímu jazyku. (Wierzbicka, 1992: 26)

Pochopení naší vlastní kultury se tedy považuje za klíč, který dokáže otevřít dveře do kultury jiné, a tudíž i do jejího jazyka. Lidé totiž nebývají většinou schopni pochopit v cizí kultuře koncept, jež nedokážou uchopit v kultuře vlastní. (Wierzbicka, 1992: 27)

Po tomto kulturním poznání bychom se k pochopení výrazů v druhém jazyce měli snažit nalézt univerzální výrazy, tedy pojmy, které jsou v obou kulturách totožné. Jak už bylo zmíněno výše, je vhodné k tomu použít přirozený sémantický metajazyk (Natural Semantic Metalanguage). Pomocí něj a univerzálií jsme totiž schopni dopátrat se k významu složitějších lexémů či komplexnějších pojmů.

1.5 Emoce v různých jazycích

Emoce a pocity jsou velmi podstatnou součástí vnímání reality. Dokazují to obory, které se těmito tématy zabývají, a to ať už se jedná o vědy humanitní nebo biologické.

V debatě o vyjádření emocí v různých jazycích hraje významnou roli polská jazykovědkyně Anna Wierzbická, jejíž myšlenky zde budou krátce představeny, protože jsou důležité i pro další diskuzi včetně korejských dat. Dále se k této lingvistce vrátíme v části 1.7 ohledně možné řešení překladů v podobě jejího návrhu Natural Semantic Metalanguage (NSM).

V této kapitole se nejprve zaměříme na výraz *emoce* z etymologického hlediska. Slovo *emoce* má původ v latinském *emovere* (samotná *emoce* se latinsky vyjadřuje slovem *emotio*). Předpona *e-*, jež je variantou předpony *ex-*, stojí pro „směrem ven“. Druhá část výrazu *movere* označuje pohyb. *Emoce* dle etymologie tedy označují cosi, co vychází z člověka ven. (Dostál, 2009)

Jedná se o velice komplikovaný a komplexní koncept, který se definuje opravdu obtížně. Dle Wierzbické ale není třeba definovat veškerá slova. Záměr definovat totiž naznačuje, že nejen že existuje výraz, jehož význam hledáme, nýbrž i slova, jež ho vystihují a vysvětlují. Obvykle se *emoce* definují slovním spojením zahrnujícím *pocity*, v takovém případě je ovšem klíčové také přesně vědět, co znamenají *pocity*. (Wierzbicka, 1999: 7)

Ačkoliv *pocity* a *emoce* jsou významově velmi podobné, některé jazyky tento rozdíl lexikalizují (např. v angličtině *feeling* vs *emotion*). Mnoho psychologů preferuje pojem *emoce*, jelikož tento výraz působí neutrálněji a zní méně citově zabarveně. *Emoce* jsou tedy obecně považovány za více objektivní, na druhou stranu *pocity* bývají vnímány subjektivněji, což je jedním z hlavních důvodů, proč je nelze studovat. Antropologové hovoří spíše o *emocích* než o *pocitech*, ale zaměřují se především na jejich sociální podstatu. (Wierzbicka, 1999: 1)

Rozeznávání *pocitů* a *emocí* bývá často velice ošemetným úkonem, což dokazuje například fakt, že ve standardní němčině neexistuje slovo pro *emoci*. Nejvhodnější ekvivalent, který k pojmu *emoce* v německém jazyce můžeme nalézt, je *gefühl*, tento lexém však pochází z výrazu *fühlen*, jež znamená *cítit*. V němčině se tudíž tradičně nedá v jazyce rozlišit mezi mentálními a fyziologickými *pocity*, pro toto vyjádření si německý jazyk půjčil pojem z angličtiny (*emotion*). V ruštině je tomu tak velmi podobně, v její tradiční podobě také neexistuje termín vyjadřující *emoce*. Používal se akorát pojem *чувство* odvozený od verba *чувствовать*, který však znamená *cítit*. Trochu odlišně funguje francouzština, která využívá výraz *sentiment*, jež už se *emocím* trochu podobá, avšak zahrnuje pouze myšlenky a *pocity*, postrádá fyziologické změny. (Wierzbicka, 1999: 3)

1.6 Problémy definování a překladu

Při snaze definovat a přeložit jakýkoli lexém v tomtéž jazyce hrozí nebezpečí tautologie, cykličnost definic. Tato podkapitola uvedený problém rozebírá, v následující části však práce přichází i s jeho možným řešením (1.7).

Vysvětlení na principu tautologie neboli cykličnost definic a slovníkových vysvětlení je značně problematické, a Wierzbicka je považuje za důležité téma. Pro některé koncepty je velice náročné najít přesné ekvivalenty. Pokud nahlédneme do slovníků, pro komplikovanější výrazy není lehké nalézt jednoznačné vysvětlení, ze kterého by čtenář byl schopný lexém pochopit natolik, aby ho hned poté dokázal správně používat. Wierzbicka jako příklad uvádí několik anglických slov s jejich slovníkovým vysvětlením dle Concise Oxford English Dictionary 1964. (Wierzbicka, 1992: 24)

reprove = rebuke, chide

rebuke = reprove, reprimand, censure authoritatively

reprimand = official(ly) rebuke

consure = blame, criticise unfavourably, reprove

criticise = discuss critically, censure

(Wierzbicka, 1992: 24)

Z těchto příkladů je zřejmé, že vysvětlení složitějších výrazů není jednoduchou záležitostí. Pro některé lexémy – jedná se především o komplexnější koncepty – je značně obtížné nalézt definici ve vlastním jazyce, natož pak v jazyce jiném. Pro pochopení mnoha takovýchto konceptů člověk musí získat určitou zkušenost. Wierzbicka věří, že pro porozumění cizímu jazyku nestačí pouze slovník či definice, nýbrž jsou zapotřebí interkulturní zkušenosti. Tvrdí, že je tomu tak především proto, že v rámci slovníku má člověk přístup jen k jednomu vysvětlení, jak na lexém nahlížet. Cizí jazyk se tedy obvykle nelze naučit jen za pomoci strohých slovníkových definic, neznamená to však, že by bylo zbytečné takovýto způsob učení používat. Považuje se však za žádoucí, aby vysvětlení byla trochu rozvinutější a obsáhlejší (a aby obsahovala určité množství detailnějších informací), jaká délka je ale nejvhodnější, není definováno. (Wierzbicka, 1992: 24, 25)

V korejštině tomu není jinak, samozřejmě i v tomto jazyce si můžeme povšimnout cykličnosti definic, jejíž vinou se může porozumění komplikovat. Pro srovnání jsou uvedeny

definice dvou podobných konceptů, které rozlišují emoce a pocity, ale i další příbuzá slova, které se používají k popisu emočních stavů a procesů:

감정 = 어떤 현상이나 일에 대하여 일어나는 마음이나 느끼는 기분

kamdžöng = *öttön hjönsangina ire tähajö irönamün maūmina nūkkinün kibun*

emoce = pocitovaná nálada nebo pocit ohledně odehrávajícího se úkazu

기분 = 환경 따위에 따라 마음에 절로 생기며 한동안 지속되는, 유쾌함이나 불쾌함 따위의 감정

kibun = *hwangjöng ttaüe ttara maūme čöllo sänggimjö handongan čisoktönün, jukchwähamina pulkchwäham ttaüüi kamdžöng*

nálada = určitou dobu trvající emoce jako potěšení či zklamání související s prostředím

기운 = 눈에 보이지 않으나 다른 감각으로 느껴지는 현상

kiun = *nunenün poidži anhūna tarün kamgagūro nūkkjödžinün hjönsang*

energie = úkaz, který nelze vidět očima, ale lze pocítit jinými smysly

느낌 = 몸의 감각이나 마음으로 깨달아 아는 기운이나 감정

nūkkim = *momüi kamgagina maūmūro kkädara anün kiunina kamdžöng*

pocit = emoce či energie, kterou si uvědomujeme smysly těla

감각 = 사물에서 받는 인상이나 느낌

kamgak = *samuresö patnün insangina nūkkim*

mysl = získaný pocit nebo dojem

(Naver dictionary – <https://dict.naver.com/>)

Z uvedeného příkladu je na první pohled vidět, že i korejský slovník využívá k vysvětlení složitějších konceptů (jakými jsou i 감정, *kamdžöng* – emoce, 기분, *kibun* – nálada, 기운, *kiun* – energie, 느낌, *nūkkim* – pocit a 감각, *kamgak* – smysl/pocit) dokola tytéž výrazy. Z příkladu vyplývá, že i tento jazyk k vysvětlování pojmů využívá cykličnosti.

Problém však neskýtá pouze definování výrazů v jejich vlastním jazyce. Jejich převedení do jazyka jiného může být stejně komplikované. Překladatel může narazit nejen na

nejednoznačný význam lexémů, či jejich nepřesnou ekvivalenci, ale někdy i na jejich naprostou absenci.

Slov, která jsou pro jeden jazyk a pochopení jeho kultury klíčová, ale v jazyce jiném naprosto chybí, můžeme nalézt značné množství. Jako příklad lze uvést ruské pojmy *duša* a *sudba*, které v angličtině neexistují. Zhruba je sice můžeme přeložit jako *soul (duša)* a *fate (sudba)*, jejich význam se však zcela nepřekrývá. Anglicky mluvícímu jedinci tedy pro úplné pochopení nestačí pouze slovník, nýbrž potřebuje i širší vysvětlení ideálně s příkladovými situacemi, ve kterých lze uvedené lexémy použít. (Wierzbicka, 1992: 20)

Přestože však různé jazyky používají různou slovní zásobu, každý jazyk obsahuje i výrazy popisující základní koncepty. Nejspíš v každé řeči najdeme nějaký výraz pro černou a bílou barvu, potažmo tmavou a světlou, stejně tak i výraz pro matku a otce. Takováto slova se považují za výrazy univerzální – tzv. univerzálie. Pouze u těchto pojmů lze prohlásit, že je lze snadno a efektivně přeložit. (Wierzbicka, 1992: 20)

Wierzbicka tvrdí, že každá kultura oplývá jinými sdělovacími prostředky, a tudíž i možnostmi vyjádření určitých skutečností – co umí jedna kultura formulovat, nemusí být kultura jiná schopná popsat. Wierzbicka zároveň věří, že nezáleží pouze na tom, co je jazyk schopný vyjádřit, ale také na způsobu, jakým určité skutečnosti popisuje. Díky možnosti oddělení významu a způsobu, můžeme kultury a jazyky porovnávat. Navíc jsme také zároveň schopni zjistit, jak moc význam závisí na kultuře. Pokud ve více jazycích existují vhodné ekvivalenty pro určitou myšlenku, ve všech těchto kulturách musí existovat tentýž koncept. Absence takového výrazu v nějakém jazyce však automaticky neznamená, že v této kultuře koncept neexistuje. Zároveň však Wierzbicka souhlasí s názorem, že jazyk je zrcadlem lidských myšlenek a kultur. Právě pomocí užívaného lexikálního rejstříku můžeme identifikovat kulturně-specifické charakteristiky určité kultury. (Wierzbicka, 1992: 21)

1.7 Možné řešení

Wierzbicka navrhuje řešení, takzvaný *natural semantic metalanguage* (NSM), česky přirozený sémantický metajazyk. Pakliže většina konceptů je příliš složitá na to, aby se dala jednoduše vysvětlit a převést do jiného jazyka, musíme sáhnout k řešení za využití konceptů, které jsou pochopitelné všude. Těmito jednoduššími a snadno pochopitelnými koncepty jsou právě slova univerzální. Přirozený sémantický jazyk obsahuje jednoduché koncepty, které jsou přítomné ve všech kulturách. Za slova univerzální považuje například lexémy jako: *person, this, think, say, want a do* (tedy člověk, toto, myslet, říkat, chtít a dělat). (Wierzbicka, 1992: 17)

Pro názornost je uveden příklad použití přirozeného sémantického jazyka při definování složitých konceptů. Výraz *soul* (duše) lze jistě beze sporů prohlásit za komplexní koncept.

Soul

one of two parts of a person

one cannot see it

it is part of another world

good beings are part of that world

things are not part of that world

because of this part a person can be a good person

(Wierzbicka, 1992: 36)

Takovéto definice jsou snadno uchopitelné a k pochopení velmi složitého konceptu, jakým je právě i anglický výraz *soul*, nám vystačí opravdu jen pár slov. Jedná se tedy o efektivní způsob, jakým se lidé mohou učit cizí jazyk, při kterém nedochází k mýlkám či odchýlkám ohledně překladu. (Wierzbicka, 1992: 36)

Při snaze porozumět jiné kultuře a jejímu jazyku se setkáváme ale i s další problematikou, a to problematikou přeložitelnosti jako takové. Jak už bylo předloženo, slovo, které pro jednu řeč hraje zcela zásadní roli může v jazyce jiném zcela chybět. Důvodů se naskytuje hned několik – koncept v jiné kultuře vůbec neexistuje, nahlíží na něj ze zcela jiného úhlu, není pro ni podstatný, či ho vyjadřuje naprosto odlišným způsobem. (Wierzbicka, 1992: 26)

U mnoha výrazů se význam či použití dokonce liší dle disciplíny, ze které na ně nahlížíme. Koncepty, o které se některé vědy (např. psychologie) opírají, mohou být velice těžko popsitelné a přeložitelné, a z pohledu jiné disciplíny mohou získat i naprosto odlišný rozměr či význam. Pro již zmíněnou psychologii se může jednat o lexémy jakými je vztek, mysl, strach či deprese, pro filozofii jsou to například výrazy jako slib, svoboda, spravedlnost nebo odvaha. Takové etnocentrické vnímání (tedy vnímání, že vysvětlení je jasné, a nebrání v potaz jakýkoli jiný možný význam) skýtá nebezpečí, a to především pokud se pokusíme o překlad těchto výrazů bez explicitního vysvětlení. (Wierzbicka, 1992: 26)

Některí jazykovědci tvrdí, že lze problém přeložitelnosti vyřešit rozličnými symboly či značkami, s tímto názorem však Wierzbicka nesouhlasí. Argumentuje tím, že i

symboly/značky je třeba nějak vysvětlit, protože nemusí být jednoznačné – a k vysvětlení jsou nakonec stejně potřebná slova. (Wierzbicka, 1992: 17)

1.8 Zkoumání lidského prožívání

Lidské prožívání je určitým způsobem propojeno s kulturou. Prožívání emocí je částečně kulturně regulováno, určitý typ chování v jedné kultuře může být přijatelný, v druhé nikoli. Při zkoumání lidského prožívání je tedy důležité nezabývat se pouze pocity, přestože jsou považovány za univerzální a relativně nezávislé na kultuře. V rámci hledání významu emocí jsou bez sporu potřebné, nelze se však soustředit pouze na ně. Pokud chceme pochopit koncept emocí a plně mu porozumět, je vhodné si položit např. následující otázky. Pokud lidé něco cítí, co se děje v jejich těle? Co dělají? Co si myslí? Co říkají? Domnívají se, že vědí, co cítí? Dokážou tyto pocity identifikovat u sebe, a i u jiných lidí? Souvisí interpretace určitých emocí s tím, jak se jedinci domnívají, že by se měli cítit, nebo s tím, jak by se měli cítit dle lidí v jejich okolí? Jak určité prožívání souvisí se společností a s koncepty, které společnost považuje za „dobré“ a za „špatné“? Souvisí nějak s lidskými interakcemi? (Wierzbicka, 1999: 4)

Otázek, které se tohoto tématu týkají, si můžeme položit opravdu mnoho, tato práce se však vzhledem ke svému omezenému rozsahu věnuje jen některým. Co a kde lidé cítí při prožívání určité emoce a co se ve skutečnosti děje v jejich těle? Souvisí spolu tyto dva poznatky? Liší se pociťování emocí v těle v rámci rozličných kultur?

2 Frazeologie

Tato kapitola se věnuje frazeologii, poté popisuje metaforu a zaměřuje se na pojem idiom. Idiomy tato kapitola nejen vysvětluje, ale přibližuje i problematiku jejich překladu. Frazeologie je jazykovědná disciplína spadající do oblasti lexikologie, který se zabývá se frazémy a idiomy, které studuje a popisuje. Mezi ně patří např. pranostiky, přísloví nebo rčení. Zabývali se jí učenci již v době antiky, v dnešním slova smyslu se však pojem frazeologie začal používat až v 18. století. Jako samostatná věda existuje od 20. století, byla takto definována však už dříve lingvistou Charlesem Ballyem v práci *Traite de stylistique française*. V českých zemích se frazeologií zabýval mimo jiné Václav Flajšhans, Jaroslav Zaorálek a ve druhé polovině 20. století i František Čermák. (Földešiová, 2014)

Frazeologie nemá pevně dané hranice a jazykovědci se často neshodnou ani na definici základní terminologie či oblast výzkumu frazeologismů. Pod frazeologií lze řadit několik subdisciplín, a to např. frazeostylistiku, areálovou frazeologii nebo nářeční frazeologii. (Földešiová, 2014)

V této kapitole se budeme zabývat základními stavebními prvky a druhy frazeologie, totiž metaforou (2.1) a idiomy (2.2), které podrobně rozebereme.

2.1 Metafora

Klíčovým pojmem pro tuto práci je výraz metafora. Metafora je trop, pomocí kterého se přenáší význam na základě vnější podobnosti. K přenosu významu často dochází na základě tvaru, vlastností, umístění či funkce. Původ slova metafora vychází z řeckého výrazu pro „přenesení“. Metaforou se zabýval už Aristoteles ve své *Poetice*, který tento pojem používal i pro sémantické tropy a obrazná vyjádření. V moderní době se jí na našem území zabývá i František Čermák. (Nekula, 2017)

Metafory bývají často používány v každodenním jazyce, v poezii ale také v rámci odborného vyjadřování (např. v oblasti terminologie humanitních a přírodních věd i v technických oborech). (Nekula, 2017)

Běžně užívanou metaforou je např. slovo „korunka“. V uvedeném výrazu je zdrojovou doménou šperk, který se nasazuje na hlavu. Díky této podobnosti jsou další vyrobené předměty, které se na něco nasazují (často na ostrý předmět, třeba vrták či zub). (Nekula, 2017)

Odborná literatura ohledně metafory v jazyce je mimořádně rozsáhlá. Pro naše potřeby se zaměříme především na literaturu, které mluví o metaforách v emočních výrazech.

2.2 Idiomy

Idiom je často používaným jazykovým prvkem, jež ozvláštňuje promluvu či psaný text. Pro termín idiom můžeme nalézt několik různých definicí, a to například „výraz, fungující jako jednotka, jež po rozdělení na jednotlivé části postrádá tentýž význam“ (Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics) nebo „idiom může být definován jako seskupení několika slov, jejichž význam se liší od toho, jež skýtají jednotlivá slova“ (Seidl a McMordie). Za nejčastěji používanou definici se však považuje tato: „uskupení dvou či více slov, která mají jako jednotka speciální význam, jež se liší od doslovného významu jednotlivých slov“. (Kovács, 2016: 87)

Slovníky české frazeologie a idiomatiky, jež vznikly v Ústavu pro jazyk český, pracují s následující definicí. „Za takový výraz (frazém, idiom) se považuje ustálení kombinace jednoho slovního druhu s jiným, popř. kombinace komponentu stejného slovního druhu, příznačná tím, že minimálně jeden z komponentů je omezen právě na tuto kombinaci v daném významu a funkci.“ (Čermák, 2009a: 2)

Tato práce používá definice Františka Čermáka, která je uvedena v předešlém odstavci.

Idiomy se tedy definují jako fráze, které nenesou doslovný význam, nýbrž je musíme vnímat jako celek. Jedná se o kombinace dvou a více slov, se kterými lidé bez jejich znalosti mohou mít potíže při porozumění, jelikož jde o zabarvené výrazy. Každý jazyk disponuje svými vlastními idiomy, které se od ostatních jazyků obvykle velmi liší. Idiomům v cizím jazyce rozumí až pokročilí mluvčí, naopak začátečníkům způsobují problémy v porozumění. Idiomy se při správném použití stávají efektivním nástrojem v konverzaci či při vytváření psaného textu, jelikož činí znění promluvy méně technické, a naopak živější a zajímavější. Obzvláště v krásné literatuře idiomy zaujímají pevné místo a propůjčují autenticitu nejenom konkrétním postavám, ale i celému dílu. (Bobojonova, 2020: 57)

Zoltán Kövecses rozděluje idiomy podle figur, na kterých jsou postaveny. Rozlišuje tedy idiomy postavené na metafoře, metonymii, nebo přirovnání (simile). Také bere ohled na míru lexikalizace idiomu, od ohebných konstrukcí do fixních výrazů, jako jsou pořekadla nebo přísloví. (Kövecses, 2010: 231)

Seidl a McMordie idiomy rozdělují do tří hlavních kategorií: idiomy s nestandardní formou a jasným významem (např. *do the dirty on someone*), idiomy s obvyklou formou, ale nejasným významem (např. *cut no ice*) a idiomy s nestandardní strukturou a nejasným významem (např. *be at daggers drawn*). Tvrdí, že většina idiomů se řadí do druhé kategorie,

ale zároveň poukazují, že i v rámci této skupiny se objevují rozdíly v porozumění a v jasnosti. (Seidl & McMordie, 1988: 13)

Glucksberg nabízí ještě jednu možnost, jak lze idiomy klasifikovat. Toto rozdělení se zakládá na jasnosti, tedy transparentnosti smyslu idiomu. Rozlišuje je proto na idiomy s významem srozumitelným (např. *break the ice*) a nesrozumitelným (např. *kick the bucket*). Do skupiny s nesrozumitelným významem řadí i idiomy obsahující část, která si zachovává svůj smysl. (Glucksberg 2001: 74)

Klasifikaci idiomů z pohledu sémantiky s ohledem na jejich stálost a neměnnost nabízí Pavol Kvetko. Tvrdí, že existují měnitelné a neměnitelné (např. *once in a blue moon*) idiomy, které se vůbec nemůžou odchýlit od své jasné formy. V rámci měnitelných rozlišuje ještě gramatické (např. *on and off – off and on*), lexikální (např. *out of a clear sky – out of a clear blue sky*), ortografické (např. *pay lip service, pay lip-service*) a geografické variace (např. *a skeleton in the closet – americká angličtina, a skeleton in the cupboard – britská angličtina*). (Kvetko, 2009: 104–105)

Kvetko však přišel ještě s dalším možným rozdělením idiomů, které používá i Čermákův slovník frazeologie. Tato klasifikace se soustředí na jejich konstrukci a třídí je na verbální, bezslovesné, větné a minimální. Větné idiomy mají strukturu komplexní věty (např. *talk of the devil and he'll soon appear*), verbální obsahují sloveso a předmět (např. *make up one's mind*), zatímco bezslovesné sloveso postrádají (např. *black sheep*). (Kvetko, 2009: 104–105)

2.2.1 Překlad idiomů

Tato podkapitola se věnuje překladu idiomů. Popisuje problémy v rámci ekvivalence dle Bakerové, ale přichází také s výčtem překladatelských strategií.

Vzhledem k tomu, že idiomy jazyk zpestřují, je vhodné aby tato charakteristika byla ponechaná i v překladu do jiného jazyka. Nejčastěji potíže způsobuje příliš doslovný překlad¹, protože jedinec musí idiom opravdu znát, jeho význam často nelze odvodit. Další problém, se kterým se překladatelé často setkávají, je nedostatečný styk s idiomy v reálných situacích. S idiomy často přicházíme do styku v psaných textech, kde se vztahují jen k jedné konkrétní situaci, ale aby překladatel dokázal idiomy kvalitně překládat, musí být v kontaktu i s mluveným jazykem. Porozumění a pochopení, ve kterých situacích lze konkrétní idiom

¹ např. mít máslo na hlavě – pro cizince neznalého tohoto českého idiomu, je ustálené slovní spojení velmi zavádějící, jelikož s mléčným výrobkem vůbec nesouvisí

použit, je skutečně klíčové. Překladatel taktéž musí neustále myslet na to, že některé idiomy se využívají pouze v rámci slangu, a tudíž by je neměl zařazovat do formální promluvy.

Obtížnosti v překladu idiomů se dělí do dvou kategorií. První je interpretace a druhá vyjádření idiomu v cílovém jazyce. Bakerová specifikuje i čtyři hlavní oblasti této problematiky. (Baker, 1992: 65-68)

Ekvivalentní idiom někdy zcela chybí. Bakerová tvrdí, že některé idiomy mohou být kulturně specifické a tedy nepřeložitelné (v některých situacích např. *Merry Christmas*, veselé Vánoce či *Yours faithfully*, s pozdravem). Proto považuje za klíčové, aby se překladatel nevěnoval jen jazyku, ale i kultuře výchozí země. Jedině tak podle ní může zamezit nepochopení mezi oběma kulturami. Dalším problémem je, že ekvivalence může být pouze částečná, kde se kontext použití téměř nepřekrývá (např. *to sing a different tune*, změnit názor). Jako třetí problém Bakerová uvádí situaci, kdy pro výraz existuje idiomatický ekvivalent, který někdy lze v cílovém jazyce využít i bez hlubšího smyslu, tedy doslovně (např. *go out with*, jít s někým ven či jít na rande). Pokud se totiž idiom s ekvivalentem zcela neshoduje, v textu vznikají příležitosti k chybné interpretaci. Poslední obtížností je dle Bakerové rozdílnost zvyklostí ohledně používání idiomů (např. v angličtině se idiomy běžně užívají v mnoha typech psaných textů, zatímco arabština a čínština idiomy v psaném textu používají jen zřídka). (Baker, 1992: 67-71)

Bakerová rozdělila různé postupy překládání idiomů do pěti kategorií. Pokud v cílovém jazyce existuje idiom s podobnou strukturou a významem, dle Bakerové je nejlepším postupem zvolit strategii nahrazení (např. *The rain fell on the just and on the unjust. – La pluie tombait aussi bien sur les justes que sur les injustes.*). Považuje ji ze strategií za nejideálnější, překladatel by však měl vždy všechno řádně promyslet (styl, rétoriku...), aby nedal přednost totožnému významu před přirozeným zněním textu. Ideální ekvivalenty v různých jazycích sice existují, ale jsou relativně vzácné. (Baker 1992: 72-73)

Druhou strategií je použití idiomu s podobným významem, ale odlišnou formou. Jinou formou myslí užití lexikálních prvků, tedy situaci, kdy cílový jazyk používá pro vyjádření téhož významu odlišnou slovní zásobu (např. *Feel the force of my fist. – Dir werde ich einheizen.*). (Baker 1992: 74)

Jako další strategii zmiňuje překlad parafrází. Tento postup se využívá, pokud cílový jazyk postrádá podobně znějící idiom, nebo pokud by v cílovém jazyce použití idiomu neznělo vhodně a narušovalo by přirozenost textu (např. *shutting the stable door when the horse has bolted – trop peu trop tard* – příliš pozdě a příliš málo). Velmi často se používá u překladu jazyků, které si nejsou blízké. (Baker 1992: 74-75)

Čtvrtou popisovanou strategií je vynechání. V některých situacích nemá překladatel vhodnější možnost než idiom v cílovém textu zcela vynechat. Tato strategie se používá především v případech, že idiom nelze nahradit vhodnou parafrází (např. „...added a predated bonus for a good measure“ a zpětně z arabštiny přeložené „...he added to this a bonus...“). Důvodem bývá stylistika či nepřirozeně znějící cílový text. (Baker 1992: 77-75)

Poslední, pátou, strategií je kompenzace. Tento postup se používá v případech, kdy idiom z výchozího textu nelze snadno přeložit či nahradit kvůli přirozenosti textu, jež by měla být pro překladatele vždy prioritou. Pokud se překladatel rozhodne zvolit strategii kompenzace, pokouší se idiom vložit do textu někam jinam. V takovém případě se jedná i o úplně odlišný idiom, ale celkové znění textu zůstává stejné a čtenář cílového textu získá stejný dojem, jako čtenář textu výchozího. (Baker 1992: 78)

2.3 Idiomy o emocích zmiňující části lidského těla

Tato kapitola se věnuje idiomům, které popisují prožívání emocí a zároveň odkazují na část lidského těla. Popisuje, jak je lze dělit a kterých emocí se obvykle týkají. Tyto poznatky ilustruje zprvu na čínštině, ale vzápětí také na češtině.

Tělo je jedna ze zdrojových domén metafor, které popisují emoce. Tímto tématem se zabývá i lingvista Ning Yu, který se věnuje čínským idiomům spojenými s emocemi. V čínštině jsou idiomy obvykle složené ze 4 elementů, při čemž v jeho studiích vždy alespoň jedna část odkazuje na některou část těla. (Yu, 2002: 342)

Yu rozděluje části těla na externí a interní. Do externích částí souvisejících s emocemi řadí mimo jiné krk, tvář, čelo, obočí, nohy a paty. Interní části naopak zahrnují vnitřní orgány jako slezinu, játra, střeva, žaludek, žlučník, plíce a srdce. (Yu, 2002: 349)

Množství idiomů souvisejících s konkrétními částmi těla se velmi liší, používá se jich odlišný počet. Tento fakt souvisí s obvykle limitovanou rolí jedné části těla, která nejčastěji manifestuje jednu konkrétní emoci, popř. emoce. Jen výjimečně je nějaká část neutrální a vyskytuje se v idiomech popisujících širokou škálu emocí. (Yu, 2002: 355, 358)

V čínštině se k interním orgánům pojí obvykle malé množství emocí. Se slezinou bývá spojován vztek stejně jako s játry, které se ale pojí taktéž se smutkem. Ve střevech a v žaludku se promítá úzkost (např. žaludek visí, *qian-chang gua-du*, střeva jsou zamotaná, *huichang jiu-zhuan...*), ve střevech se ale navíc může ukazovat i smutek (např. střeva zamotaná do sto uzlů, *chou-chang bai-ji*). Plíce mohou manifestovat smutek (např. slzíci srdce a roztržené plíce, *si-xin lie-fei*) a žlučníkem lze vyjádřit strach (např. velký žlučník značí statečnost, *dan-da*, malý zase bojácnost, *dan-xiao*). V srdci se z interních orgánů promítá emocí nejvíc, jsou

to vztek (např. srdce hoří, *man.qiang nu-huo*), úzkost (např. provinilé srdce, *xin-jiu*), smutek (např. srdce je ublížené, *xin-teng*), strach (např. bázlivé srdce, *xin-qie*), štěstí (např. srdce kvete, *xin-hua nu-fang*) a úleva (např. srdce je klidné, *xie-xin*), ale i zklamání (např. šedé srdce, *hui-xin*), nechut' (např. srdce cítící nechut', *e-xin*), nenávisť (např. hnijící srdce, *fu.xin qie-chi*) a vina (např. srdce cítící prázdnotu, *xin-xu*). (Yu, 2002: 358, 359)

V idiomech spojených s emocemi interní orgány mohou prožívat emoce (např. *worried intestines, heart anxious*), měnit barvu (např. *gray heart*), velikost (např. *broad heart*) i teplotu (např. *gallbladder frigid*) a mohou se dokonce i pohybovat (např. *heart throbbing, gallbladder trembling*). Idiomů, ve kterých se části těla pohybují, existuje mnohem více pro části externí, jsou tedy především založené na metonymii. Naopak idiomy zahrnující interní orgány se zakládají na metafoře. (Yu, 2002: 359)

Konkrétní emoce bývají v idiomech často úzce spojené s konkrétním dějem či změnou v orgánu. V čínštině se např. vztek manifestuje v podobě ohně či horka a smutek v podobě chladu. Bolest souvisí s úzkostí či smutkem a lámání se smutkem a strachem. Pohyb v podobě svírání se či zavírání se se spojuje se smutkem a úzkostí, naopak otevírání se a rozšiřování se štěstím a úlevou. (Yu, 2002: 362)

Kultura i tělo hrají velkou roli v rámci chápání emocí a používání idiomů s nimi spojenými, otázkou je jen jak velkou. Podle Yu je třeba na situaci nahlížet bez přístupu „bud', anebo“ a k celému tématu přistupovat s otevřenou myslí, protože jediné tak můžeme získat kompletní obraz. (Yu, 2002: 362)

Český jazyk taktéž oplývá širokou škálou idiomů, kterou její mluvčí hojně užívají. Jedná se o zažitý prvek jazyka, takže si lidé často ve svých promluvách ani neuvědomují, že určité idiomy používají.

Běžně užívané české idiomy byly sesbírány do několika sborníků, ze kterých tato kapitola čerpá – jmenovitě se jedná o Slovníky české frazeologie a idiomatiky. Tyto slovníky definují idiom jako: „ustálení kombinace jednoho slovního druhu s jiným, popř. kombinace komponentu stejného slovního druhu, příznačná tím, že minimálně jeden z komponentů je omezen právě na tuto kombinaci v daném významu a funkci.“ (Čermák, 2009a: 9)

Existuje několik typů idiomů (frazémů), podle kterých jsou i Slovníky české frazeologie a idiomatiky děleny. Jedná se o výrazy neslovesné, slovesné a větné, při čemž zařazené jsou v nich v současném jazyce živé a běžně používané frazémy.

Idiomy lze dělit taktéž dle stylové příslušnosti, a to na bezpříznakové, kolokviální, knižní, slangové, publicistické a básnické. Stylově bezpříznakové se charakterizují jako v psaném i v mluveném projevu neutrální. Za kolokviální se označují frazémy patřící

k celonárodním prostředkům běžně používaného jazyka – řadí se sem hovorové výrazy, ale i výrazy nespisovné, jež patří k prostředkům obecné češtiny, ne však lokálně omezené. A frazémy knižní se z většiny používají pouze v písemném projevu či v textech slohově nadnesených. (Čermák, 2009a: 12, 13)

Dále se dají frazémy charakterizovat z hlediska expresivity. Mohou být např. pochvalné a hanlivé, obdivné a pohrdavé, ironické či zdůrazňující a eufemistické. (Čermák, 2009a: 13)

Frazémy neslovesné lze dělit na výrazy nominální neboli jmenné a relační. Do nominálních frazémů se řadí výrazy substantivní, adjektivní, zájmenné, adverbialní a i některé číslovkové. Mezi frazémy relační patří výrazy prepozicionální, konjunkční, deiktické a partikulární. Nejčastějšími typy neslovesných frazémů jsou kombinace substantiva a adjektiva a substantiva a substantiva. O něco méně častou skupinou jsou kombinace obsahující dvě adjektiva či adjektivum a adverbium. (Čermák, 2009a: 9, 10)

Idiomy slovesné neboli verbální vždy obsahují sloveso, které má ve své funkci i užití typický slovesný charakter. Řadí se sem kombinace verba a substantiva, verba a adjektiva, verba a adverbia, verba a verba a další. Velkou většinu často používaných verbálních frazémů a idiomů tvoří kombinace verba a substantiva jak ve své základní podobě, tak i v různých pádových a předložkových podtypech. Zbylých strukturních typů je méně a nejsou tak rozmanité. (Čermák, 2009b: 9, 10)

Vyšší kombinace ustálených slovních spojení nabízejí výrazy větné. Za ustálené idiomatické a frazeologické věty se považují kombinace minimálně dvou slovních tvarů. Větné frazémy jsou formálně i funkčně velmi pestré a obvykle nemají ustálené a širě přijímané pojmenování (kromě přísloví a pořekadel). Existuje mnoho pojmů, které se vzájemně významově překrývají a nemají jasné hranice a definice – např. aforismus, anekdota, fráze, hříčka, obrat či průpovídka. Věty v ustálených slovních spojení mohou být několika typů, a to věty slovesné, věty jen formální, dvě korelované věty a věty interjekční. (Čermák, 2009c: 9-11)

2.4 Idiomy v korejštině

Tato kapitola se zaměřuje na idiomy v korejském jazyce. Nejprve představuje typy víceslovných pojmenování dle koreanisty Vladimíra Pucka, zmiňuje korejské definice idiomů a také uvádí jejich členění.

Český koreanista Vladimír Pucek ve své publikaci Lexikologie korejštiny² víceslovná pojmenování dělí do čtyř kategorií: (i) pojmenování sdružená (kolokace), (ii) rčení a přísloví, (iii) zkracování víceslovných pojmenování a (ix) pojmenování frazeologická – idiomy. V následujících odstavcích budou tyto čtyři kategorie charakterizovány, při čemž nejvíce pozornosti bude věnováno idiomům, které jsou klíčové pro tuto práci.

Pojmenování sdružená (kolokace) jsou definována jako „ustálené spojení slov s jednotným významem, kdy vzájemné vztahy slov odpovídají vztahům ve větě“ (Pucek, 2021: 198). Jejich charakteristikou je nezaměnitelnost jejich jednotlivých komponentů. Velmi často jsou užívaná v rámci terminologie vědních oborů, a tedy tvoří značnou část slovní zásoby. V jazyce českém je nejběžnějším typem kolokace shodný adjektivní přívlastek v kombinaci se substantivem (např. množné číslo) a přívlastek neshodný s podstatným jménem (např. hod oštěpem). Naopak korejština nejhojněji užívá typ subordinační spojení dvou substantiv, ve kterém je první substantivum ve všech případech přívlastkem. Následuje několik příkladů:

밤 나비	<i>pam nabi</i>	„noční motýl“
여름 방학	<i>jörüm panghak</i>	„letní prázdniny“

Vzhledem k velkým odlišnostem mezi oběma jazyky se ne vždy dají sdružená pojmenování zaměňovat formou stejného množství komponentů. Existuje mnoho případů, ve kterých korejština použije pouze jediné slovo pro českou kolokaci (např. 수도, *sudo*, hlavní město). Můžeme však najít i případy opačné, kdy čeština vyjádří skutečnost jedním komponentem, zatímco korejština jich potřebuje víc (např. mikrobus, 소향 버스, *sohjang pösŭ*). (Pucek, 2021: 198-200)

Rčení (korejsky 격언, *kjögön*) se v korejském jazyce často vyskytují v podobě přípon -듯 (*tūt*), -와 같다 (*wa katta*) či -격 (*kjök*), což lze přeložit jako „zrovna jako“ nebo „stejně tak“. Příkladem lze uvést 개가 약과 먹듯 한다 (*käga jakkwa mökttūt handa*), což znamená „chová se jako pes, který žere léčivé koláčky“ a značí jedince, který nerozlišuje, co je pro koho dobré.³ Krátké prúpovědi s mravním naučením, tedy přísloví, se v korejštině nazývají 속담 (*sokdam*). Jedná se o např. 불 난 집에 키 들고 간다 (*pul nan čibe kchi tülko kanta*)

² PUCEK, Vladimír, 2021. *Lexikologie korejštiny*. 3. Praha: Nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-4957-3.

³ V češtině lze použít velice podobné: „házet perly sviním“.

znamenantící „jde do hořícího domu s vějířem“ ve významu provokovat někoho k ještě většímu vzteku či dělat věci nevhodným chováním ještě horší. Pro zvýšení expresivity jsou často užívány v imperativu, řečnické otázce či interogativu. Jedním z velkého množství běžně užívaných příslovích je i 말 없는 말이 천 리 간다 (*pal opnŭn mari čchŏn ri kanda*), doslovně přeloženo „řeč i bez nohou uběhne tisíc mil“, jeho skutečný význam však skví v poučení „pomluvy se šíří rychle, a tak si dávej pozor na jazyk“. (Pucek, 2021: 205-212)

Třetí skupinou je zkracování víceslovných pojmenování, jež je typické hlavně pro hovorovou řeč. V korejštině se zkratky označují termíny 약어 (*jagŏ*) či 준말 (*čunmal*). Zkratky se v korejském jazyce vyskytují řídkěji než v jazyce českém a obvykle se používají při zkracování názvů podniků, škol či ministerstev (např. 서울대학교, *sŏultāhakkjo*, se zkracuje na 서울대, *sŏultä*). (Pucek, 2021: 217-220)

Pro tuto práci nejdůležitější kategorií jsou pojmenování frazeologická, idiomy. „V korejské lingvistice není oblast frazeologie a idiomatiky dosud dostatečně rozpracována, a i terminologie je zde značně nejednotná a neustálená. To dosvědčuje i velmi nedůsledné a mlhavé vymezení relevantních termínů ve slovnících.“ (Pucek, 2021: 202) V korejském lingvistickém slovníku 언어학 사전 (*ŏnŏhak sadžŏn*) lze najít pouze heslo idiom, který je zde uveden jako 통사구 (*tchongsagu*). Tento termín se však v korejských publikacích příliš nepoužívá. (Pucek, 2021: 201-202)

Mnohem častějšími, ale velmi obecně vymezenými výrazy jsou například 관용어 (*kwanjongŏ*), 관용구 (*kwanjongu*), 속어 (*sugŏ*), 성구 (*sŏnggu*) či 성구어 (*sŏngguŏ*). Jejich výklad se však liší slovník od slovníku. „Minjung Seorim's Essence Korean-English Dictionary (1993) charakterizuje idiomy několika způsoby. Zde uvádíme jejich anglické definice:

성구/성구어: a set phrase; an idiomatic phrase (expression);

관용구/관용어: an idiom, an idiomatic (a common) phrase

Slovník 우리말 큰 사전 (*urimal kchŭn sadžŏn*) vykládá několik relevantních hesel následujícím způsobem.

성구어 je vyloženo jako 이미 이루어진 귀절 (*imi iruŏčŭn kwidžŏl*; už ustálený obrat, ustálená fráze);

관용구/관용어 jako 1. 일반적으로 늘 쓰는 말 (*ilbandžögŭro nŭl ssŭnŭn mal*; všeobecně, stále užívaný výraz), 2. 익은 이은말 (*igŭn iŭnmal*; ustálené slovní spojení); heslo 속어: 익은 말 (*igŭn mal*; známý, běžně užívaný výraz).“ (Pucek, 2021: 202-203)

Encyclopedia of Korean Culture používá termín 관용어 (*kwanjongŏ*), který definuje jako frázi, která má odlišnou strukturu či význam oproti běžným jazykovým prostředkům. I tato encyklopedie však zmiňuje obtížnost rozeznávání a popisování idiomů od jiných jazykových elementů. Jedná se o frázi, která se skládá ze dvou a více slov, jejichž význam nelze vyčíst pouze na základě jednotlivých slov. Idiomy v korejštině stejně jako v jiných jazycích slouží k ozvláštění jazyka. Bez jejich znalosti bývá obtížně se v jazyce orientovat, jelikož jsou díky své jazykové ekonomičnosti používané na denní bázi. (관용어 (慣用語) - 한국민화대백과사전)

Idiomy lze v korejštině dělit různými způsoby. Jako první bude popsáno členění, jež se podobá české klasifikaci. Termín 관용어 (*kwanjongŏ*) lze vydělit do následujících šesti podkategorií.

속담 (*soktam*) – přísloví

고사성어 (*kosasŏngŏ*) – rčení přejatá z čínštiny

은어 (*ŭnŏ*) – argot

비유 (*piju*) – ustálená slovní spojení

수수께끼 (*susukkekki*) – hádanky

수거 (*sugŏ*) – idiomatická spojení

(Karbanová, 2024: 12)

Carter a McCarthy (1988) rozdělují korejské idiomy do šesti podkategorií. U každé je uvedeno její jméno a příklad.

속담 (*sokdam*; One picture is worth a thousand words.)

은유 (*ŭnju*; They break the ice.)

환유 (*hwanju*; The taxies are on strike)

직유 (*čigju*; She is as generous as a saint.)

구절동사 (*kudžŏltongsa*; They called for an encore.)

일련의 어휘 쌍 (*illjŏmŭi ōjhŭ ssang*; She paid an arm and a leg for her computer.). (Yoo, 2015: 228)

Na druhou stranu Makkai (1972) tvrdí, že samotný morfém idiomem není a navrhuje pět kritérií idiomacie. Jedná se o 형태론적 합성성 (*hjöngtchäronđžok hapsöngsöng*; morfologickou kompozici), 문자적 의미 해석에 대한 관용어의 수용성 (*munčadžök ūimi häsöge tähan kwanjongöüi sujongsöng*; receptivita idiomu k doslovnému významu), 중의성 (*čungŭisöng*; nejednoznačnost), 의미적 예측 불가능성 (*ŭimidžök ječchük pulkanŭngsöng*; sémantická nepředvídatelnost) a 인습성 (*insŭpsöng*; institucionalizace). Dle gramatiky rozděluje idiomy na dva hlavní druhy 의미소적 관용어 (*ŭimisodžök kwanjongö*), které úzce souvisí s kulturou, a 어휘소적 관용어 (*öhüsodžök kwanjongö*), jež se podle struktury dělí na šest typů.

구동사 (*kusongsa*; ustálená slovní spojení se slovesy),
구 합성어 (*ku hapsöngö*; ustálené složeniny),
어법 관용어 (*öböp kwanjongö*; gramatické/dikční idiomy),
유사 관용어 (*jusa kwanjongö*; podobné idiomy),
불변 이항어 (*pulbjön ihangö*; neměnné binární výrazy) a
혼합동사 (*honhaptongsa*; vícesložková slovesa).

Alexander (1984) rozšířil Makkaiho klasifikaci o koncept 고정 표현 (*kođžöng pchjohjön*; fixní výrazy):

속담 (*sokdam*; preverbs)
구절동사 (*kudžöltongsa*; phrasal verbs)
은유적 관용어 (*ŭnjudžok kwanjongö*; metaphorical idioms)
관용적 직유 (*kwanjongđžok čigju*; idiomatic similes)
복합구 관용어 (*pokhapku kwanjongö*; phrasal compound idioms)
어법 관용어 (*öböp kwanjongö*; tournure idioms)
불변 이항 관용어 (*pulpjön ihjang kwanjongö*; irreversible binomial idioms). (Yoo, 2015)

Idiomy v korejštině můžeme rozlišovat i z hlediska etymologie, a to na 고유어형 (*kojuŏhjŏng*), tedy domácí (např. 입이 무겁다, *ibi mugŏpta*, doslova mít těžké rty, idiomaticky zachovat tajemství), 외래어형 (*ŏrŏŏhjŏng*), tedy cizí (např. 빙산의 일각, *pingsanŭi ilgak*, doslova špička ledovce, idiomaticky jen malá část problému) a 혼성어형 (*honsŏngŏhjŏng*), tedy hybridní (např. 타월을 던지다, *tchawŏrŭl tŏndžida*, doslova hodit ručník, idiomaticky přiznat porážku). (관용어 (慣用語) - 한국민화대백과사전)

Idiomy v korejském jazyce lze taktéž rozdělovat dle jejich struktury, jedná se o věty, fráze či slova. Další členění lze provést na základě obsažených slovních druhů a větných členů, a to na:

substantivní (체언형, *čcheŏnhjŏng*)

predikativní (용언형, *jongŏnhjŏng*)

přívlastkové (수식언형, *susikŏnhjŏng*) a

nezávislé (독립언형, *tongnibŏnhjŏng*). (관용어 (慣用語) - 한국민화대백과사전)

V korejštině vedle idiomů existují i 연어 (*jŏnŏ*), jež bývají překládány jako kolokace, které se mohou jevit stejně jako idiomy. Rozdíl mezi nimi spočívá v tom, že u kolokací lze komponent vyměnit za jiný, v idiomech však nikoli⁴. Tato práce se tento rozdíl v potaz a věnuje se pouze idiomům, nikoli kolokacím. (관용어 (慣用語) - 한국민화대백과사전)

Množství korejských idiomů se odhaduje okolo 4 000 (관용어 (慣用語) - 한국민화대백과사전). Z etymologického hlediska se jedná povětšinou o výrazy domácí a nejčastější formou idiomů jsou fráze. (관용어 (慣用語) - 한국민화대백과사전)

Klasifikace a přesná charakterizace idiomů je náročná v každém jazyce a jak padlo v této kapitole, i v korejštině se liší v závislosti na konkrétním jazykovědci. Dále bude korejským idiomům pozornost věnována především ve čtvrté kapitole poté co představené metodologie, při čemž tato práce bere v potaz především členění na základě obsažených slovních druhů a větných členů.

⁴ Kolokací v korejštině je např. -을/를 마신다 (*ŭl/rŭl masinta*), tedy pít koho/co, kam by na začátek měla přijít tekutina, může se však měnit jaká.

3 Metodologie

V této části nejprve představíme obecnou klasifikaci emocí. Zaměříme se zde také na způsob získávání a ověřování jazykových dat v obou jazycích. Cílem této kapitoly je především představit metodologii pro srovnávání idiomů korejských i českých, kterému se tato práce věnuje. Využita k tomu je metoda korespondence, jež je blíže vysvětlena v kapitole 3.3.

3.1 Metoda korpusového zpracování

Jak už bylo řečeno, idiomy vztahující se k emocím velice často odkazují na části lidského těla a korejština není výjimkou. Pro vytvoření korpusu, jež by zahrnoval korejské idiomy obsahující právě lidské interní orgány a zároveň se vázal k emocím či vlastnostem, bylo vybráno několik slovníků korejštiny pro cizince. Jedná se jmenovitě o tyto tři publikace: *500 Common Korean Idioms* (CKI) od Danielle Ooyoung Pyun, *Essential Korean Idioms – 300 Idioms to Upgrade Your Korean* (EKI) od Jeyseon Lee, Youseon Lee a *Everyday Korean Idiomatic Expressions 100 Expressions You Can't Live Without* (EKIE) od Talk To Me In Korean. Řada idiomů vztahující se k tématu této práce se v publikacích překrývá, tudíž se jedná o opravdu populární a často používané výrazy. Zmíněné učebnice obsahují také příkladové věty a situace, které využívá i tato práce k zařazení konkrétních idiomů a k jejich analýze.

Učebnice *500 Common Korean Idioms* (CKI) obsahuje 500 běžně užívaných korejských idiomů, které jsou zde popsány jako zaužívané fráze či věty, které skýtají určitý figurativní význam. Idiom je vždy doplněn vhodným anglickým překladem (tedy dle idiomatického významu), nechybí však ani překlad doslovný. Následuje informace o tom, jak lze idiom použít, vysvětlená slovní zásoba a příkladová věta. Idiomy do této publikace byly vybrány podle frekvence užití dle rodilých mluvčích bez specifického korpusu. Následuje příklad vysvětlení idiomu z této knihy.

뒷북 치다

tūtputuk čchida

to make a fuss after the event; to hear the news too late; to be behind the beat

[lit.] to play the drum late

<informal> When a person is slow in catching up with news or updates, he or she is said to 뒷북 치다 (*tütpuk čchida* „play the drum belatedly“). For example, if you talk or fuss about something that everybody knows or about something that happened a while ago, you will be told 뒷북 치고 계시네요. (*tütpuk čchigo kjesinejo*, „You are playing the drum too late“). The noun 뒷북 (*tütpuk*) may also be used, in phrases such as 뒷북이시네요 (*tütpugisinejo*, „You are a belated drum“). This expression is mostly used between close ones in a casual conversation and not toward one’s seniors or elders.

소식 (*sosik*): news

사귀다 (*saküda*): to date, to go out

-ㄴ대(요) (*ntäjo*): They say-, I hear-

사실 (*sasil*): fact, truth

가: 야, 너 그 소식 들었냐? 창석이랑 수지랑 시퀸대.

Ja, nö kü sosik tüřötnja? Čchangšögirang sudžirang saküntä.

Hey, did you now? Apparently, Changsok and Suzy are dating.

나: 웬 뒷북? 다 아는 사실인데.

Wen tütpuk? Ta anün sasirinte.

You’re so late! Everybody knows that.

Kniha *Everyday Korean Idiomatic Expressions* (EKIE) obsahuje 100 idiomů a neuvádí, jakým způsobem byly idiomy vybrány a shromážděny. K idiomům je zde vždy vysvětlená užitá slovní zásoba, idiomatický i doslovný význam, ilustrace k doslovnému překladu, vysvětlení a příkladové situace, kdy lze idiom použít. Následuje příklad, jak zmíněná učebnice idiomy vysvětluje.

둘 (*tul*) = two (native Korean number), 두 (*tu*) is the adjective form of 둘 (*tul*)

손 (*son*) = hand

발 (*pal*) = foot

다 (*ta*) = all, every

들다 (*tülta*) = to raise

두 손 두 발 다 들다 (*tu son tu bal ta tülta*) [du son du bal da deul-da]

literal translation: to raise one's both hands and both feet

actual usage: to give up on a person

This expression is used when you want to express that you are throwing your hands up in despair because someone is not meeting your expectations or you cannot change his/her mind or behavior no matter how hard you try. It is most commonly used when you are giving up on or losing hope about someone. The expression can also be used when someone is too passionate about something and you cannot stop him/her from doing it.

A: 한국어 공부 왜 안 해?

Hankugŏ kongpu wä an hä?

Why are you not studying Korean?

B: 요즘 일이 바빠서 시간이 없어.

Jodžüm iri pappasŏ sigani öpsŏ.

I'm busy with work these days, so I don't have time.

A: 한국어 공부는 매일 해야 해.

Hankugŏ kongpunŏn mäil häja hä.

You have to study Korean every day.

B: 내일 할 거야. 진짜 바빴어.

Näil hal köja. Činčča pappasŏ.

I will study tomorrow, I've been really busy.

A: 매일 한다고 말만 하고 바쁘다고 핑계만 대고. 아휴... 내가 두 손 두 발 다 들었다.

Mäil hantago malman hago pappüdago pchinkjeban tägo. Ahju... Näga tu son tu pal ta tŭrotta.

You only keep saying that you'll do it tomorrow and giving excuses... (sigh) I give up!

Třetí používanou učebnicí je *Essential Korean Idioms* (EKI), která shromažďuje 300 idiomů. Podle jakého klíče byly idiomy vybrány neuvádí. Každá kapitola začíná konverzací obsahující deset idiomů s idiomatickým překladem, následuje cvičení, které bere v potaz překlad doslovný. Pod cvičením je vysvětlena užitá slovní zásoba a na konci jsou shrnuty

idiomy s jejich idiomatickými překlady a vysvětlením v korejštině. Kapitoly jsou vždy zakončeny několika cvičeními na procvičení představených idiomů. Následuje zkrácený příklad jedné kapitoly z této učebnice.

민지: 스티브 씨, 다음 주 면접 준비 잘 하고 있어요?

Minči: Sŭtchibŭ ssi, taŭm ču mjŏnčŏp čunpi čal hago issŏjo?

Minji: Steve, are you preparing well for next week's interview?

스티브: 잘 하기는요. *걱정이 태산이에요.* 요즘 한국 뉴스 읽기 연습을 하고 있는데 단어들이 너무 어려워요. 기말시험 공부도 해야 하는데 면접 준비 때문에 공부가 *손에 잡히지 않네요.*

Sŭtchibŭ: Čal haginŭnjo. Kŏkčŏngi tchäsaniejo. Jodžŭm hankuk njusŭ ilgi jŏnsŭbŭl hago innŭnte tanŏdŭiri nŏmu ōrjŏwŏjo. Kimalsihŏm kongpudo hŏja hanŭnte mjŏnčŏp čunpi ttŏmune konpuga sone čaphidži annejo.

Hardly. I'm worried sick about it. These days, I've been reading the Korean newspapers for practice, but the vocabulary is too advanced. I have final exams coming up that I need to study for too. But because of the interview, I can't focus on studying.

걱정이 태산이다 (*kŏkčŏngi tchäsanida*) – worries are big mountains

걱정 (*kŏkčŏng*) – worries

뉴스 (*njusŭ*) – news

걱정이 태산이다

kŏkčŏngi tchäsanida

to be worried sick

해야 할 일이 너무 많거나 복잡해서 걱정이 많다.

Hŏja hal iri nŏmu manköna pokčaphäsŏ kŏkčŏngi manta.

Pro výběr českých idiomů do následujících kapitoly (4), kde jsou tato ustálená slovní spojení analyzována, byly využity publikace *České slovníky frazeologie a idiomatiky 2-4* a Český národní korpus⁵.

⁵ <https://www.korpus.cz/>

3.2 Korespondence

Klíčovým konceptem v rámci analýzy idiomů je pojem korespondence. V této práci se korespondence definuje sémanticky, idiomy jsou tedy srovnávány dle jejich celkového významu. Práce však bere v úvahu i jednotlivé části vybraných idiomů, tedy v nich obsažené výrazy. Obvykle se korespondence odráží od klíčových slov slovních spojení⁶, a tudíž se i idiomatické výrazy často porovnávají dle těchto klíčových slov. Avšak jelikož tato práce bere v potaz především sémantické hledisko, i idiomy, které postrádají totéž klíčové slovo, mohou být považovány za korespondující, pokud celkový význam idiomu bude souhlasit s jeho protějškem v druhém jazyce.

K analyzování idiomů byl velký důraz na sémantické hledisko kladen především proto, že idiomy jsou prvky jazyka složené z více slov, jejichž jednotlivý význam se obvykle velmi liší od významu, jež slova tvoří ve spojení v idiomu. Výrazy tedy mají určitý význam v situaci, kdy stojí samy a jsou tedy samostatnými prvky řeči, a význam odlišný, pokud se použijí ve spojitosti se slovy jinými. Tato práce se soustředí především na obecný význam idiomatických výrazů, nezapomíná však ale ani na jejich jednotlivé části, obzvláště pak na části těla, které používá pro omezení souboru emočních idiomů. Přestože na základě jednotlivých slov, které idiomy obsahují, byly idiomatické výrazy do této práce vybrány, nejsou středem jejich analýzy. Práce je sice zmiňuje a rozebírá, analýza korpusu idiomů v této práci se ale zakládá především na sémantickém porovnávání.

3.3 Typologie analýzy idiomů

Cílem této kapitoly je představit metodologii, kterou práce využívá ke komparaci idiomů a k vyhodnocení, do jaké míry je za sebe v překladu lze nahradit. Jedná se o metodologii korespondence, které se podrobně věnuje Jana Vokáčová ve své dizertační práci *A Comparative Study of English, Czech, French and German*⁷. Dle této klasifikace rozlišujeme v překladu idiomů tři hlavní kategorie: úplnou korespondenci (3.3.1), částečnou korespondenci (3.3.2) a nekorespondenci (3.3.3). Následující části tyto kategorie i jejich podtypy vysvětlují a dodávají příklady ekvivalence ohledně vybraných anglických idiomů.

⁶ většinou se jedná o podstatné jméno

⁷ VOKÁČOVÁ, Jana, 2008. *A Comparative Study of English, Czech, French, and German Idioms*. Brno. PhD. Dissertation. Masaryk University.

Nevýhodou této typologie pro korejštinu je, že evropské jazyky jsou si celek podobné, a proto Vokáčová podrobně rozlišuje míru podobnosti. Naproti tomu, korejština s češtinou jsou si podobné jen zřídka, a proto je pro potřeby této práce tato typologie zbytečně podrobná.

3.3.1 Úplná korespondence

První kategorií, kterou práce vysvětluje, je úplná korespondence. Pro idiom, jenž je charakterizován úplnou korespondencí, existuje v druhém jazyce vhodný idiomatický ekvivalent. Tento ekvivalent souhlasí s původním idiomem v několika úrovních – v úrovni stylistické, nebo funkční, sémantické i formální. Stylistická neboli funkční úroveň značí, že se idiomy v obou jazycích používají v podobném stylu řeči (např. jsou oba neutrální). Znamená to tedy, že aby mohly být idiomy řazené do kategorie úplné korespondence, nemůže být v jednom jazyce používány v rámci slangu a sloužit jako básnický obrat v jazyce druhém. Druhá úroveň, úroveň sémantická, značí, že idiomy oplývají identickým významem. Poslední úroveň je úroveň formální, která indikuje, že si souhlasí části obou idiomů. (Vokáčová, 2008: 62)

Ovšem i v rámci úplné korespondence můžeme rozlišovat dvě podkategorie. Tyto podkategorie nazýváme celkovou korespondencí a 100 % korespondencí.

3.3.1.1 100 % korespondence

Idiomy, které lze řadit do podkategorie nesoucí název 100 % korespondence, se vyznačují tím, že jsou naprosto identické. Znamená to, že si souhlasí ve všech výše uvedených úrovních (tedy formální, stylistické i sémantické). (Vokáčová, 2008: 63)

to lose face – ztratit tvář

3.3.1.2 Celková korespondence

Celková korespondence se na první pohled může zdát identická se 100 % korespondencí, mezi oběma podkategoriemi však existují rozdíly. Aby se určitý idiom mohl řadit do skupiny celková korespondence, musí k němu v druhém jazyce existovat velice přesný ekvivalent, v určitých drobnostech se ale musí lišit.

Drobnou, možná na první pohled nepostřehnutelnou, odlišností, můžou být například složená slova. Znamená to, že v jednom jazyce pro určitou skutečnost existuje jedno slovo a v jazyce druhém musíme použít slovní spojení o dvou či více slovech. Jinou odchylkou může

být číslo, ve kterém je určité podstatné jméno použité. Jedná se tedy o situace, kdy je v idiomu užíváno jednotné číslo v jednom jazyce, zatímco v jazyce druhém se používá číslo množné. Další morfologickou odlišností může být absence předložky v jednom z jazyků. Určitá skutečnost v jednom z jazyků může obsahovat předložku, na druhou stranu v druhém jazyce předložka nemusí být třeba. Může se jednat ale i o odlišný slovosled či použití zdvojnásobení v jednom z jazyků. (Vokáčová, 2008: 63)

to take the bull by the horns – popadnout býčka za rohy

to be nothing but skin and bones – být kost a kůže

3.3.2 Částečná korespondence

Druhou kategorií je korespondence částečná. Idiomy spadající do této kategorie jsou si, jak název napovídá, velmi podobné, nekorespondují však úplně. Idiomy, jež se řadí do skupiny částečné korespondence, souhlasí v úrovni sémantické, v jiných se však určitými způsoby liší. Těmito odchylkami může být například odlišná gramatická stavba, použití jiných lexikálních prvků, využití hyperonym či hyponym a další, jež budou uvedeny v následujících odstavcích. (Vokáčová, 2008: 64)

3.3.2.1 Expresivita versus neutralita

Idiomy spadající do kategorie expresivita versus neutralita musí obsahovat významově totožné slovo, v jednom z jazyků však musí být zabarvené, mluvíme tedy o rozdíle v stylistické oblasti. V jednom jazyce může mít idiom například negativní konotace. (Vokáčová, 2008: 64)

to die like a dog – chcípnout jako pes

3.3.2.2 Použití odlišných lexikálních výrazů, ale zachování sémantické stránky

Idiomy patřící do této kategorie se liší lexikálně, obsahují tedy různé výrazy. Přes to že používají dva odlišné lexikální prvky, se však význam zachovává úplně stejný. Řečeno jinými slovy, použitá slova sice vypadají odlišně, oplývají však stejným nebo velice podobným významem. (Vokáčová, 2008: 65)

to beat one's brain – lámat si hlavu

3.3.2.3 Použití jiných lexikálních výrazů v části idiomu

Tato kategorie se na první pohled může jevit stejně jako kategorie uvedená výše (použití odlišných lexikálních výrazů, ale zachování sémantické stránky), ale skrývá podstatný rozdíl. Jak bylo uvedeno, v předchozí skupině sice je použit jiný výraz, jeho smysl však zůstává stejný. Právě význam je velice podstatný, jelikož idiomy spadající do této kategorie také obsahují odlišný lexikální prvek, ten se však musí lišit i svým významem. (Vokáčová, 2008: 65)

bone of contention – jablko sváru

3.3.2.4 Použití hyperonym či hyponym

Idiomy, které lze zařadit do této podkategorie, se vyznačují tím, že v jednom z jazyků jsou použita hyperonyma nebo hyponyma, můžeme tedy hovořit o formálním rozdílu. (Vokáčová, 2008: 66)

to have a long arm – mít dlouhé prsty

3.3.2.5 Idiomy obsahující rozlišné množství lexikálních prvků

Tuto podkategorii charakterizuje odlišné lexikální pojetí v idiomech. Řadíme do ní idiomy, které v jednom jazyce obsahují rozsáhlejší lexikální prostředky, zatímco v jazyce druhém chybí. (Vokáčová, 2008: 66)

on the tip of one's tongue – na jazyku

3.3.2.6 Gramaticky odlišné idiomy

Následující podkategorie bývá relativně rozsáhlá, jelikož do ní patří idiomy, ve kterých se liší celá část tohoto ustáleného slovního spojení. Části si však i přes své odlišnosti musí odpovídat. (Vokáčová, 2008: 66)

to give something the thumbs up – dát něčemu zelenou

3.3.2.7 Použití naprosto odlišných lexikálních prostředků

Do poslední podkategorie částečné korespondence se řadí veškeré idiomy, které využívají kompletně lišící se lexikální prostředky, při čemž zůstává zachované sémantické hledisko. Jinými slovy, jedná se o naprosto odlišně vypadající idiomy, které však mají stejný význam. Z charakteristiky této skupiny vyplývá, že oba zkoumané jazyky znají určitou skutečnost, popisují ji však rozličnými lexikálními prostředky. (Vokáčová, 2008: 67)

My lips are sealed. – Jsem jako hrob.

3.3.3 Nekorespondence

Třetí uvedenou kategorií je nekorespondence, na kterou se obvykle nahlíží jako na velice obsáhlou skupinu. Zahrnuje totiž jak idiomy, ke kterým neexistuje žádný vhodný ekvivalent, tak idiomy, které bývají ve druhém jazyce nahrazovány neidiomatickým způsobem. Následující podkategorie popisují druhou uvedenou možnost – idiomy, jež se nahrazují neidiomatickými výrazy. (Vokáčová, 2008: 67)

3.3.3.1 Perifráze

Jedním ze způsobů, jak převést význam idiomu do jiného jazyka, je perifráze neboli opis. (Vokáčová, 2008: 67)

to put one's heart into it – dát do toho vše

3.3.3.2 Kalk

Následující podkategorie se vyznačuje překladem slov, jež jsou v idiomu obsažena. Znamená to, že k idiomu v druhém jazyce neexistuje vhodný idiomatický ekvivalent, a tak se použije doslovný překlad. (Vokáčová, 2008: 68)

brain drain – odliv mozků

3.3.3.3 Jednoslovný výraz

Do této podkategorie řadíme idiomy, které postrádají idiomatický protějšek, ale které dokážeme nahradit jednoslovným neidiomatickým výrazem. (Vokáčová, 2008: 68)

tongue in cheek - ironicky

3.3.3.4 Volná kombinace jazykových prvků

Pokud idiomy postrádají v druhém jazyce idiomatický protějšek a ani pro něj neexistuje vhodný neidiomatický výraz používající podobné lexikální prvky, řadíme je do této poslední podkategorie. Tato skupina lze být charakterizována snahou o co nejbližší vyjádření reality. (Vokáčová, 2008: 68)

to see eye to eye with someone – rozumět si, mít stejný názor

4 Analýza dat – interní orgány

Tato kapitola idiomy o emocích shromažďuje, popisuje, rozebírá a překládá doslovným i jejich pravým idiomatickým významem. Taktéž k vybraným ustáleným slovním spojením vykresluje příkladové situace, ve kterých lze idiomy použít.

Velká pozornost je věnována i jejich českému překladu a rozboru. Práce rozebírá, jestli pro vybrané korejské idiomy v češtině existuje vhodný ekvivalent či nikoli a český jazyk se s nimi musí vyrovnat opisem či jiným způsobem. K jejich vyhodnocení je použita metoda korespondence, které byla věnována kapitola 3.3.

Celá kapitola je rozdělena do podkapitol dle orgánu, o kterém korejské idiomy hovoří. Konkrétně se jedná o játra, žaludek/břicho, hlavu, krev, vědomí/ducha a srdce/hrudník. U jednotlivých orgánů práce popisuje emoce, které jsou s tímto orgánem spojené, zároveň ale také dodává i další fyzické projevy doprovázející danou emoci. Idiomy jsou rozdělené dle změny či děje, které u nich dochází, a jsou uvedené vždy nejprve v korejské abecedě *hangul* a poté v české transkripci. Třetí řádek vysvětluje použitou slovní zásobu a poslední řádek uvádí český vhodný ekvivalent i doslovný překlad.

4.1 Játra

Interním orgánem, který korejšтина ve svých idiomech hojně využívá, jsou játra. Játra, latinsky *iecur*, řecky *hepar*, zastávají klíčovou roli i v rámci fungování těla.

Játra lze jednoduše popsat jako velká břišní žláza, jež se řadí k trávicí soustavě. Mají tvar trojúhelníku a nachází se pod pravou klenbou bránice. Zneškodňují tělu neprospěšné zplodiny a jsou zodpovědné za tvorbu proteinů. Mimo jiné jaterní buňky tvoří glykogen, přeměňují aminokyseliny a zpracovávají vitaminy a tuky. Také odbourávají aminové skupiny a ze škodlivého amoniaku vytváří močovinu. (Rozsypal, 2003: 557)

V korejském jazyce idiomy zmiňující játra a odkazující na emoce často souvisí se strachem. Strach stejně jako i jiné emoce má přímý vliv na různé změny dějů i funkcí, ke kterým v klidu v těle dochází. V idiomatických výrazech odvaha často koresponduje s velikostí jater, která se mění v závislosti na míře prožívaného strachu či odvahy.

V momentě, kdy jedinec prožívá strach či hrůzu, jeho tělo nereaguje pouze obrazně, nýbrž dochází i k reálným změnám v obvyklém chování a v pohybech. Do určité míry se mění i fungování interních orgánů. Emoci strachu či zděšení často předchází údiv, při kterém dochází k podráždění zraku i sluchu. V takové situaci se lidem šířeji otevírají oči i ústa a zvedá se obočí. Při vylekání člověk obvykle buď nejprve bez dechu ztuhne, nebo se skrčí, aby

se skryl před nebezpečím. Srdce ze strachu bije mnohem rychleji a výrazněji než v klidu, dokonce až prudce naráží na žebra, stejně tak se zrychluje i dýchání. (Darwin, 2020: 229, 230)

Zároveň ovšem dochází k blednutí pleti, což je způsobeno stahováním drobných kožních tepen. Strach se tedy fyziologicky neprojevuje pouze na srdci, nýbrž i na kůži. Nejen že bledne, nýbrž dochází i k produkci potu, který z ní bezprostředně vyraží. Většinou k pocení dochází při přehřátí organismu, při prožívání strachu je však během tohoto procesu kůže chladná, z čehož vychází pojem „studený pot“. Dochází také k jezení ochlupení, které z pokožky vyrůstá. (Darwin, 2020: 230)

Strach působí i na svaly, které se pod jeho vlivem začínají třást či chvět, což lze dobře pozorovat například na rtech. Někdy se mohou při prožívání této emoce téměř samovolně otevírat a zavírat ústa, která často i vysychají kvůli náhlému nedokonalému fungování slinných žláz, zaviněním čehož může docházet ke chraptění či až ztrátě hlasu. (Darwin, 1892: 230)

Prožívá-li jedinec ohromné zděšení, výše popsané procesy se mohou ještě vystupňovat či prohloubit. Pokožka může zesvětlat až do tzv. smrtelné bledosti a může docházet k obtížím s dýcháním. Extrémní zděšení má dopad i na oči, zrak při něm jedinec většinou upírá na příčinu jeho ohrožení a jeho zornice se často enormně rozšiřují. U svalů dochází k přesunu z třesu do ztuhnutí nebo naopak do křečí. (Darwin, 2020: 231)

Pokud se strach vystupňuje do nejvyšší možné míry, u lidí často dochází k různým výkřikům hrůzy. Svaly v těle se postupně uvolňují a bývají zasaženy i interní orgány. S ochabnutím duševních sil se pojí i k ochabnutí vnitřních orgánů, např. svěrače přestávají plnit svou funkci. (Darwin, 2020: 231)

4.1.1 Korejské idiomy odkazující na játra

Korejština játra označuje termínem 간 *kan* a v idiomech jim přiřazuje vlastnosti a schopnosti, kterými z biologického hlediska neoplývají. V idiomatických obratech tento orgán mění velikost a dokáže se hýbat.

Emoce, která s nimi bývá spojována, je právě strach či jeho protiklad nebojácnost.

4.1.1.1 Změna velikosti

Tento idiom hovořící o velikosti játra přirovná k fazoli, doslova ho můžeme přeložit jako „játra se zmenšila do velikosti fazole“. Orgán se tedy scvrkne ze své obvyklého objemu, jenž mu propůjčuje titul největšího lidského interního orgánu, do velikosti drobné luštěniny.

Jeho reálný idiomatický význam odkazuje na strach a nervozitu, játra se vlastně scvrkávají strachem.

(1) 간이 콩알만 해지다

kan-i kchongal-man hädži-da

játra-NOM fazole-jako měnit se-INF

‘mít srdce v kalhotách’ doslovně: ‘játra se mění do velikosti fazole’ [CKI]

도둑인줄 알고 간이 콩알만 해졌어요.

Todugindžul algo kani kchongalman hädžjössöjo.

Myslel/a jsem si, že je to zloděj, a tak se mi „játra změnila do velikosti fazole“.

Uvedené slovní spojení lze použít při prožívání extrémního stresu. Například když se jedná o výhru dramatické hry či soutěže, ale i v situaci, kdy jedinec považuje druhého za zločince a bojí se o svůj majetek či o svůj vlastní život.

Druhým idiomem odkazujícím na změnu velikosti je slovní spojení 간이 작다 *kani čakta*, které játrům připisuje 작다 *čakta*, „být malý“, tedy mít malá játra. Pravý význam tohoto slovního spojení znamená být bázlivý či netroufat si.

(2) 간이 작다

kan-i čak-ta

játra-NOM malý-INF

‘malá dušička’ doslovně: ‘malá játra’ [CKI]

불법 동영상 보려다가 간이 작아서 그만됐어요.

Pulpöp tongjöngsang porjödaga kani čagasö kŭmantwössöjo.

Chtěl jsem se ilegálně dívat na videa, ale „měl jsem malá játra“, a tak jsem to vzal.

Tento idiom lze použít třeba v situaci, kdy někdo hodlá ilegálně stahovat videa z internetu, ale bojí se, a tak nakonec neučiní.

(3) 간이 크다

kan-i kchŏ-da

játra-NOM velký-INF

‘sebrat odvahu’⁸ doslovně: ‘velká játra’ [CKI]

간도 크다. 어떻게 회사돈을 1억이나 떼먹냐?

Kando kchŏda. Ŏttŏhke hwösadonŭl 1ŏgina ttemŏknja?

„Má velká játra.“ Jak může okrást svou firmu o milion wonů?

Tento idiom se používá v riskantních či nebezpečných situacích a často nese negativní konotaci. Můžeme ho použít například při přistižení člověka u falšování výsledků, nebo pokud se někdo vydá na nebezpečné místo, před kterým ho ostatní varovali.

K předchozímu uvedenému idiomu existuje významově synonymní idiom, jež zní: 간이 붓다 *kani putta*. Rozdíl tkví ve slovesu, tentokrát se nehovoří čistě o obyčejném „být velký“, nýbrž o natečení, napuchnutí – tedy mít nateklá játra.

(4) 간이 붓다

kan-i put-ta

játra-NOM natéct-INF

‘sebrat odvahu’ doslovně: ‘nateklá játra’ [CKI]

간이 붓는다. 어떻게 회사돈을 1억이나 떼먹냐?

Kani putnŭnta. Ŏttŏhke hwösadonŭl 1ŏgina ttemŏknja?

„Má nateklá játra.“ Jak může okrást svou firmu o milion wonů?

V obou variantách však játra mění velikost a zvětšují se, což značí často přidrslou odvahu.

Doslova se tato krátká věta přeloží jako „játra vyčuhují z břicha ven“, ostatní zkratka mohou jedincova játra vidět. Slovo 배 *pä* značí „břicho“ 밖으로 *pakkŏiro* „ven z“ a 나오다

⁸ Tento idiom lze pro překlad použít jen někdy, viz IV - 4.1.2.2

naoda „vyčuhovat“ či „vystoupit“. Tento idiom opět demonstruje známky odvahy, tentokrát však spíš ve smyslu lehkomyšlnosti a bezhlavosti.

(5) 간이 배 밖으로 나오다

kan-i pä pakk-ŭro nao-da

játra-NOM břicho ven-INS vycházet-INF

‘být přídrzlý’ doslovně: ‘játra vyčuhují ven z břicha’ [CKI]

음주운전예다 경찰 폭행까지. 간이 배 밖으로 나왔군.

Ŭmdžuunčōneda kjōngčchal pchokhāngkkadži. Kani pä pakkŭro nawatkun.

Nejen že řídil pod vlivem alkoholu, ale také napadl policistu. „Játra mu vyčuhují ven z břicha.“

Obvykle se používá v extrémnějších situacích, jako třeba když člověk řídí vozidlo pod vlivem alkoholu, ale místo aby při přistižení s policisty spolupracoval, je fyzicky napadne. O takovém člověku lze prohlásit 간이 배 밖으로 나오다 *kani pä pakkŭro naoda*, tedy že mu jsou vidět játra.

4.1.1.2 Schopnost pohybu

Tento idiom hovořící o játrech nezmiňuje jejich velikosti či viditelnost, nýbrž jejich pohyb. Sloveso 떨리다 *ttōllida* značí třes, chvění, tudíž fráze doslova znamená „játra se chvějí“.

(6) 간 떨리다

kan ttōlli-da

játra třást se-INF

‘roztřásla se (mu) kolena’ doslovně: ‘játra se třesou’ [CKI]

가: 이제 승부차기로 승지를 가리겠네요.

Idže sŭngpučchagi-ro sŭngčirŭl kariketnejo.

Vypadá to, že o vítězi rozhodne penalta.

나: 아, 간 떨려서 못 볼 거 같아요.

A, *kan ttölljösö mot pol kō katchajo*.

Ou, tak „se mi třesou játra“, že se ani nemůžu dívat.

Idiom se hodí v situacích, kdy se jedinec cítí ohroženě či vystresovaně, značí „mít strach“ či „cítit stres“. Jeho synonymním idiomem v korejštině taktéž zmiňujícím játra je výše uvedený výraz (1) 간이 콩알만 해지다 *kani kchongalman hädžida*.

Lze ho využít, když se jedinec bojí o svůj majetek či o svůj život, nebo jde-li mu o výsledek testu či soutěže, do kterých vkládal mnoho nadějí.

4.1.2 České idiomy

Pojem játra se v českých idiomech nevyskytuje, Slovníky české frazeologie termín játra vůbec nezahrnují. Obecně se jedná o orgán, o kterém se v tomto jazyce obrazně příliš nemluví, a tudíž ani neexistují přímo korespondující idiomy k výše uvedeným idiomům korejským.

4.1.2.1 Idiomy vztahující se k lidskému tělu

V situacích, kdy jedinec pocítuje strach, čeština taktéž idiomatiky používá části těla, nejedná se ovšem o játra. Český jazyk u této emoce naopak v rámci těla odkazuje často na srdce, kosti či kolena.

Opakovaně se objevují i idiomy hovořící o pocitech chladu (běhá mu mráz po zádech, cítí mráz v kostech...), či o změně barvy pleti (být bledý, křídově bílý).

I. mít srdce v kalhotách [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.1) „Nemám srdce v kalhotách, nebojím se, přijdu!“

(1.2) „Ale přesto šel, v očích strach a srdce v kalhotách.“

Jak znázornují uvedené příkladové věty, ve kterých byl český idiom použitý, slovní spojení odkazuje na strach, případně odvahu. Sloveso mít lze libovolně ohýbat dle osoby či času, nebo se může převést do záporu.

Tento český idiom lze použít v podobných situacích jako korejský protějšek (2) 간이 작다 *kani čakta* či (1) 간이 콩알만 해지다 *kani kchongalman hädžida*. Jedinec, který se bojí při stahování videí z internetu, taktéž jako malá játra může mít srdce v kalhotách.

Vzhledem k použití jiného orgánu i úplně odlišných dějů – v češtině se srdce propadá tělem až úplně dolů – se v tomto případě nejedná o korespondenci, nýbrž o korespondenci částečnou. Konkrétně lze „mít srdce v kalhotách“ zařadit do kategorie použití naprosto odlišných lexikálních prostředků.

II. roztrásla se (mu) kolena [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.3) „Dodnes si pamatuju, jak mě polil studený pot a jak se mi roztrásla kolena hrůzou z něčeho, na co se ostatní těší a nemůžou se na to dočkat celý týden – na to úplně nejsuprovější: páteční pařbu s partou.“

(1.4) „Stydím se přiznat, ale rázem se mi roztrásla kolena.“

Uvedené idiomy se, jak ukazují příkladové věty, používají, když se jedinec vyskytne v ohrožení a bojí se dalšího vývoje situace. V tomto slovním spojení je verbum „roztrásla se“ ohebné, lze ho použít např. i ve formě „kolena se roztrásla“, „kolena se začala/přestala třást“ nebo „kolena se budou třást“.

Vzhledem k jeho významu i užití ho lze považovat za ekvivalent k idiomu (6) 간 떨리다 *kan ttöllida*. Vzhledem k tomu, že korejština používá sloveso vyjadřující třes, „roztrásla se (mu) kolena“ je i z lexikálního hlediska blízké. U tohoto konkrétního slovního spojení se v jazycích změnil pouze část těla, proto ho lze považovat za vhodný ekvivalent. Jelikož se u obou objevuje tentýž děj, můžeme tuto dvojici zařadit do částečné korespondence, konkrétně do podkategorie použití jiných lexikálních výrazů v části idiomu (třesoucí se játra X třesoucí se kolena).

III. malá dušička [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.5) „V Stěpanidě byla malá dušička, věděla, že to dobře neskončí.“

(1.6) „V hochovi byla malá dušička, byl však zároveň čím dál víc přitahován strachem z věcí, které se dějí kolem.“

Česká fráze malá dušička se taktéž používá v situacích, kdy se jedinec něčeho bojí. Může mít strach jak z toho, že se mu v reálný okamžik něco přihodí, tak z toho, že se něco stane později. Malá dušička se nejběžněji pojí se slovesem „být“, běžně se tedy používá slovní spojení „byla (v něm) malá dušička“.

Může se jednat o problém libovolných rozměrů, tudíž ho lze v překladu významově nahradit jak za (6) 간 떨리다 *kan ttöllida*, tak v určitých situacích i za (2) 간이 작다 *kani čakta*. U druhého uvedeného korejského idiomu se dokonce velice podobá formou, vzhledem k tomu, že 작다 *čakta* znamená „být malý“, rozdíl tedy opět spočívá jen v odlišné části těla.

Pokud bychom zařazovali idiom „malá dušička“ do kategorie s přihlédnutím ke korejské frázi (2) 간이 작다 *kani čakta*, zvolili bychom částečnou korespondenci, konkrétně použití jiných lexikálních výrazů v části idiomu (malá dušička x malá játra).

4.1.2.2 Idiomy nesouvisící s tělem

IV. sebrat odvahu [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.7) „Nyní jsem od ní věděl, že se pokoušela sebrat odvahu a znovu zaklepat na dveře.“

(1.8) „Přemýšlela o tom, jestli by neměla sebrat odvahu a zajít někam požádat o benzín, jenže si neuvědomovala, že by po cestě sem zahlédla nějaký dům.“

Český idiom „sebrat odvahu“ značí troufnout si na něco, odhodlat se k akci, které se jedinec obává. Sloveso sebrat lze ohýbat (sebral, sebere odvahu...), ale i pozměnit do záporu (např. nesebrala odvahu).

Idiom neodkazuje na žádnou část lidského těla, v konkrétních situacích ho však lze nahradit za korejský protějšek (3) 간이 크다 *kani kchūda* i jemu synonymní (4) 간이 붓다 *kani putta*. Toto české ustálené slovní spojení se však využívá především v pozitivních situacích – někdo může sebrat odvahu k prezentování, oslovení druhého člověka či odeslání tíživého e-mailu. Obvykle se však nepoužívá v situacích, kdy je někdo přehnaně opovážlivý či se dopouští něčeho mimo obvyklou míru tolerance. Při překladu tedy musíme pamatovat, že idiomy za sebe lze nahradit jen někdy, záleží na situaci.

Pokud budeme brát v potaz tento pozitivní význam, tedy odvážit se, můžeme dvojici zařadit do kategorie částečné korespondence, a to použití naprosto odlišných lexikálních prostředků.

Vrátíme-li se ke korejským idiomům (3) 간이 크다 *kani kchūda*, (4) 간이 붓다 *kani putta* a (5) 간이 배 밖으로 나오다 *kani pä pakkūro naoda* a vezmeme-li v potaz jejich odkazování na drzost či přehnanou sebedůvěru, všimneme si, že k nim v českém jazyce zřejmě neexistuje často používaný idiomatický ekvivalent. Existují sice přirovnání jako např. být drzý jako opice, obvykle však v takovém případě musíme sáhnout pro přímé vysvětlení či

po neidiomatickém překladu jako „přidržený“, „opovážlivý“ nebo „koledující si“. Lze tedy vyvodit závěr, že tyto idiomy ve skutečnosti nemají vhodné idiomatické překlady, a tudíž je lze prohlásit za nekorespondující výrazy spadající do podkategorií jednoslovný výraz či volná kombinace jazykových prvků.

4.2 Žaludek, břicho

Za další interní orgán, jež se pojí s idiomy popisující emoce, lze označit 배 (pə). Tento korejský výraz značí břicho či žaludek.

Žaludek, latinsky *ventriculus*, řecky *gaster* nebo *stomachos*, je rozšířená část trávicí trubice, jedná se tedy o součást trávicí soustavy. Tento orgán přijatou potravu za pomoci kyselého žaludeční šťávy, jež obsahuje kyselinu chlorovodíkovou, pepsin a hlen, mění na tráveninu a poté ji posouvá dál do dvanáctníku. (Rozsypal, 2003: 556)

V tomto interním orgánu se v korejštině projevuje jedna z komplexnějších emocí, která se uvádí i jako jedna ze sedmi smrtelných hříchů. Touto emocí je závist, která lze být jednoduše charakterizována jako touha po něčem, čím oplývá jiný člověk.

K břichu/žaludku lze pojit i další část těla, která s ním velmi souvisí, a tím je 배꼽 *päkkop*, jizva pupeční, latinsky *umbilicus*, tedy pupík. Pupík bývá v korejštině spojován s jednou ze základních emocí, a to s radostí, kterou do určité míry reflektuje.

Radost, štěstí a veselá nálada obecně se nejobvykleji projevuje úsměvem či smíchem. V případě větší radosti může docházet i k pohybům, jakými je dupání či tleskání. Smích a jeho zvuk začíná hlubokým vdechem, po kterém přichází krátké, přerušované, až křečovité stahování hrudníku a především bránice. Při smíchu se obvykle hlava jedince kýve ze strany na stranu, za což může otřásání celého těla, k tomu se povětšinou i chvěje čelist směrem nahoru a dolů. (Darwin, 202: 160)

Při smíchu se jedinci otevírají ústa, a proto z nich často vychází zvuk. Jedná-li se ovšem o silný smích, ústa se otevrou velmi zešířena a v takovém případě už se žádný zvuk netvoří, případně vychází z úplné hloubě hrdla. Dýchací svaly se za smíchu rozkmitávají a stejně se tak děje i u svalů končetin. Pravý nefalšovaný a nepředstíraný pocit radosti nejen mění tvar úst, ale ovlivňuje také svaly okolo očí. Čím silnější smích je, tím se jedinci hůř dýchá, naopak hlava a obličej se překrvují. (Darwin, 2020: 164)

Pro spokojený emoční stav člověka jsou velice typické jiskřivé a jasné oči. Jejich jasnost a lesk jsou zapříčiněny žlázami, které vyměšují sliz i za mírného úsměvu či smíchu. Oči poté vypadají, jako by zářily. V případech prožívání extrémně silné emoce může dojít až

k slzám, jelikož kruhové svaly se začnou křečovitě smršťovat, aby oči chránily. (Darwin, 2020: 163, 164)

4.2.1 Korejské idiomy odkazující na žaludek/břicho

Korejština žaludku/břichu či pupíku v nejčastěji používaných idiomech propůjčuje určité vlastnosti, ale také schopnost pohybu. Existují také hojně používané idiomy, které popisují nějaký pohyb či děj v jejich okolí, který s nimi však přímo souvisí.

4.2.1.1 Pohyb

Tento krátký idiom se skládá ze dvou slov, a to z výrazu 배꼽 *päkkop* označující „pupík“ a slovesa 빠지다 *ppadžida*, které znamená „spadnout“ či „vypadnout“. Pokud tedy idiom přeložíme doslova, získáme „vypadnutý pupík“. Ve skutečnosti však idiomaticky tato fráze popisuje situaci, kdy se jedinec hodně směje, má například výbuch smíchu.

(7) 배꼽이 빠지다

päkkob-i ppadži-da

pupík-NOM vypadnout-INF

‘puknout/prasknout smíchy’ doslovně: ‘vypadnutý pupík’ [CKI]

그 얘기 듣고 배꼽이 빠지게 웃었어요.

Kũ jägi tũtko päkkobi ppadžige usössöjo.

Když jsem slyšel tu historku, smál jsem se tak, až mi „vypadával pupík“.

Idiom se často používá v trochu upravených verzích, a to 배꼽 빠지게 웃다 *päkkop ppadžige utta*, což v překladu znamená „smát se tak, až vypadne pupík“, či 너무 웃겨서 배꼽 빠지는 줄 알았다 *nömu utkjösö päkkop ppadžimün čul aratta* tedy „bylo to tak vtipné, až jsem se domníval, že mi z toho vypadne pupík“.

Příkladovou situací, kdy lze tento idiom využít, může být sledování skutečně komického videa či poslouchání velmi vtipné historky.

Druhý často používaný idiom zmiňující 배꼽 *päkkop* (pupík) se také váže k radosti a smíchu. Tentokrát však sám nevykonává žádnou aktivitu ani pohyb, nýbrž je za něj přidán

sloveso 잡다 *čapta*, která znamená „chytit“ či „popadnout“. Doslova se tedy člověk „chytá za pupík“. Pravý význam této fráze tkví v ohromném pobavení, ze kterého se jedinec chytá za břicho, tedy za pupík.

(8) 배꼽을 잡다

päkkob-ül čap-ta

pupík-AKU chytit-INF

‘popadat se za břicho’ doslovně: ‘chytit (se za) pupík’ [EKI]

스티브 씨도 지난번에 제가 춤추는 거 보고 배꼽을 잡았잖아요.

Sŭtchibŭ sido činanpõne čega čchumčchunŭn kõ pogo päkkobül čabatčanaŭo.

Steve se „chytal za pupík“, když mě minule viděl tancovat.

Idiom lze využít například v situaci, kdy se jedinec velmi směje, jelikož sleduje při tanci člověka, který absolutně neumí ovládat své tělo. Zkrátka ve chvílích, kdy se člověk neovládne a propukne ve výbuch smíchu.

Následující idiom odkazuje na břicho, jmenovitě na žaludek. Složenina 배부른 *päburŭn* značí konkrétně „plné břicho“, tedy „plný žaludek“. Sloveso 소리하다 *sorihada* znamená „vydávat zvuk“, či přeneseně „mluvit“, celé slovní spojení tedy můžeme do češtiny doslovně přeložit jako „říkat s plným žaludkem“.

Celý idiom však jako celek ovšem značí „stěžuje si na maličkosti, ačkoli má všechno“. Pokud je idiom namířen přímo vůči stěžujícímu si člověku, lze ho chápat také jako „měl bys být vděčný za to, co máš“.

(9) 배부른 소리(를) 하다

pä-burŭn sori(rŭl) ha-da

žaludek plný zvuk-AKU dělat-INF

‘naříkat si’ doslovně: ‘mluvit s plným žaludkem’ [CKI]

가: 공무원 일이 별로 재미있지가 않아요. 때려치울까하는 생각도 들고.

Kongmwŏn iri pjõllo čämiitčiga anaŭo. Ttärjõčchiulkkahanŭn sängkacto tŭlgo.

Práce státního úředníka není moc zajímavá. Uvažuju nad tím, že z ní odejdu.

나: 배부른 소리 하고 있네. 공무원만큼 안정적이고 편한 직업이 어디 있다고?

Päburŭn sori hago itne. Kongmuwŏnmankchŭm ančŏngčŏgigo pchjŏnhan čigobi odi ittago?

„Mluvíš s plným žaludkem“. Není moc zaměstnání, která by byla tak stabilní a pohodlná jako tvoje.

Velmi často se používá také lehce upravená forma idiomu: 배 부른 소리하고 있다 *päburŭn sorihago itta*, která značí prakticky totéž, jen se k verbu přidá koncovka průběhového času -고 있다 *go itta*.

Tato fráze bývá namířená na lidi, kteří oplývají vším: mají dobré zaměstnání, spokojenou rodinu, majetek a tak podobně, ale i přes to si stěžují na drobnosti. K takovým lidem lze pronést idiom 배부른 소리하다 *päburŭn sorihada*, kterým mluvčí naznačuje, že by si měli víc vážit toho, co mají, a tolik si nestěžovat.

Konkrétní situací může být příklad, kdy člověk se stabilním zaměstnáním běduje ohledně své práce před nezaměstnaným. Tento idiomatický obrat může také použít někdo, jehož známý si bude stěžovat na výdělek „jen“ 100 milionů wonů za rok (což je stále velká částka v přepočtu asi 1,7 milionů Kč). Naznačil by mu tak, aby si za svých 100 milionů wonů byl vděčný.

4.2.1.2 Vlastnosti

Dále uvedený dvouslovný idiom se doslovně překládá velice jednoduše, obsahuje výraz 배 *pä*, tedy „břicho“ či „žaludek“, a 아프다 *apchŭda*, které značí „bolet“ či „být bolavý“. Slovní spojení tedy hovoří o bolavém břichu/žaludku. Pokud však na něj nahlédneme z idiomatického úhlu pohledu, celá fráze získá jiný význam, a to závidět.

(10) 배가 아프다

pä-ga apchŭ-da

břicho-NOM bolet-INF

‘být zelený/bledý závistí’ doslovně: ‘bolavé břicho’ [EKIE]

가: 테리스 한국어 진짜 잘한다.

Tcherisŭ hankugŏ činčča čalhandä.

Terris mluví skvěle korejsky.

나: 그러게 한국어 발표에서 1등 해서 또 한국 간대.

Kūrōge hankugŏ palpchjoesŏ 1 tŭng hāsŏ tto hankuk kantä.

Vyhrál první místo za prezentaci v korejštině, takže jede znovu do Koreje.

가: 진짜? 배가 아프네.

Činčča? Pāga apchŭne.

Vážně? „Tak to mě bolí břicho“.

Toto ustálené slovní spojení lze využít v případě, kdy jedinec touží po něčem, čím oplývá jiný. Třeba pokud druhý člověk vlastní předmět, který by sám chtěl získat, či je druhý úspěšný tak, jak by toužil být on sám. Nebo například je-li podnik druhého člověka výnosnější či vyhraje-li první místo, o které stál, někdo jiný. Použije-li někdo v takovéto situaci výraz 배가 아프다 *pāga apchŭda*, dává najevo, že druhému závidí a obvykle mu jeho úspěch úplně nepřeje, nebo si nemyslí, že si ho druhý zasloužil.

4.2.2 České idiomy

V českém jazyce se v idiomech také radost s dobrou náladou často odráží na břicho. V žaludku obvykle také sídlí negativní emoce, mezi kterými se ale v češtině závist v často používaných idiomech neobjevuje. Břicho se žaludkem bývá spíš spojováno se stresem či s nechutí. Závist se v českých idiomech objevuje spíš v očích či souvisí s barvou pleti.

4.2.2.1 Idiomy vztahující se k částem těla

V. popadat se za břicho [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.9) „Jeho otec cenil smíchy zuby, popadal se za břicho a začal ukazovat prstem na chlapce, aby upozornil především na sebe.“

(1.10) „Popadal se za břicho tichým smíchem, když Crabbe předvedl ve vzduchu jakousi piruetu, aby zjistil, kdo po něm klacek hodil.“

V českém jazyce se veselost a radost taktéž demonstruje ve spodní části trupu. Velmi často se používá idiomatické slovní spojení popadat se za břicho. Sloveso popadat se lze ohýbat a ke slovními spojení se může přidat slovo smíchy, tedy „popadat se za břicho smíchy“. Význam idiomu, jak je demonstrováno v příkladových větách, spočívá v obrovském pobavením a enormním smíchu.

Velice se podobá korejskému idiomu (8) 배꼽을 잡다 *päkkobül čapta*, Korejci se dle tohoto idiomu také smíchy chytají za břicho. Dochází tu k jen jednomu rozdílu, a to, že zatímco v jazyce českém se používá výraz „břicho“ označující celou přední spodní část trupu, korejština hovoří pouze o drobné jizvě, která se na ní vyjímá.

Lze tedy vyvodit závěr, že korejská fráze (8) 배꼽을 잡다 *päkkobül čapta* v češtině má velmi vhodný ekvivalent. Výraz břicho lze označit za hyperonymum slovu pupík, je mu nadřazené. Tuto dvojici proto můžeme zařadit do částečné korespondence do podkategorie použití hyperonym či hyponym, jelikož pupík je součástí břicha.

VI. zelený/bledý závistí [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.11) „Byli všichni bledý závistí.“

(1.12) „Teď tam sedí zelený závistí, jak nám to jde!“

Závist se v českých idiomech často manifestuje na pokožce. Ta při pocíťování této negativní emoce mění barvu, a to na zelenou či světlou, bledou. Idiomatické výrazy ohledně barvy pleti se často používají už přímo v popisné formě (bledý, nebo zelený závistí), se kterou se nejčastěji pojí různě vyčasované sloveso „být“.

Ze sémantického hlediska lze tyto české varianty idiomu jednoduše srovnat s korejským protějškem (10) 배가 아프다 *päga apchüda*. Tato dvojice patří do částečné korespondence, do podkategorie použití naprosto odlišných lexikálních prostředků, jelikož se v českém idiomu nevyskytuje ani výraz pro žaludek potažmo břicho, či bolest.⁹

4.2.2.2 Idiomy nesouvisící s tělem

VII. prasknout/puknout smíchy [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.13) „A když se to stane celebritě, každý se to dozví a můžou prasknout smíchy.“

⁹ V češtině se velmi často používá k výrazům „být bledý/zelený závistí“ podobné výrazy „zezelenat/zblednout závistí.“ Srovnáme-li však změny stavu jako „zezelenat závistí“ s korejským (10) 배가 아프다 *päga apchüda*, dospějeme k závěru, že si jsou do určité míry podobné, nelze je však za sebe nahradit v jakékoli situaci. Korejský idiom hovoří o jedinci, který už závidí, v české verzi člověk teprve závidět začíná.

Taktéž se v češtině často používají slovní spojení hovořící o tom, jak jedinec ovlivňuje „bledá závist“. Může mít nad člověkem moc, může ho hnít nebo z něj mluvit.

(1.14) „Nebýt toho, že to cítím, já bych se teď tak smál, že bych nakonec prasknul smíchy.“

(1.15) „I o Vítovi jsme si s ní chtěla promluvit, ale jinak, než jsme se dřív bavily o svých nápadnících, dělaly si z nich psinu a mohly při tom puknout smíchy.“

(1.16) „Málem jsi puknul smíchy, krucinál!“

Český idiom prasknout/puknout smíchy se skládá z ohebné části prasknout či puknout a neohebného slova smíchy. Používá se v situacích, kdy jedinec prožívá ohromné pobavení a směje se až tak, že nemůže přestat.

Prasknout/puknout smíchy lze porovnat s korejským (7) 배꼽이 빠지다 *päkkobi ppadžida* Toto ustálené české slovní spojení odkazuje nepřímým způsobem na břicho, ve kterém se pobavení nakupí natolik, až má člověk pocit, že se mu každou chvíli protrhne, z čehož jedinec puká/praská smíchy. Významově se tedy do určité míry podobá korejskému vypadnutí pupíku, které taktéž naráží na protrhnutí břicha.

Použitými výrazy se však oba idiomy liší, ten český přímo explicitně břicho ani jeho části nezmiňuje, zatímco korejský odkazuje na pupík. I verba, přestože se za nimi skrývá vesměs tentýž význam, se podstatně liší, korejšťina používá pojem „vypadnout“, čeština prasknout či puknout. Proto lze mluvit o částečné korespondenci, konkrétně o podkategorii gramaticky odlišné idiomy.

Co se týče posledního doteď nezmíněného korejského idiomu (9) 배부른 소리하다 *päburün sorihada*, v češtině pro něj neexistuje hojně používaný synonymní idiom. Jeho v korejšťině metaforou skrytý pravý význam v českém jazyce musíme řešit opisem jako např. stěžovat si neprávem či když nemá na co, naříkat si nebo vést neustálé nářky. Lze tedy mluvit o nekorespondenci, konkrétně o volné kombinaci jazykových prvků.

4.3 Hlava, rozum, mozek

Do interních orgánů lze v korejšťině řadit také 머리 *möri*, výraz, který se překládá jako hlava, ale také rozum. Tato část těla se spíše než k základním emocím vztahuje k lidským vlastnostem. Hlava se v korejském jazyce váže k moudrosti, racionálnosti a vyspělosti, což lze považovat za charakteristiku, která se s emocemi blíže pojí.

Z anatomického hlediska je hlava, latinsky *caput*, označení pro horní část těla. Sídí v ní většina smyslových orgánů (oči, uši, jazyk, nos) a také hlavní orgán nervové soustavy –

mozek. Mozek, latinsky *cerebrum*, řecky *encephalon*, je interní orgán, který se označuje jako řídicí centrum nervové soustavy. Skládá se ze tří hlavních částí, a to zadního, středního a předního mozku. Funkce tohoto na kyslík a energii náročného orgánu je řízení a kontrola veškerých tělesných funkcí (zpracování informací, motorika, hormonální činnost atd.). (Rozsypal, 2003: 571, 572)

4.3.1 Korejské idiomy odkazující na hlavu/rozum

Ustálených idiomatických slovních spojení v korejštině existuje relativně velké množství. Ty, které se řadí mezi často používané, lze rozdělit dle jejich formy do dvou kategorií – na idiomy, které odkazují na děj či činnost hlavy, a na idiomy, které hovoří o jejich změnách či vlastnostech.

4.3.1.1 Děj

První uvedený idiom odkazující na hlavu se skládá ze tří slov, kromě výrazu pro hlavu 머리 *möri*, obsahuje ještě příslovce 잘 *čal* značící „dobře“ a sloveso 돌아가다 *toragada*, které překládáme mnoha způsoby jako např. „točit“, „střídat se“ či „fungovat“. Idiom tedy doslovně můžeme chápat jako „hlava funguje dobře“, jeho pravý význam však poukazuje na to, že je někdo „velice bystrý“ nebo „přemýšlí velmi rychle“.

(11) 머리가 잘 돌아가다

möri-ga čal toraga-da

hlava-NOM dobře fungovat-INF

‘pálí (mu) to’ doslovně: ‘hlava funguje dobře’ [CKI]

아침에는 머리가 잘 돌아가는데 오후만 되면 머리가 둔해지네요.

Ačchimenŭn möriga čal toraganŭnte ohuman twömjön möriga tunhädžinejo.

Ráno mi „hlava funguje dobře“, ale odpoledne se stávám otupělým.

Toto slovní spojení se používá o lidech, kteří se dokážou rychle adaptovat do různých situací a docházet k logickým závěrům. Idiom lze převést i do záporu, a to do formy 머리 잘 안 돌아가다 *möri čal an toragada*, která značí pomalé či nesprávné uvažování. Tato fráze obsahující navíc zápornku 안 *an* se nevyužívá jen o obecně ne příliš bystrých jedincích, lze ji použít i pro jednu konkrétní situaci či třeba jen část dne. Kupříkladu po náročném dni lze

prohlásit 머리 잘 안 돌아가다 *mõri čal an toragada* a myslet tím, že jedinec je zkrátka velmi vyčerpaný a už nepřemýšlí nejbystřeji.

Příkladovou situací, ve které se může idiom použít, je třeba počítání – a to ať už někdo dokáže velmi rychle sečíst mnoho čísel, nebo když naopak chybuje i při jednoduchém matematickém úkonu.

V druhém idiomu se k hlavě/rozumu pojí verbum 굴리다 *kullida*, které znamená „kutálet“ či „valit“, doslova slovní spojení znamená „kutálet hlavu/mozek“. Idiomatický význam však značí „pořádně přemýšlet“ nebo „uvažovat nad řešením“.

(12) 머리를 굴리다

mõri-rül kulli-da

hlava-AKU kutálet-INF

‘lámat si hlavu’ doslovně: ‘kutálet hlavu’ [CKI]

아무리 머리를 굴려도 좋은 생각이 떠오르지 않아요.

Amuri mõrirül kulljõdo čoũn sãngkagi ttõorũdži anajo.

Nehledě na to, jak „kutálím hlavu“, nenapadá mě nic dobrého.

Idiom lze použít v situaci, kdy se vyskytne zapeklitý problém a jedinec se snaží přijít na jeho nejvhodnější řešení. Dalším příkladem může být stav, kdy jedinec nad všelijakými úvahami stráví mnoho času – i tehdy lze prohlásit 머리를 굴리다 *mõrirül kullida*.

Posledním často používaným idiomem obsahující slovo 머리 *mõri* a přímo zmiňující činnost je 머리를 쓰다 *mõrirül ssũda*. Verbum 쓰다 *ssũda* znamená „používat“, tudíž doslovně lze celé slovní spojení přeložit jako „používat hlavu/rozum“. Jeho idiomatický význam však tkví v přemýšlení nad řešením, tedy „pořádně uvažovat/promyslet“.

(13) 머리를 쓰다

mõri-rül ssũ-da

hlava-AKU používat-INF

‘používat hlavu’ doslovně: ‘používat hlavu’ [EKI]

그래서 연예인들은 구설에 오르지 않으려고 데이트할 때면 머리를 써서 사람들의 눈을 피해 다니잖아요.

Küräsö jönjeintürün kusöre orüdži anürjogo teitchühal ttämjön mörirül ssösö saramdüre nunül pchihä tanidžanajo.

Proto celebrity, které s někým chodí, „používají hlavu“ a vyhýbají se pozornosti, aby se o nich nemluvilo.

Idiom se hodí v situaci, kdy se někdo detailně zamyslel nad určitým problémem a přišel s vhodným řešením. Například celebrity, které si váží svého soukromí a nepřejí si, aby jejich životy byly ve všech směrech odhaleny veřejnosti, musí velmi uvažovat nad tím, jak se před lidmi vyjadřují.

4.3.1.2 Změny a vlastnosti

Prvním idiomem v druhé skupině zahrnujícím výraz 머리 *möri* je 머리가 굳다 *möriga kutta*, při čemž sloveso 굳다 *kutta* lze přeložit jako „ztuhnout“ či „ztvrdnout“. Doslovný překlad slovního spojení tedy zní „hlava ztvrdla“ nebo „rozum ztuhl“, pravý idiomatický význam však značí „nechápat“ či „být pomalý v přemýšlení/učení se“.

(14) 머리가 굳다

möri-ga kut-ta

hlava-NOM být tvrdý-INF

‘nemyslí (mu) to’ doslovně: ‘hlava je tvrdá’ [EKI]

나이가 들어서 머리가 굳기 전에 한국에 오길 잘 했어요.

Naiga türösö möriga kutki čöne hankuge ogil čal hässöjo.

Jsem rád, že jsem přijel do Koreje dřív, než budu mít „tvrdou hlavu“ věkem.

Idiom lze využít například v situaci, kdy jedinec porovnává svou schopnost učit se v mladém, třeba školním věku a ve věku pozdějším, kdy už vyšel ze cviku stále čerpat a ukládat do paměti nové informace.

Další zmíněný idiom propůjčuje hlavě schopnost měnit velikost, sloveso 커지다 *kchödžida*, které se v něm vyskytuje, znamená „zvětšovat se“ či „růst“. Doslova lze tedy toto

ustálené slovní spojení přeložit jako „hlava se zvětšuje“. Existují i jiné, velice podobné verze tohoto idiomu, ve které se sloveso *커지다* *kchödžida* nahrazuje např. slovesem *크다* *kchida* značící „být velký“, nebo *굵어지다* *kulködžida* znamenající „být silný/tlustý“.

(15) 머리가 커지다

möri-ga kchödži-da

hlava-NOM zvětšit se-INF

‘dostávat rozum’ doslovně: ‘hlava se zvětšuje’ [CKI]

요즘은 머리가 커져서 말도 안 듣고 반항이에요.

Jodžümün möriga kchödžjösö malto an tütko panhangiejo.

Poslední dobou se mu „zvětšuje hlava“, neposlouchá a vzpouzí se.

Idiom ovšem neoznačuje reálné zvětšování hlavy, nýbrž vnitřní růst a zmoudření, jedná se o metaforu, význam se tedy přenáší. Můžeme ho překládat jako „zmoudřel“ či „vyspěl“ a často se používá o dětech či mladých lidech, kteří se osamostatnili či si osvojili dospělé chování.

Toto slovní spojení lze demonstrovat kupříkladu na situaci, kdy se dítě jako malé dožadovalo rodičů, aby mu koupili vše, po čem zatoužilo, ale jelikož trochu povyroستlo, už se tak nechová. Zřejmě pochopilo situaci, že mu rodiče třeba nemůžou koupit úplně všechno, zmoudřelo. Proto o něm lze prohlásit, že mu „vyrostla hlava“, tedy 머리가 커지다 *möriga kchödžida*.

V dalším idiomu se propisují části těla hned dvě, první je hlava/rozum a druhou je krev 피 *pchi*. Verbum 마르다 *marida* znamená „vyschnout“, „vysušit se“, slovo 안 *an* je zápornkou, celý idiom tudíž doslovně značí „krev v hlavě ještě nevyschla“ nebo „v hlavě se stále nevysušila krev“. Pravý idiomatický význam však s krví nutně nesouvisí, znamená totiž „nebýt vyzrálý“ či „být stále příliš mladý a nevyspělý“.

(16) 머리에 피도 안 마르다

möri-e pchi-do an marida

hlava-LOK krev-také ne vyschnout-INF

‘mléko (mu) teče po bradě’ doslovně: ‘v hlavě krev nevyschla’ [CKI]

너 중학생 아냐? 머리에 피도 안 마른 게 벌써부터 담배를 피워?

Nŏ čunghaksäng anja? Mŏrie pchido an marŭn ke pŏlssŏbutchŏ tambärŭl pchiwŏ?

Nejsi středoškolák? Ještě ti „nevyschla krev v hlavě“ a už kouříš?

Význam idiomu má své jasné opodstatnění. Těsně po narození novorozenci mívají narůžovělou či načervenalou barvu – červenost a krev v hlavě tedy obrazně ukazují na mládí a nevyspělost.

Tento idiom se velmi často používá o mladých lidech, kteří se chovají arogantně či neomaleně a drze. Například když neprávem odporují starším a vzdělanějším lidem ve společnosti. Další okolností, za které lze idiom použít, je poukázání na věk mladého člověka – třeba když je student střední školy nachytán při kouření cigaret.

V tomto idiomatickém výrazu hlava/rozum nemění velikost ani konzistenci, nýbrž teplotu. Slovo 식히다 *sikhida* znamená „zchladit“, neidiomaticky bychom tedy tomuto slovnímu spojení mohli rozumět jako „zchladit hlavu“. Ve skutečnosti však rozum ani hlava nebude snižovat svou teplotu, jelikož tento idiom nese význam „zklidnit se“ nebo „zrelaxovat se“.

(17) 머리를 식히다

mŏri-rŭl sikhi-da

hlava-AKU zchlazovat-INF

‘zchladit hlavu’¹⁰ doslovně: ‘hlava se zchlazuje’ [EKIE]

가: 어디 갔다 왔다 봐요?

Ŏdi katta watta pwajo?

Vypadá to, že jste někde byl?

나: 네, 머리 좀 식히러 부산에 내려갔다 왔어요.

Ne, mŏri čim sikhirŏ Pusane nărjŏgatta wassŏjo.

Ano, abych si „zchladil hlavu“, jel jsem do Pusanu.

¹⁰ Tento idiom lze pro překlad použití jen někdy, viz 4.3.2.1.

Uvedená fráze se používá v situacích, kdy jedinec pracuje, studuje či přemýšlí tak usilovně, až se začíná stresovat. V takovém případě by bylo žádoucí, aby si alespoň na nějakou dobu odpočinul, vydechl a zkusil relaxovat. Právě oddání se takovému oddechu lze idiomaticky v korejštině vyjádřit slovním spojením 머리를 식히다 *mōrirŭl sikhida*. Ať už se jedná o desetiminutovou pauzu, hodinovou procházku, ale klidně i týdenní dovolenou.

4.3.2 České idiomy

Idiomatické výrazy v českém jazyce taktéž často zmiňují hlavu či rozum. V této podkapitole budou představena běžně používaná ustálená slovní spojení, které lze srovnat s idiomy korejskými.

4.3.2.1 České idiomy vztahující se k částem těla

VIII. používat hlavu [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.17) „Zkus používat hlavu a ne srdce, a poslouchej.“

(1.18) „Konečně někdo, kdo používá hlavu.“

(1.19) „Mysli trochu, používej hlavu.“

Jedním z ustálených českých slovních spojení je fráze „používat hlavu“. Tento idiom se používá v situacích, kdy jedinec logicky přemýšlí a obvykle přichází s přijatelnými a smysl dávajícími řešeními problémů. Příkladové věty dokazují, že verbum používat se může dle situace různě měnit.

Srovnáme-li ho s korejským (13) 머리를 쓰다 *mōrirŭl ssŭda*, dojdeme obratem k závěru, že se jedná o fráze obsahující tytéž lexikální prvky. Korejské slovo 머리 *mōri* znamená hlava a 쓰다 *ssŭda* používat, z lexikálního hlediska si tedy naprosto odpovídají. Ze sémantického hlediska idiomy taktéž vyjadřují totéž, lze je tedy prohlásit za ekvivalentní a zařadit do kategorie korespondence, konkrétně do 100 % korespondence.

IX. lámat si hlavu [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.20) „To všechno pro ně byly prosté a přirozené věci, o nichž není třeba ztrácet slova a lámat si hlavu.“

(1.21) „Lámu si hlavu, kam Asterio chodí na ty řeči o Anitě.“

Tento velmi často používaný český idiom obsahující výraz „hlava“ značí situaci, ve které jedinec usilovně přemýšlí nad řešením nějakého problému. Verbum lámat si, můžeme ohýbat dle situace.

Porovnáme-li ho s korejským (12) 머리를 굴리다 *mörirül kullida*, dospějeme k závěru, že se jedná o idiomy, které lze použít ve stejných situacích. Oba navíc hovoří o hlavě, se kterou jedinec něco koná – v češtině si ji láme, v korejštině ji kutálí. S ohledem na sémantické i lexikální hledisko, lze tuto dvojici zařadit do skupiny nesoucí název částečná korespondence, jmenovitě do její podkategorie použití jiných lexikálních výrazů v části idiomu.

X. dostávat rozum [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.22) „Dobře, že začíná dostávat rozum, že je Marie konečně dospělá.“

(1.23) „Tak to zase rychle pusťte z hlavy a buďte ráda, že manžel dostal rozum.“

Český výraz „dostávat rozum“ znamená moudřet, či dospívat. Obvykle se používá o mladých lidech či dětech, kteří buď doslova dorostli do věku, kdy začínají rozumět více souvislostem, nebo obecně o lidech, kteří náhle přichází s logickým uvažováním. Verbu dostávat lze převést nejen do různých osob, ale také do různých časů.

Sémanticky je tedy český idiom totožný s korejským (15) 머리가 커지다 *möriga kchödžida*. Oba navíc hovoří o částech těla – konkrétně o hlavě a o rozumu, který v ní sídlí. Verbum se však velmi liší, a proto tuto dvojici můžeme sice zařadit do kategorie částečné korespondence, ale do její podkategorie idiomy obsahující rozlišné množství lexikálních prvků.

XI. mléko (mu) teče po bradě [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.24) „Když jsem tě viděl naposled, ještě ti teklo po bradě mléko a držel ses maminčiny sukně.“

(1.25) „Mléko mu teklo po bradě, když přišel do armády.“

Český idiom mléko (mu) teče po bradě lze upravovat a ohýbat dle situace vzhledem k osobám či časům. Velmi často se k němu přidá navíc slovo „ještě“, které vyjadřuje, že se nevyspělost jedince, o které slovní spojení hovoří, zřejmě v budoucnu vyvine.

Korejský výraz (16) 머리에 피도 안 마르다 *mǒrie pchido an marǔda*, jež hovoří o ne dokonale v chování vyspělých jedincích, lze významově ztotožnit s český „mléko mu (ještě) teče po bradě“. Tento český výraz taktéž poukazuje na jedincovo mládí, tedy věk, kdy ještě konzumoval pouze mléko, a také tedy mluví o mladých a nezkušených lidech.

Fráze v obou jazycích vypadají velice odlišně, obě sice zmiňují lidské tělo, ale korejština hovoří o hlavě a krvi, která se v ní objevuje, zatímco češtině ukazuje na bradu a mléko. Ze sémantického hlediska se však jedná o ekvivalenty, které dokonce vycházejí z podobných skutečností.

Proto se jedná o částečnou korespondenci, o použití naprosto odlišných lexikálních prostředků.

XII. zchladit hlavu [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.26) „Běž si zchladit hlavu.“

(1.27) „Dnes už zápasit nebudem, když jsem si zchladil hlavu.“

V rámci ustáleného slovního spojení zchladit hlavu lze verbum zchladit ohýbat, jak je vidět v příkladových větách.

Srovnáme-li ho s korejským (17) 머리를 식히다 *mǒrirŭl sikhida*, z lexikálního hlediska se jedná o přesně ekvivalenty. Vezmeme-li však v potaz sémantické hledisko, zjistíme, že se od sebe do určité míry liší. Oba sice nesou význam „uklidnit se“, korejština však často naráží i na relaxování či přímo dopřívání si pauzy, naopak české „zchladit hlavu“ tento význam obvykle nemívá. Kdo oplývá chladnou hlavou nereaguje přehnaně, své akce si promýšlí a odkazuje se spíš na rozum než na přival emocí. Tento význam se odráží i na „zchladit hlavu“, protože to je právě to, co potřebuje učinit jedinec, na kterého se naválí mnoho náhlých emocí, např. vztek.

Korejská verze idiomu tento význam může skýtat také, ale není tomu tak vždy. Pokud je v korejštině toto slovní spojení použito ve smyslu „uklidnit se“, lze dvojici považovat za 100 % korespondenci. Použije-li se však v jiném významu, budeme mluvit spíš o nekorespondenci.

4.3.2.2 České idiomy nesouvisící s tělem

XIII. pálí (mu) to [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.28) „Má vůli jako ze skály a pálí mu to.“

(1.29) „Jsi chytrá, pálí ti to a umíš vymyslet konstruktivní řešení.“

(1.30) „Nepálí mu to na 1 000 procent, pane Kady.“

Jedním z českých idiomů, který neobsahuje označení hlavy, ale zároveň souvisí s bystrostí a rychlostí přemýšlení, je „pálí mu to“. Nepřímo odkazuje na rozum a mozek, který dobře zastává svou funkci a jedince tedy v konkrétní situaci napadá řešení či mu na mysl přicházejí vhodné myšlenky. Celý výraz lze libovolně ohýbat, zájmenu mu se dle situace mění na mi, jí a podobné.

Celou frázi navíc lze překlomit i do záporného „nepálí mu to“, v čemž se naprosto shodne s korejským idiomem (11) 머리가 잘 돌아가다 *mõriga čal toragada* a stejně tak s jeho zápornou verzí 머리가 잘 안 돌아가다 *mõriga čal an toragada*.

Z lexikálního hlediska se však idiomy úplně liší, proto lze sice hovořit o částečné korespondenci, ale jen o podkategorii použití naprosto odlišných lexikálních prostředků.

XIV. nemyslí (mu) to [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.31) „Každopádně to po nás jde, ale nemyslí mu to.“

(1.32) „Ze začátku jsem mu všechno věřil, protože jsem byl k smrti vyděšený a nemyslelo mi to.“

Tento krátký český idiom, jak dokazují příkladové věty, hovoří o situacích, kdy jedinec zrovna neoplývá jasnou myslí a nepřemýšlí logicky. Slovní spojení je ohebné, slovo „to“ však musí být bezpodmínečně obsažené.

Nemyslí mu to lze porovnat s (14) 머리가 굳다 *mõriga kutta*. Toto korejské slovní spojení hovoří o zatuhlém mozku, který v konkrétní situaci nereaguje tak, jak by bylo žádáno, což se velmi podobá uvedenému českému idiomu.

V určitých momentech lze tedy tyto idiomy považovat za ekvivalenty, není tomu však vždy bez výjimky. V těchto situacích je však můžeme zařadit do částečné kategorie jako podkategorii použití naprosto odlišných lexikálních prostředků.

4.4 Krev

Další částí těla, kterou lze řadit mezi interní orgány, je krev. Krev, latinsky *sanguis*, řecky *haema*, je velice podstatnou tekutinou proudící cévní soustavou. Jedná se o neprůhlednou červenou tekutinu, jejíž množství se pohybuje cca okolo 5,5 litrů. Jejím

součástí jsou krevní plazma a krvinky, které jsou tří typů – erytrocyty, leukocyty a trombocyty. Mezi hlavní funkce krve patří udržování homeostázy a srážení krve, jež je důležité při zranění. (Rozsypal, 2003: 544, 547, 548)

Krev se z lingvistického hlediska v korejštině používá pro vyjádření dvou základních emocí. Těmito emocemi jsou jmenovitě strach a vztek.

„Zlost se projevuje nejrozmanitějším způsobem. Působí vždy na srdce a na krevní oběh...“ (Darwin, 2020: 190). Tato krátká citace od Darwina poukazuje, že emoce vzteku souvisí s oběhovou soustavou, a tedy s krví. Při prožívání této emoce lidem obvykle červená obličej¹¹ a rozšiřují žíly v oblasti krku, činnost srdce se zrychluje. Pokud se však zlost vystupňuje do extrémních hodnot, dochází k opačnému úkazu – lidé blednou a sinají kvůli utlumení činnosti srdce, což může vést až ke smrti. (Darwin, 2020: 190, 194)

Vztek a zlost taktéž ovlivňuje dýchání, jelikož se při něm chvěje hrudník, a lidé proto často soptí. Rty se často chvějí a někdy i vypovídají funkci, proto někteří lidé ze vzteku ztrácejí schopnost mluvit. Jindy ústa bývají sevřená a zuby zatnuté, což značí extrémní soustředění. (Darwin, 2020: 190)

Tělo se v reakci na tuto emoci obvykle napřímí, aby bylo připraveno reagovat. Stejně tak lidé často zatínají ruce v pěsti a působí, jako by druhého hodlali praštit či alespoň zahnat. Dochází i k mlácení do okolních předmětů. (Darwin, 2020: 190)

Jak se fyziologicky projevuje strach bylo výše popsáno už u části pojednávající o játrech. Tato emoce přímo ovlivňuje srdeční činnost, která se zrychluje, srdce při prožívání strachu obvykle divoce a prudce buší v mnohem vyšší frekvenci než v klidu. Tento fakt přímo souvisí s krví, jelikož usilovnějším bitím srdce se krev rychleji přemísťuje tělem. V extrémních případech, tedy při prožívání ohromné hrůzy, naopak činnost srdce chabne a může se dostavovat tzv. smrtelná bledost. (Darwin, 2020: 230, 231)

4.4.1 Korejské idiomy odkazující na krev

V korejštině se životně zásadní tělní tekutinu krev označuje výrazem 피 *pchi*. V korejských idiomech, které toto slovo obsahují, se může měnit, nebo ve spojitosti s ní může docházet k rozličným dějům.

Jak už padlo výše, v rámci frazeologie bývá v korejském jazyce spojována se základními emocemi strachu a vzteku.

¹¹ děje se tak i u opic

4.4.1.1 Změny

Prvním uvedeným často používaným idiomem hovořícím o změnách ohledně krve je 피가 마르다 *pchiga marūda*. Kromě termínu pro krev obsahuje ještě verbum 마르다 *marūda*, které znamená „vyschnout“, či „vysušit“. Celé slovní spojení tedy můžeme překládat jako „krev se vysušila“, jeho pravý idiomatický význam však spočívá ve vyjádření obrovského stresu.

(18) 피가 마르다

pchi-ga marū-da

krev-NOM schnout-INF

‘mít nervy v kýblu’ doslovně: ‘krev vysychá’ [CKI]

가: 시험 결과 나왔어?

Sihōm kjōlkwa nawassō?

Už jsou známé výsledky testu?

나: 아직, 떨리질까 봐 걱정이 돼서 피가 마를 지경이야.

Adžik, ttōllōdžilkka pwa kōkčōngi tōsō pchiga marūl čikjōngija.

Ještě ne, jsem z toho tak nervózní, že mi „vysychá krev“.

Tento idiom lze použít například v situaci, kdy jedinec čeká na výsledky velmi důležitého testu či pohovoru, ze kterého je extrémně nervózní. Stejně tak může krev stresem vysychat člověku, který byl propuštěn ze zaměstnání a který ještě netuší, co bude dělat dál.

V korejštině pro toto slovní spojení existuje synonymní idiom, a to 애가 타다 *äga tchada*.

Krev zmiňuje i následující korejský idiom, kterým je 피가 거꾸로 솟다 *pchiga kōkkuro sotta*. Za slovem označující krev ještě následuje pojem 거꾸로 *kōkkuro* značící „opačný směr“ a verbum 솟다 *sotta*, který lze přeložit jako „stoupat“ nebo „řinout se“ či „téct“. Doslova tedy celá fráze hovoří o „opačně tekoucí krvi“, ve skutečnosti ovšem značí „rozčílit se“ nebo „rozzuřit se“.

(19) 피가 거꾸로 솟다

pchi-ga kōkku-ro sot-ta

krev-NOM opačný směr-INS téct-INF

‘vaří se mu krev’ doslovně: ‘krev teče opačným směrem’ [EKI]

스티브 씨는 인내심이 정말 많은가 봐요. 저는 말만 들어도 피가 거꾸로
솟네요.

*Sŭtchibŭ ssinŭn innäsimi čongmal manŭnka pwajo. Čonŭn malman tŭrōdo pchiga
kōkkuro sotnejo.*

Steve, ty jsi opravdu trpělivý. Když tohle slyším já, „krev mi teče opačným směrem“.

Zmíněný idiom lze využít třeba v situaci, kdy se dva spolupracovníci podílí na velkém projektu, ale jeden z nich neodvádí žádnou práci, tudíž se druhý, na kterého padnou veškeré úkony, rozčílí. V takovém případě o tomto rozzuřeném člověku můžeme prohlásit, že mu krev teče opačným směrem.

4.4.1.2 Děje

Další idiom uvádí tekutiny spjaté s lidským tělem hned dvě, kromě krve jsou to ještě slzy, korejsky 눈물 nunmul. Slovní spojení hovoří o jejich absenci, pokud ho přeložíme doslovně, získáme „nemít ani krev, ani slzy“. Ve skutečnosti však idiom hovoří o jedincovu nedostatku citů, empatie, slitování či soucitu.

(20) 피도 눈물도 없다

pchi-do nunmul-do opt-ta

krev-také slzy-také nemít-INF

‘nemít srdce’ doslovně: ‘nemít krev ani slzy’ [CKI]

어떻게 사람을 그렇게 잔인하게 대하는 지. 정말 피도 눈물도 없는
인간이에요.

*Ōttōhke saramŭl kŭrōhke čaninhage tāhamŭn či. Čōngmal pchido nunmuldo opnŭn
inkaniejo.*

Jak se může chovat tak krutě? On „nemá krev ani slzy“.

Obecně se toto idiomatické slovní spojení používá o lidech, kteří se chovají chladně či se nevcítují do jiných osob a neberou moc v potaz jejich potřeby. Idiom lze použít kupříkladu o nadřízeném, který propustí zaměstnance jen kvůli tomu, že se jim poslední dobou nedařilo tolik co dřív.

4.4.2 České idiomy

Tělní tekutina krev je orgánem, který se velmi často objevuje i v českých idiomech. Na krvi se v češtině často projevuje charakter, temperament či původ člověka. V rámci základních emocí krev v českém pojetí stejně jako v korejském může někdy odkazovat na vztek či strach.

4.4.2.1 Idiomy odkazující na lidské tělo

V češtině se rozčilení v idiomech taktéž často propisují na cévní soustavě, ne vždy se však jedná jen o krev, nýbrž běžně zahrnují i orgán, kterou tuto tekutinu pohání – srdce. Strach se na krvi odráží často také, nejistota a stres se často lingvisticky manifestují i na jiných částech těla.

XV. vaří se (mu) krev [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.33) „Vaří se mi krev, když pomyslím, že ten žabař vyváznul zadarmo.“

(1.34) „Jak si ho vybavím, vaří se mi krev.“

Dle situace ohýbatelné sloveso vaří se i zájmeno mu tvoří spolu s výrazem krev další běžně používaný idiom. Skrz krev se v něm projevuje prožívání základní emoce vzteku. Hovoří o velmi nahněvaném, pobouřeném člověku, skrz kterého vztek probublává, což se manifestuje právě na krvi.

V korejštině se krev při prožívání vzteku taktéž mění, hojně se však hovoří o změně směru pohybu, jak bylo zmíněno výše u idiomu (19) 피가 거꾸로 솟다 *pchiga kōkkuro sotta*. Oba idiomy však nesou stejný význam, liší se jen z lexikálního hlediska ohledně změně, kterou krev prochází.

Zatímco korejština hovoří o změně v pohybu, čeština odkazuje na změnu skupenství, potažmo teploty. V tomto případě není hlavním bodem idiomu způsob změny, ale velká a nepřírozená změna sama o sobě. Dvojici idiomů tedy lze zařadit do částečné korespondence, do podkategorie použití jiných lexikálních výrazů v části idiomu.

XVI. mít nervy v kýblu [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.35) „No, kromě toho, že jsem měl nervy v kýblu a že mi pořád ještě vyzváněl telefon.“

(1.36) „Ale vždyť mě za to Editka zas něčím bodne, ona má už nervy v kýblu a bude si myslet, že si z ní děláme srandu.“

Idiomatická slovní spojení „mít nervy v kýblu“ s ohebným slovesem mít a se používá v případech, kdy hovoříme o jedinci, který se ocitl ve stresující situaci. Z významového hlediska tudíž mohou nahradit korejskou frázi (18) 피가 마르다 *pchiga marŭda*.

Idiomy se však diametrálně liší v obsažené slovní zásobě – korejský mluví o krvi, zatímco český o nervech. Nervy nevysychají a ani s nimi neprobíhá žádná jiná podobná změna, z lexikálního hlediska se jedná o naprosto neshodující se slovní spojení.

Lze je tedy zařadit do částečné korespondence, bude se však jednat o podskupinu použití naprosto odlišných lexikálních prostředků.

XVII. nemít srdce [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.37) „A o téhle ženské se v naší ulici říkalo, že nemá srdce, ale je fakt, že nemělo nikoho, kdo by se o její srdce staral.“

(1.38) „Je ukrutný, a víc než ukrutný; je ďábelsky bezcitný a nemá srdce.“

Ustálené spojení nemít srdce, které lze měnit dle osoby či času, odkazuje na lidské chování, které postrádá soucit a slitování. Jedinec, který „nemá srdce“ ve skutečnosti nesympatizuje s druhou stranou, neprojevuje vůči ní žádnou empatii a nesoucí s ní.

Vzhledem k pravému významu idiomu, který hovoří o absenci z jednoho z esenciálních interních orgánů, ho lze porovnat s korejským protějškem (20) 피도 눈물도 없다 *pchido nunmuldo optta*. Tuto korejskou idiomatickou frázi lze použít v téže situacích, také označuje lidi, kteří neprojevují city vůči druhé straně.

Z lexikálního hlediska jsou si idiomy taktéž podobné – oba zmiňují absenci důležité součásti lidského těla. V češtině se hovoří sice o srdci a v korejštině o krvi a slzách, krev a srdce spolu však úzce souvisí. Z tohoto důvodu tuto dvojici idiomů můžeme řadit do kategorie částečné korespondence, konkrétně do podkategorie použití hyperonym či hyponym, jelikož krev v hovorovém jazyce lze zařadit do oběhové soustavy pod srdce.

4.5 Duch, mysl, vědomí

Korejský výraz 정신 *čöngsin*, kterému se věnuje následující část práce, nelze do českého jazyka přeložit bez ohlednutí se na jeho širší význam. Slovo 정신 *čöngsin* lze vnímat jako duchovní část jedince, tedy nehmotnou část existence. Pro účely této práce zde bude v češtině označována jako duch, mysl či vědomí.

4.5.1 Korejské idiomy obsahující výraz vědomí/mysl

V idiomech se v korejštině výraz 정신 *čöngsin* často objevuje ve spojitosti s vnímáním a se všímáním si okolí. Ze základních emocí může do určité míry odrážet vztek, z těch komplexnější pak zmatek.

Lingvisticky je duch v korejštině v hojně používaných idiomech obdařen schopností se hýbat – může se přesouvat či může dokonce úplně zmizet z těla.

Mezi často používané korejské idiomy obsahující výraz pro ducha se řadí 정신 사납다 *čöngsin sanapta*. Ke slovu duch se přidává kvalitativní sloveso 사납다 *sanapta*, které lze chápat jako „divoký“ či „násilný“. Idiom doslova hovoří o „divokém duchu“, ve skutečnosti však odkazuje na rozčilující situaci, ve které jedinec nedokáže zůstat v klidu.

(21) 정신 사납다

čöngsin sanap-ta

duch být divoký-INF

‘ztrácet nervy’¹² doslovně: ‘duch je divoký’ [CKI]

조용히 줌 해. 너무 정신 사나워.

Čojongi čom hä. Nömu čöngsin sanawö.

Buď potichu. Můj „duch je divoký“.

Uvedenou frázi lze použít třeba v situaci, kdy je jedinec rušen jiným hlasitým člověkem, a proto se nedokáže soustředit, i když musí pracovat či studovat. Obecně se tento idiom využívá v situacích, ve kterých figuruje nějaký rušivý element – například hlasitá hudba, nepořádek nebo když někdo nelogicky pobíhá kolem.

¹² Tento idiom lze pro překlad použití jen někdy, viz 4.5.2.1.

Další uvedený idiom k myslí přidává verbum 차리다 *čcharida*, které mimo jiné značí „zotavit se“. Doslovně tedy slovní spojení hovoří o zotavení ducha, jedná se o frázi, které se využívá o lidech, kteří se probrali z bezvědomí – jejich mysl se zotavila a oni opět vnímají. Fráze se často užívá i figurativně a pak značí „přemýšlet logicky“ či „probrat se“.

(22) 정신을 차리다

čöngsin-ül čchari-da

duch-AKU zotavit-INF

‘vzít rozum do hrsti’¹³ doslovně: ‘duch se zotavil’ [CKI]

정신을 차리고 열심히 공부해. 이번에 또 시험에서 떨어지면 안 되잖아.

Čöngsimül čcharigo jölsimi kongbuhä. Iböne tto sihömesö ttörödžimjön an tödžana.

„Zotav ducha“ a pořádně se uč. Nemůžeš znovu neprojit testy.

Tato krátká věta se často používá k lidem, kteří mluví od věci či neuvažují logicky. Pokud se je jiný člověk snaží takového jedince přimět k rozumnému chování, může k němu pronést rozkazovací větu: 정신 차려 *čöngsin čcharjö*, která značí „prober se“.

Idiom lze využít např. v situaci, kdy jedinec vidí kamaráda trápit se v nefungujícím vztahu, ze kterého nechce odejít.

K frázi 정신을 차리다 *čöngsimül čcharida* existuje významově i antonymní idiom. Tím je 정신줄 놓다 *čöngsindžul notta*, který za výraz pro mysl dodává ještě 줄 *čul*, tedy „provaz“ či „šňůra“, a sloveso 놓다 *notta*, jež se překládá jako „pustit“. Vezmeme-li tedy celé slovní spojení doslovně, získáme „pustit provaz od duše“. Idiomatically však skýtá význam „bláznit“ či „nevnímat správně“.

(23) 정신줄 놓다

čöngsin-džul not-ta

duch-provaz pustit-INF

‘dát (někam) hlavu’ doslovně: ‘pustit provaz od duše’ [CKI]

¹³ Tento idiom lze pro překlad použít jen někdy, viz 4.5.2.1.

피혼하고 나서 한동안 정신 놓고 살았어요.

Pchihonhago nasō hantongan čōngsin nohko sarassōjo.

Po zrušení zasnub jsem jednu dobu „pustil provaz od duše“.

Uvedený idiom lze použít kupříkladu v situaci, kdy je jedinec nešťastný, protože se mu rozpadl vztah. Idiomem také můžeme třeba okomentovat člověka, který zradil svého dobrého přítele kvůli penězům.

Z fráze lze upustit slovo *줄* *čul*, které značí provaz, a idiom ponese stále tentýž význam. Spojení *정신줄 놓다* *čōngsindžul notta* a *정신 놓다* *čōngsin notta* za sebe tedy můžeme zaměňovat.

Následující idiom hovoří o absenci ducha, myslí, což korejština vytváří slovesem *없다* *optta*, které znamená „nemít“ či „neexistovat“. Člověk, který „nemá ducha“, je v realitě zoufalý a často neví, co dělat.

(24) 정신 없다

čōngsin opt-ta

duch nemít-INF

‘neví, kde (mu) hlava stojí’ doslovně: ‘nemít ducha’ [CKI]

오늘 딸 생일파티 해 주느라고 정신 없었어요.

Omil ttal sāngilpachatchi hā čumirago čōngsin opsōssōjo.

Protože jsem připravoval narozeninovou oslavu své dcery, „neměl jsem ducha“.

Tento velmi často používaný idiom se používá v široké škále situací, obecně se však jedná o okolnosti, které jsou zmatečné, nepříjemné nebo nepřehledné. Například pokud je jedinec tak moc zaneprázdněný staráním se o děti, že ani nestíhá jíst, nebo když má někdo v zaměstnání tolik úkolů, že ani neví, kolik je hodin či co je za den.

Hodně často se využívá i gramaticky upravená verze idiomu, a to *정신없이* *čōngsinopsi*. Jedná se o do příslovce upravenou variantu, můžeme ji tedy chápat jako „bez ducha“. Nese tentýž význam, jen za ni potom lze velmi jednoduše dodat verbum, a tím jasněji vyjádřit v jaké hektické situaci se jedinec nachází.

V korejštině existuje i idiomatické slovní spojení přímo odkazující na zmizení ducha, a to 정신이 나가다 *čöngsini nagada*, tedy doslovně „duch odešel“. Význam tohoto slovního spojení však nespočívá jen např. ve ztrátě vědomí, nýbrž v idiomatickém pojetí i o „zešílet“.

(25) 정신이 나가다

čöngsin-i naga-da

duch-NOM odejít-INF

‘přijít o rozum’ doslovně: ‘duch odešel’ [CKI]

너 정신 나갔어? 어떻게 그럴 실수를 하니?

Nö čöngsin nagassö? Öttöhke küröl silsurül hani?

„Odešel ti duch“? Jak můžeš udělat takovou chybu?

Skrz toto slovní spojení můžeme vyjadřovat lítost a výčitky nad něčím, co se stalo. Idiom lze např. použít, pokud se jedinec dopustil velké chyby třeba pokud plánuje učinit objednávku na 30 kusů, ale ve skutečnosti jich objedná 300.

Posledním zmíněným idiomem obsahujícím výraz 정신 *čöngsin* je krátká věta 제정신이 아니다 *čedžöngsini anida*. Před slovem pro mysl stojící 제 *če* odkazuje na vlastního ducha, tedy „můj“ či „svůj“ a 아니다 *anida* na konci znamená „nebýt“. Na první pohled tedy můžeme vidět „není to vlastní duch/myšl“, skutečný význam idiomu však zní „být šílený“ nebo „nepřemýšlet správně“.

(26) 제정신이 아니다

če-džöngsin-i ani-da

vlastní duch-NOM nebýt-INF

‘nebýt při zdravém rozumu’ doslovně: ‘není to vlastní duch’ [CKI]

제정신이 아니세요. 어떻게 이 상황에 그런 말씀을 하세요?

Čedžöngsini anisejo. Öttöhke i sanghwange kürön malssümül hasejo?

„Nemáš vlastního ducha“. Jak můžeš takhle mluvit v takovéto situaci?

Fráze se používá za okolností, kdy došlo k nelogickým závěrům. Například pokud někdo odmítne skvělý výdělečný projekt nebo pokud vyřkne slova, kterých později lituje.

Idiom se považuje za synonymní s dříve zmíněným (25) 정신이 나가다 *čöngsini nagada*. Oba hovoří o stavu mimo obvyklé a rozumné vnímání a reagování a lze je za sebe tedy v různých situacích zaměňovat.

4.5.2 České idiomy

Český jazyk stejně jako jazyk korejský idiomaticky vyjadřuje různé stavy týkající se vědomí. Často si však musí vypomáhat jinými výrazy, než jsou slova „duch“ či „vědomí“.

4.5.2.1 Idiomy vztahující se k částem těla

V češtině se různé stavy ohledně vnímání lingvisticky taktéž manifestují na duchu či myslí. Často se však hovoří také o smyslech, které s ní úzce souvisí, či o hlavě, potažmo rozumu.

XVIII. vzít rozum do hrsti [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.39) „Musí vzít rozum do hrsti a postarat se o sebe na stará kolena.“

(1.40) „Neměl pocit, že by se k jejím společníkům zachoval přehnaně, ale byl rád, že Illiana vzala rozum do hrsti a šla s ním, protože on tam uvnitř nebyl schopný myslet.“

Český idiom vzít rozum do hrsti se používá ve smyslu probrat se či vzpamatovat se. Jak demonstrují příkladové věty, mluvčí ho může užít sám k sobě, k jinému nebo ho i přeměnit v rozkazovací způsob. Pokud k někomu pronese: „vezmi/vem rozum do hrsti“, nabádá ho tím, aby se jedinec zamyslel a přišel s nějakým rozumným závěrem. Jeho význam se tedy do určité míry překrývá s korejským (22) 정신을 차리다 *čöngsimül čcharida*.

Z lexikálního hlediska si idiomy neodpovídají. Oba sice odkazují na určitou část těla, na kterou by se svým způsobem dalo nahlížet jako na tutéž skutečnost, zbytkem se ale úplně liší. V korejštině se nehmotná část těla probírá, v češtině se sbírá rukama.

V jistých situacích bychom tedy mohli mluvit o částečné korespondenci, konkrétně o použití naprosto odlišných lexikálních prostředků. Nebude tomu tak vždy, jelikož české vzít rozum do hrsti se může použít i v jiných situacích než jeho korejský protějšek. Korejský

idiom totiž přesně značí sebrat se, vzpamatovat se, což se vždy nemusí shodovat s vzít rozum do hrsti.

XIX. nebýt při zdravém rozumu [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.41) „Bude to pro ně důvod k tvrzení, že nejste při zdravém rozumu.“

(1.42) „Matka už takové dva roky jako by nebyla při zdravém rozumu, je nějak nemocná a od otcovy smrti je docela jako děcko.“

Sloveso nebýt lze v uvedeném českém idiomu upravovat dle potřeby, dokonce ho také můžeme překlomit do kladné formy – tedy být při zdravém rozumu (chovat se rozumně a logicky). Toto slovní spojení se používá ve chvílích, kdy se jedinec nechová logicky, přestože dřív tomu tak nebylo. Jeho nezvyklé chování může způsobovat nejasnosti, komplikace nebo i vyslovené problémy, lze ho tedy významově srovnat s korejským (26) 제정신이 아니다 *čedžöngsini anida*.¹⁴

Nebýt při zdravém rozumu se velmi podobá korejskému (26) 제정신이 아니다 *čedžöngsini anida* i z lexikálního hlediska. Obvykle je lidský duch, potažmo rozum, zdravý, tudíž lze být zastoupen korejským výrazem 제정신 *čedžöngsin*, který značí běžný stav vědomí, myslí. Ve chvíli, kdy se jedinec chová úplně odlišně, už se nejedná o jeho obvyklý – zdravý – rozum, a tudíž můžeme přeneseně hovořit o „nebytí při zdravém rozumu“. Z tohoto důvodu se tato dvojice řadí do podskupiny gramaticky odlišné idiomy v kategorii částečná korespondence.

XX. přijít o rozum [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.43) „Beatrice si na vteřinku pomyslela, že konečně přišel o rozum, že ze smrti své manželky zešlel...“

(1.44) „No, dobrá, vyprávěj mi tu o muži, který z lásky přišel o rozum.“

Uvedený idiom taktéž obsahuje slovo rozum, který je, jak už padlo, stejně nehmotný, jako korejský výraz 정신 *čöngsin*. Sloveso přijít se může dle situace v idiomu různě ohýbat.

Přijít o rozum a (25) 정신이 나가다 *čöngsini nagada* oba hovoří o skutečnosti, kdy tato nehmotná část opouští tělo, tudíž lze hovořit o témže smyslu, jen za pomoci lexikálně trochu

¹⁴ Také se významem shoduje s (25) 정신이 나가다 *čöngsini nagada*, tomuto idiomu se však více věnuje následující část.

odlišných sloves. Tuto dvojici můžeme řadit v částečné korespondenci do podkategorie gramaticky odlišné idiomy.

XXI. neví, kde (mu) hlava stojí [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.45) „A jestliže protivníka naláká, tolik ho poplete a zamotá, že chudák záhy neví, kde mu hlava stojí.“

(1.46) „Ach, tolik práce, že nevím, kde mi hlava stojí!“

Jak demonstrují příkladové věty, v uvedeném idiomu lze dle potřeby měnit nejen sloveso nevědět, ale také zájmeno. Idiom lze použít, pokud má člověk tolik povinností, úkolů či práce, že se nemůže pořádně na nic soustředit, bývá zmatený a nejistý ohledně toho, kdy, jak a který z úkonů vykonat. Ze sémantického hlediska a způsobu použití ho lze zaměnit s korejským (24) 정신 없다 *čöngsin optta*.

Co se týče obsažené slovní zásoby, 정신 *čöngsin*, mysl/duši lze do určité míry chápat jako hlavu, ve které se také tvoří myšlenky či pocity. Korejské 없다 *optta* značí absenci této části lidské existence, což „neví, kde stojí“ ve výsledku také. V obvyklé situaci každý jedinec ví, kde se nachází jeho hlava, tudíž pokud „neví, kde stojí“, nemůže se nacházet na krku, a tak ji postrádá. Z lexikálního hlediska idiomy nejsou totožné, ale odlišnou strukturou vyjadřují tutéž skutečnost.

Tuto dvojici idiomů lze proto zařadit do podkategorie gramaticky odlišné idiomy v rámci kategorie částečná korespondence.

XXII. dát (někam) rozum/hlavu [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.47) „Kam jste dal hlavu?“

(1.48) „Kam jsem to dala hlavu!“

(1.49) „Kam jste, pane šéf, dal rozum!“

Jedince, který jedná pošetile či nerozumně, se lze otázat na otázku: „Kam jsi dal rozum/hlavu?“ Tento slovní obrat se v českém jazyce užívá v situaci, kdy někdo nechápe chování druhého, přestože doslovně v idiomu zní, že nerozumnému chybí vrchní část těla.

Tento idiom mluvčí může užít sám k sobě, ale i k jiným lidem, tudíž sloveso „dát“ je ohebné. Jak však ukazují příkladové věty, používá se v minulém času.

Vzhledem k jeho významu ho určité míry ho lze nahradit ze korejské (23) 정신줄 놓다 *čöngsindžul notta*. Obsaženými výrazy se idiomy svým způsobem podobají – hlava a 정신 *čöngsin* se za sebe někdy dají přeneseně nahradit, sloveso 놓다 *notta* znamená pustit, což znamená, že mysl/duch se mohl přemístit na jiné místo, stejně jako se děje u českého dát (někam pryč) rozum/hlavu.

I u této dvojice tedy lze hovořit o částečné korespondenci, a to o gramaticky odlišných idiomech.

XXIII. ztrácet nervy [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.50) „Neměl jsem ztrácet nervy a neměl jsem s vámi jednat jinak, než s jakýmkoliv jiným klientem.“

(1.51) „Ale když dorazili na místo, Frederik ztratil nervy a oba utekli.“

O lidech, kteří jsou rozrušeni událostmi či okolnostmi, se často v češtině prohlašuje, že „ztrácí nervy“. Idiom „ztrácet/ztratit nervy“ znamená přestat se ovládat, a to ať už tak, že jedinec vybuchne vzteky, rozpláče se či uteče, zkrátka nad sebou ztratí kontrolu.

Často se pojí se slovesem začít (začít ztrácet nervy), ale nemusí tomu tak být vždy. Ztrácet lze ohýbat do různých forem, a to ať už v rámci osob, tak v rámci časů.

Porovnáme-li uvedené slovní spojení s korejským (21) 정신 사납다 *čöngsin sanapta*, zjistíme, že ho lze použít v podobné situaci, korejský idiom bývá často používán i směrem k rušivému elementu, ten český naopak přímo adresuje rušeného člověka. Jedná se tedy o možnost, jak si v překladu poradit, aby text zůstal stejně květnatý, idiomy si však nejsou ekvivalentní ve všech situacích.

Pokud jsou ovšem oba použity ohledně rušivého nepříjemného prvku, lze je zařadit do částečné korespondence, do použití naprosto odlišných lexikálních prostředků.

4.6 Srdce, hrudník, nitro

Srdce, latinsky *cor* nebo *cardia*, je interní orgán řadící se do oběhové soustavy. Nachází se v mezihrudí v osrdečnickové dutině a skládá se ze dvou komor a dvou síní, díky kterým je schopno pumpovat krev. (Rozsypal, 2003: 549)

Na lidském těle se zármutek projevuje pasivitou, člověk se obvykle ve smutku tolik nehýbe, třeba se jen kolébá ze strany na stranu. Svaly se uvolňují a ochabují, krevní oběh se

zvolňuje, pleť světlá a celá hlava i její části (čelist, oční víčka...) klesají.¹⁵ V očích se navíc mohou objevovat slzy a koutky bývají staženy dolu. (Darwin, 2020: 141, 142)

Dýchání se ve smutku také zpomaluje. Následkem zvolnění dochází k hlubokým vdechům, které bývají doprovázeny vzdechy, kterými si lidé ulevují. V případě velkého zármutku může dojít ke křečím dýchacích svalů a kvůli tomu lidé mohou mít pocit, že se jim cosi zvedá v hrdle. (Darwin, 2020: 142)

Smutkem se taktéž šikmí obočí, což je zapříčiněno svrašněním tzv. svalů zármutku, svalů kolem očí jako kruhových, svrašťovačů či nosních pyramidálních. K tomuto jevu dochází z důvodu ochrany očí v úzkostlivé situaci. (Darwin, 2020: 142, 151)

Negativní emoce vina se naopak často v lidském chování projevuje tak, že viník přímo nehledí ostatním do očí, nebo se na ně dívá úkosem, pokradmu. To je zapříčiněno tím, že kvůli svému provinění neunes pohled ostatních. (Darwin, 2020: 207)

Korejské idiomy zahrnující pojem pro srdce/hrudník odkazují právě často na tyto zmíněné emoce. Manifestuje se v něm smutek a je to také oblast, kde je cítit vina.

4.6.1 Korejské idiomy odkazující na srdce/hrudník

Korejský výraz 가슴 *kasim* lze vnímat hned několika způsoby, toto slovo totiž označuje hrudník jakožto část těla, tak srdce jakožto orgán, tedy i místo, kde sídlí některé emoce a pocity. V tomto nefyziologickém slova smyslu můžeme hovořit i o srdci jako místu, kde se sídlí emoce, či o nitru.

Hojně používané idiomy, které tento výraz obsahují, odkazují na základní emoci smutku, komplexnější emoci viny, ale do určité míry se v něm odráží i touha. V těchto ustálených slovních spojeních srdce může cosi pociťovat, anebo v souvislosti s ním probíhají určité děje.

4.6.1.1 Děje

Prvním idiomem obsahujícím výraz pro srdce/hrudník je 가슴을 치다 *kasümül čhida*, který za srdce dodává sloveso 치다 *čhida*. Uvedené verbum lze přeložit jako „bít“ či „uhodit“, doslovně lze teda toto slovní spojení přeložit jako „bít srdce“ či „bít (si) hrudník“. Idiomatický význam však nespočívá v násilnostech, nýbrž se jím vyjadřuje velký smutek s frustrací, tedy „být velmi smutný“.

¹⁵ Lidské rysy se tudíž protahují, odtud pak také pochází pojem „dělat dlouhý obličej“.

(27) 가슴을 치다

kasŭm-ŭl čchi-da

srdce-AKU bít-INF

‘rve (mu to) srdce’ doslovně: ‘bít srdce’ [EKI]

이분들이 가족을 만나지 못해서 가슴을 치는 장면을 보면 눈시울이
뜨거워져요.

*Ibuntŭri kadžokŭl mannadži mothäsŏ kasŭmŭl čchinŭn čangmjŏmŭl pomjŏn nunsŭiri
ttŭgŏwŏdžjŏjo.*

Jsem velmi zarmoucen, když vidím „srdce bijící“ scény lidí z rodin, které se
nemohou setkávat.

Tento idiom se používá v situacích, kdy je jedinec konfrontován s velmi smutným
jevem. Například pokud jedinec přemýšlí o nedobrovolně rozdělených rodinách nebo lidech
trpící ve válce, se kterými bude soucítit, pocítí hluboký smutek, který lze idiomaticky vyjádřit
právě frází 가슴을 치다 *kasŭmŭl čchida*.

Druhým často používaným idiomem hovořícím o dějích okolo srdce je 가슴이
찢어지다 *kasŭmi ččidžodžida*. Korejské sloveso 찢어지다 *ččidžodžida* znamená „být
roztrhnutý“, doslova tedy „srdce je roztrhnuté“. Vezmeme-li v potaz jeho metaforický
význam, orgán zůstává v celku, jen se na něm lingvisticky propisuje hluboký smutek či je
zdrčenost, tedy „být zdrcený“ nebo „být velmi smutný“.

(28) 가슴이 찢어지다

kasŭm-i ččidžodžida

srdce-NOM být roztrhnutý-INF

‘lámat srdce’ doslovně: ‘srdce je roztrhnuté’ [EKI]

외국인이 봐도 이산가족이 만나는 장면을 정말 가슴이 찢어지더라고요.

*Ŏgugini pwado isankadžogi mannanŭn čangmjŏmŭl čŏngmal kasŭmi
ččidžŏdžidŏragojo.*

I jako cizinec „jsem měl roztrhnuté srdce“, když jsem viděl shledání rozdělených
rodin.

I tento idiom, který je svým významem podobný předešlému, se používá v případě, kdy člověk soucítí s jiným, nebo se stane svědkem opravdu smutné situace. Toto slovní spojení lze použít např. v situaci neopětované lásky, či kdy rodič přijde o milované dítě.

4.6.1.2 Cítění srdce

Jak padlo výše, srdce může v idiomech pociťovat různé vjemy, při čemž jedním z nich je vyjádřeno slovesem 뜨끔하다 *ttŭkkŭmhada*, které značí „píchnout“ či „proděravět“. Doslovně lze tedy frázi chápat jako „srdce píchá“ či „píchání v srdci“. Skutečný význam tkví v nepříjemném pocitu viny, „mít špatné svědomí“ nebo „cítit vinu“.

(29) 가슴이 뜨끔하다

kasŭm-i ttŭkkŭmha-da

srdce-NOM píchat-INF

‘špatné svědomí’ doslovně: ‘píchání srdce’ [EKI]

어머니가 저녁을 준비해 놓으셔서 가슴이 뜨끔했어요.

Ŏmŏniga čŏnjŏgŭl čŭnpihä nohŭsjŏsŏ kasŭmi ttŭkkŭmhässŏjo.

Protože matka připravila večeři, „píchalo mě srdce“.

Tento idiom se používá v situacích, kdy se jedinec proviní svým chováním a později toho lituje. Například pokud jedinec lhal o tom, že nemůže přijít či splnit nějaký úkol kvůli nemoci, ale druhý člověk s ním soucítí a snaží se mu pomoci.

Posledním zmíněným často používaným idiomem zahrnujícím výraz 가슴 *kasŭm* je 가슴에 불이 붙다 *kasŭme puri putta*. Hovoří o ohni (불 *pul* znamená „oheň“) v srdci, který zde, jak označuje sloveso 붙다 *putta*, hoří či se vzněcuje. Na první pohled tedy tato věta může vypadat jako „v srdci hoří oheň“, jeho pravý význam však spočívá v popsání vášně, potažmo touhy.

(30) 가슴에 불이 붙다

kasŭm-e pur-i putch-ta

srdce-LOK oheň-NOM hořet-INF

‘rozněcovat vášně’¹⁶ doslovně: ‘v srdci hoří oheň’ [EKI]

„연평해전“ 같은 영화는 한국 사람들에게는 가슴에 불이 붙는 영화예요.

„Jŏnpchjŏnghädžŏn“ *katchŭn jŏnghwanŭn hankuk saramtŭregenŭn kasŭme puri putnŭn jŏnghwajejo.*

U filmů jako „연평해전“ Korejcům „v srdci plane oheň“.

Obecně lze idiom využít ve chvíli, kdy se jedinec pro něco nadchne a začne tomu věnovat svou pozornost. Příkladovou situací může být chvíle, kdy jsou lidé nadšení určitým filmem, kolem kterého se strhne vášnivá debata.

4.6.2 České idiomy

Český jazyk stejně tak jako korejský hojně využívá interního orgánu srdce k vyjádření emocí v rámci různých metaforických výrazů. Taktéž kolem něj dochází k mnoha různým obrazným dějům.

4.6.2.1 Idiomy vztahující se k částem těla

XXIV. rve (mu to) srdce [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.52) „Pomyšlení na neštěstí, jež ho stihlo, mu chvílemi rvalo srdce.“

(1.53) „Jako vždy mu rvalo srdce, když ji nechával samotnou – stačilo přecíst si na malém náhrobku její jméno Annie Elizabeth Whittakerová.“

Idiom rve mu to srdce lze různě přetvářet dle situací, kterou chce mluvčí popsat – mění se jak osoba, tak i čas. Uvedené slovní spojení hovoří o srdci, jež vyjadřuje smutek. Používá se ve skličujících situacích, kdy jedince něco velmi trápí, proto ho lze nahradit za korejské (27) 가슴을 치다 *kasŭmŭl čhida*.¹⁷

¹⁶ Tento idiom lze pro překlad použít jen někdy, viz 4.6.2.1.

¹⁷ Vezmeme-li v potaz lexikální hledisko, v českém jazyce existuje idiom, který je totožný s tímto korejským, tedy „bít se v prsa“. Používá se však v jiném smyslu, česká fráze poukazuje na zapřísáhnutí se nebo na vychloubání se, zatímco korejšтина jím odkazuje na smutek.

Vzhledem k tomu, že se v obsahu slovní zásoby totéž znamenající idiomy z poloviny liší, řadíme je do částečné korespondence. Konkrétně se jedná o podkategorii použití odlišných lexikálních výrazů, ale zachování sémantické stránky.

XXV. láme (mu to) srdce [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.54) „Ať se to seběhlo jakkoliv, jak jsem vás slyšel plakat takovým způsobem, že mi to lámalo srdce...“

(1.55) „To loučení mi láme srdce.“

Velmi hojně používaným českým idiomem je zajisté lámat srdce. Vyjadřuje velký smutek či utrpení a zklamání z nějaké skutečnosti. Jedinec, kterému se srdce láme, nemá naději a trpí hlubokým zármutkem. Srdce může lámat nějaká nešťastná událost, kterou lze do idiomu vložit (např. zmíněné loučení mi láme srdce).

Ze sémantického hlediska si tento idiom odpovídá s korejským (28) 가슴이 찢어지다 *kasŭmi ččidžodzida*, který se také používá v zarmucujících situacích, ve kterých jedinci ztrácí naději. Slovní zásoba si taktéž odpovídá, jelikož oba idiomy obsahují výraz srdce i trhání/lámání.

Vzhledem k těmto okolnostem lze vyvodit závěr, že se jedná o odpovídající si idiomy v rámci úplné korespondence spadající do podkategorie celkové korespondence, vzhledem k drobné odchylce v gramatické struktuře.

4.6.2.2 Idiomy nesouvisící s tělem

XXVI. špatné svědomí [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.56) „Trápí ho špatné svědomí, nebo co?“

(1.57) „A i když zabil Joara a nechal ji unést a ponižoval ji, ozvalo se v ní špatné svědomí.“

(1.58) „To tedy je od něho slušné, řekl si Dixon a zahryzlo ho špatné svědomí při vzpomínce, do jaké míry ho svou přednáškou zklamal...“

V českých idiomech se pocit viny neukazuje v srdci, nýbrž hovoříme o špatném svědomí. To lidi tíží, hryže nebo se ozývá, verba se tedy mohou různě zaměňovat. Tímto

způsobem se idiomatically v českém jazyce vyjadřuje nepříjemný, tíživý pocit zanedbání odpovědnosti stejně jako u (29) 가슴이 뜨끔하다 *kasŭmi ttŭkkŭmhada*.

Skýtají tentýž význam, obsaženými výrazy se však naprosto liší. Patří tedy do podskupiny použití naprosto odlišných lexikálních prostředků spadající pod částečnou korespondenci.

XXVII. rozněcovat vášně [korpus: InterCorp v 16 – Czech]

(1.59) „Politika rozněcuje vášně a občas to někde zajiskří.“

(1.60) „Není-li hudba podle Platónova názoru přísně kontrolována, rozněcuje vášně a vede lidi ke vzpurnosti.“

Sloveso uvedeného idiomu se, jak demonstrují příkladové věty, ohýbat, obvykle se ovšem používá ve tvaru „rozněcuje“. Rozněcovat vášně je český idiom značící angažovanost lidí v určité záležitosti, jež je vybízí k určité akci – např. k divoké diskuzi. Podobá se tak tedy korejskému idiomatickému slovnímu spojení (30) 가슴에 불이 붙다 *kasŭme puri putta*.¹⁸ V určitých situacích tedy lze tyto dva idiomy, které si z lexikálního hlediska neodpovídají, za gramaticky odlišné idiomy v rámci částečné korespondence. Nebude tomu tak vždy, v některých situacích by bylo třeba nahradit korejský idiom nekorespondencí, volnou kombinací jazykových prvků.

4.7 Vyhodnocení analýzy idiomů

Tato podkapitola shrnuje informace z předchozích částí práce, které rozebíraly korejské idiomy a jejich potenciální ekvivalenty. Jak padlo v kapitole 3.3, pro analýzu překladu idiomu byla využita metoda korespondence dělicí se na tři hlavní typy – úplnou korespondenci, částečnou korespondenci a nekorespondenci.

Práce celkem představila a rozebrala 30 běžně používaných korejských idiomů, které se vztahují k emocím a vlastnostem a obsahují jednu ze 6 částí těla včetně vědomí. K nim bylo v různých mírách ekvivalence vybráno 27 často užívaných idiomů českých.¹⁹

¹⁸ Pro tento korejský výraz v češtině pro něj existují z lexikální stránky podobné idiomy – v srdci planoucí oheň, srdce zahořelo apod., významově se však liší. Český jazyk tyto fráze používá o lásce mezi lidmi, kdežto korejšтина hovoří i o jiných okolnostech.

¹⁹ Stejně množství jich není především z toho důvodu, že pro korejské idiomu v češtině neexistuje hojně užívaný ekvivalent.

Vzhledem ke složitosti překládání idiomů jsou výsledky analýzy dvojího typu. Jedny berou v potaz pouze idiomy, jež se užitím překrývají úplně a lze je za sebe nahradit v různých kontextech. Druhé naopak zahrnují i dvojice, které se mohou zastupovat jen v určitých typech situací a překladatel se tedy musí rozhodnout dle konkrétního kontextu.

Vzhledem k rozložení nalezených ekvivalentů do základních třech skupin klasifikace, práce došla k následujícím závěrům, které jsou vyjádřeny procentuálně se zaokrouhlením na dvě desetinná čísla (sloupec napravo). Číslo uprostřed tabulek udává celkový počet idiomů (z celkového počtu, tedy ze 30).

Tabulka 1: Dvojice, jež se významově naprosto překrývají

úplná korespondence	2	6,66 %
částečná korespondence	20	66,66 %
nekorespondence	8	26,64 %

Tabulka 2: Dvojice idiomů, jež se mohou zastupovat jen v určitých typech situací

úplná korespondence	3	9,99 %
částečná korespondence	26	86,59 %
nekorespondence	1	3,33 %

Konkrétní výsledky v rámci jednotlivých podkategorií shrnují následující tabulky. Pokud řádek obsahuje čísla dvě, první značí idiomy, které jsou za sebe možné nahrazovat libovolně, číslo druhé zahrnuje i dvojice, ve kterých v jejich zaměňování záleží i na kontextu. Prostřední pole poukazuje na počet idiomů, spadající do dané kategorie, procenta ve sloupci napravo ukazují na množství idiomů spadající do určité podskupiny z celkových 30 idiomů

Tabulka 3: Rozložení v rámci úplné korespondence z celkového množství idiomů

100 % korespondence	1/2	3,33 %/6,66 %
celková korespondence	1	3,33 %

Tabulka 4: Rozložení v rámci částečné korespondence z celkového množství idiomů

expresivita versus neutralita	0	0 %
použití odlišných lexikálních výrazů, ale zachování sémantické stránky	1	3,33 %
použití jiných lexikálních výrazů v části idiomu	4	13,2 %
použití hyperonym či hyponym	2	6,66 %
idiomy obsahující rozlišné množství lexikálních prvků	1	3,33 %
gramaticky odlišné idiomy	5/6	16,5 %/19,8 %
použití naprosto odlišných lexikálních prostředků	7/12	23,21 %/39,6 %

Jak vyplývá z předešlých kapitol i shrnujících tabulek, většina korejských idiomů, jež byly vybrány pro tuto práci, v českém jazyce ekvivalentem oplývá. Vezmeme-li v potaz úplnou korespondenci i korespondenci částečnou, ekvivalenty lze najít pro drtivou většinu 73,32 % v rámci dvojic, jež za sebe lze libovolně zaměňovat, či 96,58 %, kdy se započítají i dvojice, u kterých záleží na kontextu.

V jednotlivých kategoriích však jasně převládá ekvivalence v rámci částečné korespondence. Jinými slovy řečeno, koncept idiomu v češtině existuje a někdy ho lze vyjádřit podobnými způsoby, není tomu tak však do nejmenšího detailu. V tabulce 4, ve které je detailněji částečná korespondence vykreslená, můžeme vidět, že nejvíce dvojic lze zařadit do podskupiny použití naprosto odlišných lexikálních prostředků a poté do gramaticky odlišných idiomů.

Na neekorespondenci se lze dívat ze dvou úhlů pohledu, jak je vidět v tabulce 1 a 2, lze se na ni dívat ze dvou úhlů pohledu. Prvním je, že pro korejský idiom neexistuje hojně užívaný český ekvivalent, druhým, že ekvivalent existuje, ale nelze ho užít v naprosto všech situacích, kdy jeho korejskou verzi.

Metoda korespondence převzatá z dizertační práce Jany Vokáčové je velice podrobná a zaměřuje se na detaily, což je u evropských jazyků, které mají do určité míry propojený vývoj

žádoucí. Autorka se mimo jiné ve své práci věnuje i částem těla, u kterých uvádí mezi vybranými německými a českými idiomy 27,8% úplnou korespondenci. Na druhou stranu přibližně polovina z nich spadá do kategorie nekorespondence. V porovnání s výsledky této práce zkoumající idiomy korejské, se v němčině setkáváme mnohem častěji s úplnou korespondencí (uvedených 27,8% oproti 6,66% v korejštině). Naopak do kategorie částečné korespondence spadá dle této práce 66,66%, zatímco v němčině 38,6%, podobně velký rozdíl vzniká i nekorespondence, do které se v němčině zařadilo 52,6%, v korejštině 26,64%. (Vokáčová, 2008: 78, 79)

Jak bylo uvedeno v předešlých kapitolách, v korejštině i v češtině existuje velké množství idiomů vyjadřujících emoce, při čemž mnoho z nich určitým způsobem odkazuje na části lidského těla. Lidské orgány v idiomech získávají vlastnosti a schopnosti, kterými ve skutečnosti neoplyvají, dochází zde tedy k přenesení významu na bázi metafory. Orgány v korejštině mění velikost (scvrkávají se, natékají, zvětšují se...), strukturu (tuhnou, trhají se...) či teplotu (zchlazují se...), hýbou se (mohou se třást, vypadávat, kutálet se, téct opačným směrem, odcházet...) nebo dokonce samy cosi cítí (bolest, píchání...). V jiných idiomech jedinec se svými interními orgány určitým způsobem nakládá (kupříkladu používá hlavu nebo bije srdce) či nějakou část postrádá (např. slzy nebo ducha).

Určité části těla jsou spojené s konkrétní emocií či vlastností, jiné jich na sobě promítají více. Játra se pojí se strachem a odvahou, ze strachu se zmenšují či se třesou, s přibývají odvahou se naopak zvětšují. Žaludek, potažmo pupík, se pojí se závistí, ze které břicho bolí, nebo se na nich ukazuje radost. Rozum/hlava bývá spojován s moudrostí a s vyspělostí, krev zase se strachem, ze kterého vysychá, a vztekem, ze kterého teče opačným směrem. Duch neboli vědomí odráží vztek (kdy duch divočí) či zmatek (kdy člověka duch opouští), souvisí však taktéž se všímáním si okolí. V poslední části, v srdci/hrudníku, se často manifestuje smutek, vina či touha.

Zajímavým poznatkem je, že z vybraných idiomů si nejvíce korespondují idiomy hovořící o hlavě/rozumu narážející na chytrost či rozumnost, v obou jazycích je tato vlastnost spjatá s hlavou. Další zajímavostí je poznatek ohledně korejského idiomatického pojetí srdce. Navzdory tomu, že idiomy zmiňující srdce byly zmíněny pouze čtyři, se na něm demonstruje hned několik emocí, a to smutek, vina a vášeň.

V češtině se taktéž často hovoří o vnitřních orgánech – pro vyjádření emocí se stejně jako v korejštině používá srdce, žaludek, krev, ale i hlava/rozum i vědomí. Naopak zde chybí zastoupení jater, o kterých se čeština běžně idiomaticky nevyjadřuje. V korejštině se v játrech odráží strach či odvaha, zatímco v češtině se tyto emoce manifestují jinými orgány (např.

srdcem či duší) či spojeními neobsahující slova pro orgány. Tento jev považují za největší rozdíl mezi oběma jazyky v rámci tématu práce.

ZÁVĚR

Běžně používaných korejských idiomů, jež obsahují určitou část lidského těla, případně rozum nebo duši, a zároveň hovoří o emocích, existuje celá škála. Tato práce se věnovala 30 idiomům, které odkazují na interní orgány, a to konkrétně játra, žaludek (břicho), mozek (hlavu, rozum), krev, srdce (hrudník) a s nimi i lidským okem nepozorovatelného ducha (vědomí).

Český jazyk také pro idiomatické popsání emocí hojně využívá části lidského těla, jakými jsou např. krev, srdce, duše a mozek/hlava, ale často odkazuje na jinou část tělesného prožitku (appraisal) než korejština.

Práce se zabývala komparací korejských a českých idiomů a hodnotila je za pomoci metody korespondence. Touto metodou došla k závěru, že většinu vybraných idiomů lze do češtiny převést v rámci částečné korespondence. Vezmeme-li v potaz pouze idiomy, které lze nalezeným ekvivalentem nahradit v libovolné situaci, můžeme do této kategorie zařadit 66,66 % vybraných idiomů. Nejhojněji je v této kategorii zastoupena podskupina použití naprosto odlišných lexikálních prostředků (23,21 %) a gramaticky odlišné idiomy (16,5 %). Do kategorie úplné korespondence spadá 6,66 % a do nekorespondence 26,64 %. České idiomy tedy korespondují korejským pouze zřídka. Pro srovnání, co se týče německých idiomů zaměřujících se na části těla, do úplné korespondence se řadí 27,8%, do korespondence částečné 38,6% a do nekorespondence 26,64% (Vokáčová, 2008: 78, 79).

V češtině se pro popis emocí nepoužívají játra, která v korejštině hrají naopak významnou roli. Pokud korejský idiom obsahuje játra, čeština ve významově stejném idiomu často použije odlišnou část těla, případně úplně jiný výraz. K vyjadřování radosti pomocí břicha a jeho částí se velmi podobá, naopak závist se v českém jazyce promítá na kůži. Co se hlavy/rozumu týče, pro většinu idiomů obsahující tento výraz v českém jazyce najít velice podobný ekvivalent lze. Krev se sice v obou jazycích v souvislosti s emocemi v idiomech objevuje, pro korejské verze však v češtině neexistují přesně znějící běžně používané ekvivalenty, při jejich překladu se tedy často od krve musíme odchýlit k jinému orgánu. Korejské idiomy zahrnující pojem duch/vědomí jsou sice významově podobné s některými českými, čeština však používá jiné pojmy, a to převážně hlavu a rozum. Oba jazyky za to často využívají orgán srdce, ne všechny jsou však přímo převeditelné, některé idiomy se musí vyjádřit úplně jinými slovy, v češtině se např. vina nemanifestuje v srdci, nýbrž se používá pojem svědomí.

V korejštině se stejně jako v češtině idiomy mohou v rámci svých gramatických struktur často ohýbat. Zatímco české idiomy mohou měnit např. rod, číslo či čas, idiomy korejské mohou časovat slovesa, napojovat na ně další gramatické struktury (např. spojovací výrazy mezi jednoduchými větami, díky kterým vznikají souvětí, kupř. *나 데/는데/은 데, nte/mŭnte/ŭnte*, značící mimo jiné „ale“ či „a tak“) či přidávat, potažmo upouštět partikule (např. *을/를, ŭl/rŭl*, *이/가, i/ka...*).

Jižní Korea je od České republiky velmi vzdálenou zemí s naprosto odlišným vývojem, kulturou i jazykem. I přes to však pro většinu uvedených korejských idiomů existují do určité míry vhodné ekvivalenty v jazyce českém. Toto zjištění poukazuje na to, že emoce jsou z většiny nezávislé na kultuře, protože realita, kterou uvedené korejské idiomy popisují, je pro česky mluvícího člověka pochopitelná, ačkoli ji sám vyjadřuje jinými slovy.

Resumé

This diploma thesis deals with Korean idioms describing human emotions and qualities. The thesis collects the frequently used idioms that include a body part, describes their composition and meaning. The aim of the thesis is to make a systematic comparison of Korean and Czech idioms and to establish the degree of their equivalence, distinguishing full, partial and zero correspondence. The thesis is divided into four main chapters. Chapter 1 presents various theories of human emotions, Chapter 2 describes phraseology and its important parts for this thesis such as metaphor and idioms. The method to determine correspondence between idioms in two languages is described in Chapter 3 which is followed by a detailed analysis of Korean and Czech idioms that depict emotions and character qualities.

Seznam zdrojů

- BAKER, Mona. 1992. *In other words: a coursebook on translation*. London and New York: Routledge.
- BARON-COHEN, Simon, Ofer GOLAN, Sally WHEELWRIGHT, Yael GRANADER a Jacqueline HILL. *Emotion word comprehension from 4 to 16 years old: a developmental survey* [online]. *Frontiers in Evolutionary Neuroscience*. 2010, č. 109, s. 1-8.
- BERRY, John W., Pierre R. DASEN a T. S. SARASWATHI. *Handbook of Cross-Cultural Psychology, Basic Processes and Human Development*. 2. 1997.
- BOBOJONOVA, Barno. *IDIOMS AND THEIR IMPORTANCE*. *Science and Education* [online]. 2020, 1(Special 2), 57-61 [cit. 2022-05-04]. ISSN 21810842.
- BRENNER, G. 2003. *Webster's new world American idioms handbook*. Indianapolis: Wiley Publishing, Inc.
- BUŠTA, Jan a Tomáš ČAPEK, 2010. Rozpoznávání a četnost víceslovných výrazů v textu. In: HLADKÝ, Juraj a Ľubomír RENDÁR. *Zborník plných príspevkov z XIX. kolokvia mladých jazykovedcov (Trnava – Modra-Harmónia 18. – 20. 11. 2009)*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, s. 12-15. ISBN 978-80-8082-391-7.
- ČERMÁK, František, 2009a. *Slovník české frazeologie a idiomatiky 2: Výrazy neslovesné*. Praha: LEDA. ISBN 9788073352172.
- ČERMÁK, František, 2009b. *Slovník české frazeologie a idiomatiky 3: Výrazy slovesné*. Praha: LEDA. ISBN 9788073352189.
- ČERMÁK, František, 2009c. *Slovník české frazeologie a idiomatiky 4: Výrazy větné*. Praha: LEDA. ISBN 9788073352196.
- DARWIN, Charles, 2020. *Výraz emoci u člověka a u zvířat*. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1583-7.
- DOSTÁL, Daniel, 2009. *Role emoci v rozhodování*. Olomouc. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.
- FILIPEC, J. and J. Petr. (1985) 'Některé otázky konfrontační frazeologie v slovanských jazycích'. in Basaj, M. and D. Rytelová. *z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej II*: 45–53. Wrocław.
- FÖLDEŠIOVÁ, Denisa, 2014. Frazeologie - Encyklopedie lingvistiky. *Encyklopedie lingvistiky* [online]. [cit. 2023-11-15]. Dostupné z: <https://encyklopedieoltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Frazeologie.html>.

- GLUCKSBER, S. 2001. *Understanding figurative language: from metaphor to idioms*. Oxford University Press.
- GRUFÍKOVÁ, Anna, 2015. *A Contrastive Study of English and Czech Idioms*. Brno. Bachelor's Diploma Thesis. Masaryk University.
- KARBANOVÁ, Eliška, 2024. *Srovnání frazémů a idiomů v češtině a korejštině se zaměřením na význam částí obličeje*. Olomouc. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci.
- KODEDOVÁ, Anna, 2020. *Primární emoce u člověka a zvířat*. Plzeň. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni.
- KOVÁCS, Gabriella. About the Definition, Classification, and Translation Strategies of Idioms. *Acta Universitatis Sapientiae: Philologica* [online]. 2016, 8(3), 85-101 [cit. 2022-05-04]. ISSN 23918179. Dostupné z: doi:10.1515/ausp-2016-0033.
- KÖVECSES, Zoltán. 2010. *Metaphor: a practical introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- KREJČÍ, Pavel. *Srbská frazeologie v českém a bulharském překladu: kontrastivní analýza*. Vydání první Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015, pp. 22-47.
- KVETKO, Pavol. 2009. *English lexicology in theory and practice*. Trnava.
- MOORS, Agnes a Klaus SCHERER, 2013. The role of appraisal in emotion. In: WATKINS, Edward R. a Eddie HARMON-JONES. *Handbook of Cognition and Emotion*. New York, London: Guilford Press, s. 135-155. ISBN 978-1-4625-0999-7.
- NEKULA, Marek, 2017. Metafora - Nový encyklopedický slovník češtiny. In: *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2024-04-03]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/METAFORA>.
- PLUTCHIK, Robert. *The Psychology and Biology of Emotion*, New York: Harper Collins College. 1994. ISBN 978-0060452360.
- PUCEK, Vladimír, 2021. *Lexikologie korejštiny*. 3. Praha: Nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-4957-3.
- PYUN, Danielle O., 2018. *500 Common Korean Idioms*. New York: Routledge. ISBN 978-1-315-51949-4.
- ROSALDO, Michelle, Shweder, R. and le Vine, R.. *Towards an anthropology of self and feeling*, Cambridge: Cambridge University Press, 1984. Cognitive Linguistics Bibliography (CogBib), <https://www.degruyter.com/database/COGBIB/entry/cogbib.10277/html>.
- ROSYPAL, Stanislav, 2003. *Nový přehled biologie*. 1. Praha: Scientia. ISBN 978-80-86960-23-4.

- SEIDL, J.–Mc Mordie, W. 1988 [1978]. *English idioms* (5th edition). Oxford, New York: Oxford University Press.
- SCHERER, Klaus R., Batja MESQUITA a Nico H. FRIJDA, 1997. Culture and Emotion. In: BERRY, John W., Pierre R. DASEN a T. S. SARASWATI. *Handbook of Cross-Cultural Psychology*. 2. Boston: Allyn and Bacon, s. 255-297. ISBN 0-205-16075-1.
- STRAKŠIENE, M. 2009. Analysis of idiom translation strategies from English into Lithuanian. *Studies about languages* 14: 13–19. http://www.kalbos.lt/zurnalai/14_numeris/03.pdf. (29 March 2016).
- TONI, Elvis Albertus, 2018. *Emotions in Adonara-Lamaholot*. Singapore. Doctoral thesis. Nanyang Technological University.
- VOKÁČOVÁ, Jana, 2008. *A Comparative Study of English, Czech, French, and German Idioms*. Brno. PhD. Dissertation. Masaryk University.
- WIERZBICKA, Anna, 1999. *Emotion Across Languages and Cultures: Diversity and Universals*. Paris: Cambridge University Press. ISBN 0-521-59042-6.
- WIERZBICKA, Anna. *Pragmatics & Cognition 10:1/2*. Volume 2. John Benjamins Publishing Company, s. 341-367. ISSN 0929–0907. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.1075/pc.10.1-2.14yu](https://doi.org/10.1075/pc.10.1-2.14yu).
- WIERZBICKA, Anna. *Semantics, Culture, and Cognition: Universal Human Concepts In Culture-Specific Corifigurations*. New York: Oxford University Press, 1992. ISBN 0-19-507326-6.
- YOO, Seonyeong, 2015. 관용어로서의 속담에 관한 인지언어학적 고찰: 은유를 중심으로. *신영어영문학*. 2015(61), 225-246.
- YU, Ning, 2002. Body parts in Chinese expression of emotion. In: ENFIELD, N. J. a Anna. 관용어 (慣用語) - 한국민화대백과사전. *Encyklopedia of Korean Culture* [online]. [cit. 2024-03-06]. Dostupné z: <https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0004952>.

Seznam příloh

Použité korejské idiomy

- 1) 간이 콩알만 해지다, *kani kchongalman hädzida*, idiomaticky: ‘mít srdce v kalhotách’, doslovně: ‘játra se mění do velikosti fazole’
- 2) 간이 작다, *kani čakta*, idiomaticky: ‘malá dušička’, doslovně: ‘malá játra’
- 3) 간이 크다, *kani kchūda*, idiomaticky: ‘sebrat odvahu’, doslovně: ‘velká játra’
- 4) 간이 붓다, *kani putta*, idiomaticky: ‘sebrat odvahu’, doslovně: ‘nateklá játra’
- 5) 간이 배 밖으로 나오다, *kani pä pakkūro naoda*, idiomaticky: ‘být přidrzlý’, doslovně: ‘játra vyčuhují ven z břicha’
- 6) 간 떨리다, *kan ttöllida*, idiomaticky: ‘roztřásla se (mu) kolena’, doslovně: ‘játra se třesou’
- 7) 배꼽이 빠지다, *päkkobi ppadžida*, idiomaticky: ‘puknout/prasknout smíchy’, doslovně: ‘vypadnutý pupík’
- 8) 배꼽을 잡다, *päkkobül čapta*, idiomaticky: ‘popadat se za břicho’, doslovně: ‘chytit (se za) pupík’
- 9) 배부른 소리(를) 하다, *päburūn sorihada*, idiomaticky: ‘naříkat si’, doslovně: ‘mluvit s plným žaludkem’
- 10) 배가 아프다, *päga apchūda*, idiomaticky: ‘být zelený/bledý závistí’, doslovně: ‘bolavé břicho’
- 11) 머리가 잘 돌아가다, *mōriga čal toragada*, idiomaticky: ‘pálí (mu) to’, doslovně: ‘hlava funguje dobře’
- 12) 머리를 굴리다, *mōrirül kullida*, idiomaticky: ‘lámat si hlavu’, doslovně: ‘kutálet hlavu’
- 13) 머리를 쓰다, *mōrirül ssūda*, idiomaticky: ‘používat hlavu’, doslovně: ‘používat hlavu’
- 14) 머리가 굳다, *mōriga kutta*, idiomaticky: ‘nemyslí (mu) to’, doslovně: ‘hlava je tvrdá’
- 15) 머리가 커지다, *mōriga kehōdzida*, idiomaticky: ‘dostávat rozum’, doslovně: ‘hlava se zvětšuje’
- 16) 머리에 피도 안 마르다, *mōrie pchido an marūda*, idiomaticky: ‘mléko (mu) teče po bradě’, doslovně: ‘v hlavě krev nevyschla’

- 17) 머리를 식히다, *mōrirŭl sikhida*, idiomaticky: ‘zchladit hlavu’, doslovně: ‘hlava se zchlazuje’
- 18) 피가 마르다, *pchiga marŭda*, idiomaticky: ‘mít nervy v kýblu’, doslovně: ‘krev vysychá’
- 19) 피가 거꾸로 솟다, *pchiga kōkkuro sotta*, idiomaticky: ‘vaří se mu krev’, doslovně: ‘krev teče opačným směrem’
- 20) 피도 눈물도 없다, *pchido nunmuldo optta*, idiomaticky: ‘nemít srdce’, doslovně: ‘nemít krev ani slzy’
- 21) 정신 사납다, *čōngsin sanapta*, idiomaticky: ‘ztrácet nervy’, doslovně: ‘duch je divoký’
- 22) 정신을 차리다, *čōngsinŭl čcharida*, idiomaticky: ‘vzít rozum do hrsti’, doslovně: ‘duch se zotavil’
- 23) 정신줄 놓다, *čōngsindžul notta*, idiomaticky: ‘dát (někam) hlavu’, doslovně: ‘pustit provaz od duše’
- 24) 정신 없다, *čōngsin optta*, idiomaticky: ‘neví, kde (mu) hlava stojí’, doslovně: ‘nemít ducha’
- 25) 정신이 나가다, *čōngsini nagada*, idiomaticky: ‘přijít o rozum’, doslovně: ‘duch odešel’
- 26) 제정신이 아니다, *čedžōngsini anida*, idiomaticky: ‘nebýt při zdravém rozumu’, doslovně: ‘není to vlastní duch’
- 27) 가슴을 치다, *kasŭmŭl čchida*, idiomaticky: ‘rve (mu to) srdce’, doslovně: ‘bít srdce’
- 28) 가슴이 찢어지다, *kasŭmi ččidžodžida*, idiomaticky: ‘lámát srdce’, doslovně: ‘srdce je roztrhnuté’
- 29) 가슴이 뜨끔하다, *kasŭmi ttŭkkŭmhada*, idiomaticky: ‘špatné svědomí’, doslovně: ‘píchání srdce’
- 30) 가슴에 불이 붙다, *kasŭme puri putta*, idiomaticky: ‘rozněcovat vášně’, doslovně: ‘v srdci hoří oheň’